

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**SU İLE İLİŞKİLİ CUMHURİYET DÖNEMİ ANKARA GAZİNOLARINI YENİDEN
OKUMAK: GÖL GAZİNASI ÜZERİNE MEKANSAL BİR İNCELEME**

BAŞAK LALE

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

SU İLE İLİŞKİLİ CUMHURİYET DÖNEMİ ANKARA GAZİNOLARINI YENİDEN
OKUMAK: GÖL GAZİNOSU ÜZERİNE MEKANSAL BİR İNCELEME

BAŞAK LALE

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2021

Kabul ve Onay

BAŞAK LALE tarafından hazırlanan ‘‘SU İLE İLİŞKİLİ CUMHURİYET DÖNEMİ ANKARA GAZİNOLARINI YENİDEN OKUMAK: GÖL GAZİNOSU ÜZERİNE MEKANSAL BİR İNCELEME’’ başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından İç Mimarlık ve evre Tasarımı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı Doç. Dr. Umut ŞUMNU

Jüri Üyesi (Danışman) Doç. Dr. Duygu KOCA

Jüri Üyesi Doç. Dr. Emre DEMİREL

Bu alıŐma, Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliđi’nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuŐtur.

Prof. Dr. Pelin YILDIZ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

SU İLE İLİŞKİLİ CUMHURİYET DÖNEMİ ANKARA GAZİNOLARINI YENİDEN OKUMAK: GÖL GAZİNOSU ÜZERİNE MEKANSAL BİR İNCELEME

Danışman: Doç. Dr. Duygu KOCA

Yazar: Başak LALE

ÖZ

Ankara, Cumhuriyet'in temellerinin atıldığı ve tüm ülkeye misal bir proje olması adına, bu ideolojinin ilk somut örneklerini barındıran planlanmış bir başkenttir. Başkent olmasının ardından, değişen gündelik yaşam ve modernleşen eğlence kültürünün önemli birer kanıtı olarak adlandırılabilir olan aile gazinolarının, mimari açıdan özgün örnekleri Ankara'da inşa edilmiş ve 1990'lı yıllara kadar hizmet vermiştir. Bu eğlence mekanlarının kurak bir Anadolu kenti olarak tanımlanabilecek şehirde, su ile ilişkisinin incelenmesi yine dönem dahilinde alınan mimari kararları ve modern başkent in sosyal yüzünün oluşumundaki fikirleri anlamak için önemlidir. Şehir planlanırken, halka açık havuz ve göller ön planda olmuş ve belirli gazinoların da içinde bulunduğu eğlence mekanları, su ile ilişkili olarak tasarlanmıştır. Dönem dahilinde inşa edilmiş gazinoların çoğu günümüzde yıkılmış veya işlev değiştirmiş durumdadır. Ankara genelinde 1923-1990 yılları arasında faaliyet göstermeye başlamış gazino yapılarının detaylı listelenmesi ve su ile ilişkili olanların belirlenmesi, hem gazino eğlence fikrinin mekâna ve gündelik hayata yansımalarını görmek hem de bozkır kasabası niteliğindeki şehirde bu yapıların mekansal olarak Ankara eğlence yaşamındaki yerini anlamak adına önem taşımaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı gazinolar üzerinden eğlence kültürünün oluşumu, altın çağı ve yok oluşu üzerine bir inceleme yapmaktır. Çalışma, Ankara'da Cumhuriyet Dönemi dahilinde inşa edilen aile gazinosu yapılarını, ele alındıkları dönem dahilinde listeleyip, içlerinde su ile yakından ilişkili olarak tasarlanmış olan Marmara, Çubuk, Göl Gazinolarına odaklanmış ve günümüze bütünlüğünü koruyarak ulaşmış tek örnek olan "Göl Gazinosu" üzerinden yapısal ve mekansal bir inceleme gerçekleştirmiştir. Böylelikle Göl Gazinosu'nun geçmiş ve günümüz durum tespitini ortaya koyulmuştur.

Anahtar sözcükler: Ankara, eğlence kültürü, aile gazinosu, su, Cumhuriyet Dönemi, gündelik yaşam.

RE-READING THE REPUBLICAN ERA ANKARA CASINOS DESIGNED WITH THE WATER: A SPATIAL STUDY ON THE LAKE CASINO

Supervisor: Assoc. Dr. Duygu KOCA

Author: Başak LALE

ABSTRACT

Ankara is a planned capital that contains the first architectural examples of Republican ideology, to be an example project where the foundation of the Republic was laid. After becoming the capital, architecturally unique examples of family casinos, which can be a significant evidence of changing everyday life and modern entertainment culture, were built in Ankara and served until the 1990s. In this arid Anatolian city, the investigation of the relationship between these entertainment venues and water are important to understand the architectural decisions taken during the period and the ideas in the formation of the modern capital's social face. When the city was planning, public pools and lakes were at the forefront, and entertainment venues, including certain casinos, were designed in relation with water. Most of the casinos built during this period have been demolished or changed their function today. A detailed listing of casino buildings that began to operate in Ankara between 1923 and 1990, and identifying those associated with water is crucial both to see the reflections of the idea of casino entertainment on space and on everyday life, and to understand the place of these structures in Ankara entertainment life. In this context, the study aims to examine the formation, golden age, and extinction eras of entertainment culture through casinos. This study is focused on Marmara, Çubuk Dam, Lake Casinos, which are the only examples designed with water around them and has examined the Lake Casino which is the only example maintaining its integrity today. Lake Casino has been reviewed structurally and spatially for understanding the status of building past and interpret its current usage.

Keywords: Ankara, entertainment culture, family casino, water, Republican period, everyday life.

TEŞEKKÜR

Tez çalışmasının ortaya çıkması adına, bana kattığı engin tecrübe ve bilgilerinin yanı sıra; özverisi, sabrı ve anlayışı ile, ilerlemek istediğim akademik yolda eşsiz bir yol gösterici olan değerli danışmanım Sn. Doç. Dr. Duygu Koca'ya,

Tez konusunun belirlenme ve yazım aşamasındaki yardımlarının yanında, fikirleri ve eğitim anlayışı ile bu alana yönelmeme neden olan Sn. Doç. Dr. Umut Şumnu'ya,

Bana emin adımlarla ilerlemeyi öğretip, o yolda daima yanımda olan değerli annem Sıdıka Lale, babam Alper Lale ve varlığı ile hayatıma değer katan Barış Lale'ye,

Tüm yazım süreci boyunca beraber yaşadığımız zorlukları, enerjisi ve yardımları ile kolaylaştıran sevgili arkadaşım Esra Duygun'a,

Sonuncusu ve en önemlisi, diğer birçok şey gibi, bu tezin ana fikrinin de oluşmasına yenilikçi ideolojileri ile öncü olmuş M. Kemal Atatürk'ün anısına teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	v
TABLolar DİZİNİ.....	vii
GÖRSEL DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: ANKARA’NIN DEĞİŞEN YÜZÜ	5
1.1. Başkent İlanından Sonra Ankara’nın Durumu.....	5
1.2. Başkent’in İmarı İçin İlk Adımlar	8
1.3. Cumhuriyet Fikrinin, Ankara’nın Planları Üzerinden Okunması.....	9
1.3.1. Yeni Ankara’da “Su Faktörü” nün Planlanması	11
BÖLÜM 2: ANKARA’DA 20.YY’İN İLK YARISINDA SOSYAL AYRIŞMA	14
2.1. Yeniden Şekillenen Sosyal Yaşam ve Eğlence Alışkanlıkları.....	15
2.2. Modernleşme Projesinin Mekânsal Yansıması: Eğlence Mekanları ve Gazinolar ...	16
2.3. Gazino Eğlence Kültürünün Oluşumu: 1923-60 Yılları Arası	19
2.4. Gazinoların Çağı: 1960-80 Yılları Arası	28
2.5. Gazino Eğlence Anlayışının Yok Oluşu: 1980-90 Yılları Arası	37
BÖLÜM 3: SU İLE İLİŞKİLİ GAZİNOLAR	43
3.1. Marmara Parkı Gazinosu	43
3.2. Çubuk Baraj Gazinosu	55
BÖLÜM 4: GENÇLİK PARKI GÖL GAZİNOSU	63
4.1. Gençlik Parkı’nın İmarı	63
4.2. Göl Gazinosu’nun İnşası.....	68
4.3. Gazinonun ve Parkın Gelişimi-Dönüşümü: 1940-70.....	72

4.4 Eğlence Anlayışındaki Evrim ve Gazinonun Sonu: 1970-90	76
4.5 Gençlik Parkı 2000'ler	79
4.6 Göl Gazinosu 2000'ler	82
4.7 Göl Gazinosu Yapısının Günümüzdeki Durumu	85
BÖLÜM 5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	95
KAYNAKLAR	99
ETİK BEYANI	111
YÜKSEK LİSANS TEZİ ORJİNALLİK RAPORU	112
MASTER'S THESIS/ ORIGINALITY REPORT	113
YAYIMLANMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	114

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. 1923-60 Aralığında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar	23
Tablo 2. 1970 Yılında Belirli Eğlence Yerlerinin Şehirlere Göre Tesis/Ziyaretçi Sayısı ..	29
Tablo 3. 1960-80 Aralığında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar	32
Tablo 4. 1980-90 Aralığında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar	40
Tablo 5. Göl Gazinosu Yapısının Geçmiş/Günümüz İncelemesi	97

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Ankara Eski Şehir Bölgesi	6
Görsel 2. Harita Subaylarının Hazırladığı Ankara Planına Göre Önemli Alanlar.....	6
Görsel 3. Türkiye'nin Kalbi Ankara Belgeselinden Eski Ankara'ya Dair Kareler	7
Görsel 4. Lörcher Planı'na Göre Şehrin Önemli Alanları.	9
Görsel 5. Jansen Planı'na Göre Ankara'nın Önemli Alanları.....	10
Görsel 6. Çubuk Barajı Açılışına Dair Manşet	12
Görsel 7. Ankara'nın Su İle İlişkili Sosyal Alanları	12
Görsel 8. Ankara Palas'a Ait Arşiv Belgeleri.....	17
Görsel 9. Ankara'nın 1940-50 Arası Görünümü	20
Görsel 10. 1923-60 Arası Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinoların Dağılımı	21
Görsel 11. Keçiören Köy Gazinosu Fotoğrafları	24
Görsel 12. Gar Gazinosu Dış ve İç Mekan Fotoğrafları	25
Görsel 13. Gar Gazinosu İlanı	25
Görsel 14. Dört Yol Gazinosu Arşiv Belgeleri.....	26
Görsel 15. Bomonti Bira Bahçesi (Gazinosu) İlanı	27
Görsel 16. İstasyon Caddesinden Ulus'a Bakış	29
Görsel 17. 1960-80 Arası Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazino Yapılarının Dağılımı ...	30
Görsel 18. Köşk Gazinosu Görselleri	33
Görsel 19. Yeni Süreyya Gazinosu Fotoğrafları.....	34
Görsel 20. Köyden İndim Şehre Filmi İçinde Lunapark Gazinosu Sahnesi	34
Görsel 21. Şato Yazar Tiyatro Oyunu Reklamı	35
Görsel 22. Başkent Gazinosu Mülkiye Balosu Reklamı.....	35
Görsel 23. Derya ve Kervansaray Gazinoları Arşiv Belgeleri.....	36
Görsel 24. Ankara'nın 1990 Yılı Fiziksel Durumu	38
Görsel 25. 1980-90 Arası Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazino Yapılarının Ankara Planındaki Dağılımı.....	39
Görsel 26. Teleon Aile Gazinosu Yayın Akışı	41
Görsel 27. Teleon Aile Gazinosu Yayınından Bir Kare	41
Görsel 28. Aile Gazinosu Programı Afişi	42
Görsel 29. Aile Gazinosu Etkinliği.....	42
Görsel 30. Tarihin Ruhu Belgeselinden Atatürk'ün Gazi Çiftliği İmarında Bizzat Yer Aldığına Dair Kareler	44

Görsel 31. Jansen'in AOÇ Çizimleri.	45
Görsel 32. Marmara Havuzu.....	46
Görsel 33. Jansen'in 1936 Yılındaki Hazırladığı Orman Çiftliği Planı.....	47
Görsel 34. Marmara Gazinosunun Su ile İlişkisi.....	48
Görsel 35. Marmara Gazinosu ve Arkada Marmara Köşkü	49
Görsel 36. İzmir Köşkü'nün Havuz Üzerinde Konumlanması.....	49
Görsel 37. Marmara Gazinosu İlanı.....	50
Görsel 38. Marmara Gazinosunun Kullanımına dair Fotoğraflar.....	51
Görsel 39. İzmir Köşkü'nün Fotoğrafları	53
Görsel 40. Marmara Köşkünün Yıkıldığına Dair Haber.....	53
Görsel 41. Marmara Gazinosu Yerleşkesinin Yıllara Göre Değişimi	54
Görsel 42. Kaderin Mahkumları Film Afışı.....	55
Görsel 43. Çubuk Barajı İç ve Dış Mekan Fotoğrafları.....	57
Görsel 44. Çubuk Barajı Teknik Çizimleri	58
Görsel 45. Çubuk Baraj Gazinosu Gazete İlanı	59
Görsel 46. Çubuk Baraj Gazinosu Alanının Yıllar İçindeki Değişimi	60
Görsel 47. Çubuk Barajı Dış ve İç Mekan Fotoğrafları.....	61
Görsel 48. Çubuk Barajı Mesire Alanı	62
Görsel 49. Gençlik Parkı Sahasından İstiklal Caddesi'ne Bakış	63
Görsel 50. Gençlik Parkı ile İlgili Gazete Manşeti.....	64
Görsel 51. Jansen 1934 yılında hazırladığı Gençlik Parkı Çizimi.....	65
Görsel 52. Theo Leveau Gençlik Parkı Projesi.....	66
Görsel 53. Gençlik Parkı Gölünde Yapılan Etkinlikler	67
Görsel 54. Theo Leveau Gençlik Parkı Projesi Göl Gazinosu Kısmı.....	68
Görsel 55. Göl Gazinosu Restitüsyon Çalışması Zemin Kat Çizimi.....	69
Görsel 56. Gazinosu Restitüsyon Çalışması Çizimleri	70
Görsel 57. Göl Gazinosu Restitüsyon Çalışması Çizimleri.....	71
Görsel 58. Gençlik Parkı ile İlgili Gazete Manşeti, 20 Temmuz 1935, Ulus Gazetesi,	73
Görsel 59. 1950-70 Arası Gençlik Parkı.....	73
Görsel 60. Göl Gazinosu'nda Sahne Alan Assolistler	74
Görsel 61. İstanbul'dan Gelen Bir Heyetin Ankara Devlet Büyükleri ile Göl Gazinosu'ndaki Buluşması	75
Görsel 62. 1960 yılında Göl Gazinosu.....	75

Görsel 63. Göl Gazinosu'nun Nikah Salonu Olarak Hizmet Verdiği Dönemden Fotoğraflar	77
Görsel 64. Gençlik Parkı 1980-90 Arası Durumu	78
Görsel 65. Gençlik Parkı'nın 1994 Yılı'na Ait Görüntüleri	78
Görsel 66. Gençlik Parkı Yenileme Projesi	80
Görsel 67. Gençlik Parkı Yenileme Projesi Fotoğrafları	81
Görsel 68. Gençlik Parkı Yenileme Projesi Fotoğrafları	82
Görsel 69. Eski Gazino Yapısının Boşaltılmasına Dair Haberler	83
Görsel 70. Eski Göl Gazinosu Yapısının Yeniden Projelendirilmeden Önceki Haline Ait Fotoğrafları	84
Görsel 71. Göl Gazinosu Yapısının Yenileme Öncesi İnşaat Hali Fotoğrafları	85
Görsel 72. Düğün Salonu Projesi Zemin Kat Planı	86
Görsel 73. Düğün Salonu Projesi Çizimleri	87
Görsel 74. Düğün Salonu Projesi Kesitleri	88
Görsel 75. Düğün Salonu Projesi Cephesi	89
Görsel 76. Şehr-i Ahter Düğün Salonu	89
Görsel 77. Şehr-i Ahter Düğün Salonu Giriş Alanı	90
Görsel 78. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Kısmı	90
Görsel 79. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu	91
Görsel 80. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Sahne Kısmı Fotoğrafları	91
Görsel 81. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Sahne ve Köşeli Kısım Fotoğrafları	92
Görsel 82. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu, Alt Kat Servis Alanları Kısmı,	92
Görsel 83. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu, Üst Odaları	93

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABB: Ankara Büyükşehir Belediyesi

AOÇ: Atatürk Orman Çiftliği

ASKİ: Ankara Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İdaresi

AVM: Alış-Veriş Merkezi

DOCOMOMO: “Documentation and Conservation of Buildings, Sites and Neighborhoods of The Modern Movement”

G.M.K. BULVARI: Gazi Mustafa Kemal Bulvarı

MİMDAP: Mimarlıkta Demokratik Açılım Platformu

MÜZİK-SEN: Müzik ve Sahne Sanatçıları Sendikası

ODTÜ: Ortadoğu Teknik Üniversitesi

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TMMOB: Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

TSK: Türk Silahlı Kuvvetleri

VEKAM: Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

GİRİŞ

“Hiç şüphe etmemelidir ki, Anadolu ortasında kurulacak yeni ve bayındır bir Ankara, yüzyıllarca ihmal edilen Türk vatanı için başlı başına bir medeniyet merkezi, Türk Devleti için pek önemli bir dayanak olacaktır” (Atatürk Araştırmaları Merkezi, 2006, s. 198). Ankara 1923’de başkent ilan edilmesinin ardından, Cumhuriyet ideolojisinin tüm ülkeye yayılması adına örnek teşkil etmesi planlanan bir proje niteliği taşımaktadır. Şehir ülkenin idare merkezi olarak seçilmesinin yanında, modern hayat tarzının tüm Türkiye’ye yayılması için örnek teşkil etmiş, bu bağlamda; şehre muasır bir çehre kazandırmak için harcanacak tüm çabaların ve sonuçların aynı zamanda Türkiye’nin diğer şehirlerine birer misal teşkil etmesi amaçlanmıştır (Duru, 2012, s. 107). Bu amaçla, Ankara dahilinde 20. Yüzyılın ilk yarısı ile başlayan imar faaliyetleri hem mimari hem de ideolojik anlamları ile yaygınlaştırılmaya çalışılan fikrin somut birer savunucularıdır.

Başkent ilan edilmesinin ardından şehirde imar faaliyetleri yoğunlaşmıştır. İlk 5 sene içerisinde, Ankara, kent suretine bürünme olma yolunda, bayındır eserlerin otaya konulduğu geniş bir inşaat sahası haline gelmiştir. (Kemalettin, 1976, s. 179). İmar faaliyetleri tekil bir işleve yönelik yapılar üzerinden değil, kentin çeşitli gereksinimlerini karşılamak adına, farklı ihtiyaçlara hizmet veren binalar üzerinden ilerlemiştir. Büyük bir kent olması yolunda imarı planlanan Ankara’da, bahsi geçen yapı çalışmalarının yanı sıra, medeni gereksinimlerin giderilebildiği, sosyalleşmenin gerçekleştirilebileceği bir şehre dönüşmesi hedeflenmiştir (Aydın, Emiroğlu, Türkoğlu, & Özsoy, 2005, s. 404). Sosyal yaşamda ön görülen bu değişim, zamanla şehrin artan nüfusu ve değişen modern yaşayış ile sağlanmıştır. Tanrıkulu (1985), büyük bir oranı İstanbul’dan şehre gelmiş; ekonomik olanakları, deneyimleri farklı, “Yeni Ankaralılar” olarak nitelendirilen bir sınıfın ihtiyaçları dahilinde, konaklama amaçlı kullanılan otellerin, artık eğlence işlevini de üstlenmeye başladığını belirtir (Tanrıkulu, 1985, s. 23). Otelere konaklama dışında işlevler yüklenmesi ile başlayan eğlence hayatındaki değişim, zamanla sadece bu işlevi üstlenen mekanların oluşmasına ile sonuçlanmıştır. 1930 sonrasında Ankara’nın eğlence mekanları arasında yer alan gazinolar, dönemin yaygınlaşan eğlence kültürünün önemli bir ögesi olmuştur. (Özaloğlu, 2009, s. 30). Modern eğlence yaşamının odaklarından biri sayılabilecek gazinolar, mimari olarak da dönemin yenilikçi Cumhuriyet fikrinin yansımasıdır. Bu dönemde yapılar, geçmişten gelen izleri kullanarak, yinelemek yerine, modern tasarım ilkeleri ile projelendirilmiştir (Aslanoğlu, 1984, s. 15). Bu bağlamda Ankara’da 1924 sonrası dönemde inşa edilen

Gazinolar, modernleşen yaşayış biçiminin ve mimarının bir sonucu olarak, mimarlık tarihi yazımı için önemli yapılar arasında değerlendirilmektedir.

Gazinoların da içinde bulunduğu, Cumhuriyet'in ilanından sonra inşa edilmiş eğlence yapıları, konumları ve çevre ile ilişkileri bakımından üzerine düşünülmüş bir sürecin ürünleridir. Ankara planlanırken, şehrin yapısal tasarım süreci, kaynağı çağdaş yaşam pratikleri olan bir kentsel alan hedefi üzerinden ilerlemiştir (Tankut, 1998, s. 20). Bu fikrin sonucu olarak, şehir genelinde tasarlanan, yeşil ve su öğelerini içeren alanlar, eğlence mekanları ile yakından ilişkili olarak planlanmıştır. Bu anlamda rekreasyon alanlarının planlaması sadece bir çevre ağaçlandırması olarak düşünülmemiş, bu alanlarla ilişkili mekanlarla desteklenmiştir (Şenyapılı Ö. , 1970, s. 35). Bu mekanlar içinde sayılabilecek gazino yapıları da benzer projeler dahilinde çözülmüştür. Cumhuriyetin ilk yılları ile beraber Ankara'da inşa edilen belirli gazino yapıları, kendilerine, yeşil ve su içeren planlanmış alanlar dahilinde yer bulmuştur. Dönem gazinoları, doğa ile yakından ilişkili, elit eğlence mekanları olmuştur (Aslanoğlu, 1998, s. 331). Bu bağlamda, ilk yıllarında bozkır görünümündeki Ankara'da, yansıttıkları eğlence kültürün oluşumundan, yok oluşuna, 1923-1990 yılları arasında faaliyet açılmış gazinoların, su ile ilişkileri önemli bir inceleme konusudur.

Cumhuriyet Dönemi dahilinde Ankara'da inşa edilmiş su ile ilişkili aile gazinoları ve onlarla ilişkili planlı doğal çevre, 2000 sonrasında kendini gösteren politikalar dahilinde olumsuz bir sürecin içine girmiştir. Ekonomik kaynaklı mimari girişimler gerek kentsel dönüşüm adı altında gerekse ekonomik iyileştirme dayanaklı olarak, Ankara'da da net bir şekilde okunan ve günümüzde de etkisini devam ettiren bir problem olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu bağlamda uygulanan imar politikalarının mevcut gazino stoğunu da yakından etkilemesi kaçınılmazdır. 2010 yılında değişikliğe uğrayan 5393 sayılı yasa bunlardan biridir. Yasaya göre;

Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiden kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir (Belediye Kanunu, 2005, s. 9493).

Bu bağlamda her ne kadar temsil ettikleri eğlence kültürü 2000'lerden önce sona ermiş olsa da mimari anlamda da aile gazinolarının varlıkları tehlikeye girmiştir.

Müzik-Sen Genel Merkezi, Ankara’da bulunan belirli eğlence merkezlerinin faallığını belirli aralıklarla denetlemiş ve belgelemiştir. Çoğunluğuna erişilen bu belgelerden¹, 1994-2020 yılları arasında Müzik-Sen Genel Başkanlığı yapmış Sn. Mehmet Çırık’a’nın arşivinden ve dönem yapılarını konu alan kaynaklardan edinilen bilgilerle gazino adı altında farklı işlevlerle çalışan mekanlar elenmiştir. Bu aşamada eksik bilgili, farklı kaynaklarda lokanta, çay bahçesi olarak geçen mekanlar da listeye eklenmemiştir. Bu bağlamda 1923-1990 yılları arasında açılmış/faaliyet gösteren aile gazinolarını listelemeye yetecek bilgilere erişmek mümkün olmuştur. Gazinolara dair bilgi ve belgelere arşiv taramalarından ulaşılmış, aynı zamanda, mekanları faaliyet gösterdikleri dönemler dahilinde deneyimlemiş kişilerden, mekan fotoğraflarına ulaşmak adına bu bireylerle direkt veya sosyal medya kanalları aracılığıyla ulaşılmıştır. Elde edilen tüm veriler sonucunda gazinolar 3 (üç) döneme ayrılarak incelenmiştir. Bu dönemler, gazino kültürünün ortaya çıkıp, geliştiği 1923-60, en çok rağbet görerek, altın çağını yaşadığı 1960-80, ve yok olduğu 1980-2000 şeklindedir (Fakir, 2020). Bu dönemler dahilinde toplam 24 aile gazinosu listelenmiştir. Bunlardan 12’si 1923-60 arasında, 11’i 1960-80 ve 1’i 1980-1990 yılları arasında inşa edilmiştir.

Yazının amacı Ankara’da bahsi geçen, Cumhuriyet Dönemi aile gazinosu yapılarının listelenmesi, su ile ilişkili olanların tespit edilmesi ele alındıkları dönem dahilinde Ankara eğlence yaşamı için önemlerinin detaylandırılmasıdır. Bu aşamada çalışma, öncelikle 1923-1990 arası gazino yapılarına ele alındıkları dönemin eğlence kültürü içinde değinmiş, ardından su ile ilişkili olarak planlanmış örnekleri detaylı olarak incelemiştir. Bu amaçla Cumhuriyet Dönemi dahilinde faaliyet gösteren gazinoların listesi incelendiğinde üç su ile yakın ilişkili yapı belirlenmiştir. Bunlar, Marmara Gazinosu (1930’lar), Çubuk Baraj Gazinosu (1938) ve Göl Gazinosu (1946) ’dur. Yapılar ve içinde buldukları yapılı çevre geçmişten günümüze kadar olan süreç dahilinde incelenmiş ve analiz edilmiştir. Bu gazinolardan, günümüze yapısal bütünlüğünü koruyarak ulaşmış olan tek örnek Göl Gazinosu olduğundan çalışmanın son aşaması bu gazinoya odaklanmıştır.

Mevcut mimari yazında Cumhuriyet sonrası döneme ait mimari örneklerin yapısal/toplumsal ve söylemsel değeri ile günümüz koşullarının ve mekansal değerlerine ait çalışmalar bulunmaktadır. Fakat çalışmalar eğlence-dinlence yapılarının da içinde bulunduğu farklı

¹ Listelenen gazinoların açılış ve kapanış tarihleri belirlenirken, dilekçelerin yanı sıra dönem dahilinde basılı yayınlardan bulunan gazino reklamları da dikkate alınmıştır. Bu tarihler varsa dilekçelerde belirtilmiş tarihlerden daha önce tarihli gazino reklamları dikkate alınarak revize edilmiştir.

işlevli mekanlara odaklanmak yerine, çoğunlukla kamusal yapı incelemelerine odaklanmıştır (Altan Ergut, 2009, s. 124). Gazino yapılarına odaklanan çalışmaların azlığı aynı zamanda, konu ile ilgili arşivlerin yetersiz kalmasına da bağlanabilir. Çalışmalar çoğunlukla, Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında eğlence kültürü genel bir yaklaşım sergilemektedir (Önder, 2012), (Gültekin & Onsekiz, 2005), (Tanrıkulu, 1985), (Bayraktar, 2016). Mevcut yazında spesifik olarak su ile ilişkili gazino yapılarını ele alan çalışmalar ise, bu yapıların mimari özellikleri üzerinden ilerlemiş su ile ilişkilerini ön planda tutmamışlardır. (Aslanoğlu, 2005), (Dinçer, 2017), (Alpagut, 2012) Belirli gazino örnekleri üzerinden ilerleyip, bu yapıların su ile ilişkilerine değinen tek örnek ise İnci Aslanoğlu'nun "1930-50 Yılları Ankara'sının Eğlence Yaşamı İçinde Gazino Binaları" adlı çalışmasıdır (Aslanoğlu, 1998). Yazın taraması sonucu elde edilen kaynaklar incelendiğinde 1923-1990 yılları arasında Ankara'da inşa edilmiş gazino yapılarına dair hem genel bir listeleme hem de su ile ilişkili olanlara detaylı bir inceleme niteliği taşıyan ve seçilen yapılar üzerinden, su ile ilişki ön planda tutularak, bir geçmiş ve günümüz mekânsal dönüşüm çalışması yapan bir çalışma bulunamamıştır. Çalışma konuyu bu yönüyle ele alarak hem mevcut yazına katkı sağlamayı hem de Cumhuriyet dönemi mimari mirası içerisinde günümüzde halen ayakta olan bir eğlence yapısının tüm özelliklerini kayıt altına alarak belgelendirmeyi amaçlamaktadır.

Amaç doğrultusunda, çalışmanın ilk bölümünde, başkent ilan edilmesinin ardından Ankara'daki değişim; imarı üzerinden incelenip, suyun şehre nasıl entegre edildiğine değinilmiştir. İkinci bölüm değişen sosyal yaşam, eğlence pratikleri ve bu değişimin gazino eğlence kültürü ve yapıları üzerinden okunması yapılmıştır. Bu bölümde Ankara'da faaliyet göstermiş aile gazinoları üç ana bölüm dahilinde (1923-60,1960-80,1980-90) ele alınmış, listelenen mekanların sunduğu eğlence anlayışı ve mekansal özellikleri yorumlanmıştır. Üçüncü bölüm, listelenen gazinolar arasından su ile ilişkisi olanlara odaklanmış, bu mekanları ve yerleşim gösterdikleri planlı çevreyi mimari olarak incelemiş, dönem içinde sundukları eğlence pratiklerini detaylandırmıştır. Dördüncü bölüm çalışmanın ana inceleme mekanı olan ve günümüzde ayakta olan tek örnek Göl Gazinosu üzerinden ilerlemektedir. Mekan ve Gençlik Parkı, dönemlere ayrılarak detaylı biçimde analiz edilmiş, güncel hali plan ve fotoğraflardan okunmuştur. Çalışmanın değerlendirme ve sonuç bölümünde ise, incelenen Göl Gazinosu yapısının güncel mimari durumu üzerinden, su ile ilişkili bu mekanın kullanımına ve sunduğu estetik kaygıya dair yorum getirilmiştir.

BÖLÜM 1: ANKARA’NIN DEĞİŞEN YÜZÜ

Ankara başkent olmasının ardından, şehrin fiziki ve sosyal durumunu değiştiren somut müdahaleler ile yapılandırılmaya başlanmıştır. Bu özenle kurgulanmış imar uygulamalarının her biri o dönemde şehrin bir değişim süreci içine girmesine neden olmuştur. Ankara hem şehrin ve halkın zorunlu gereksinimlerinin giderildiği, hem de merkezi olduğu Cumhuriyet’in, fikirsel olarak çağdaş mekan ve alanlarının planlandığı bir dönemden geçmiştir. Bu anlamda Ankara, ülkenin birden fazla planlama projeleri dahilinde çözülmüş, ilk planlı şehridir (Bayraktar, 2017, s. 1). Bu nedenle, şehrin planlama geçmişi ile beraber geçirdiği değişim sürecini irdelemek, sonrasında bu değişimin mekansal örneklerini anlamak açısından önemlidir. Bu bölümde Ankara, uygulanan imar politikalarının kentin çehresinde neden olduğu net değişimi anlamak adına; öncelikle imarından önceki durumu, ardından; projelendirilen imar planları bağlamında incelenmiş, sonrasında ise bu planlar dahilinde düşünülmüş kentin farklı açılardan önemli gereksinimlerini karşılayan su faktörünün planlanmasına değinilmiştir.

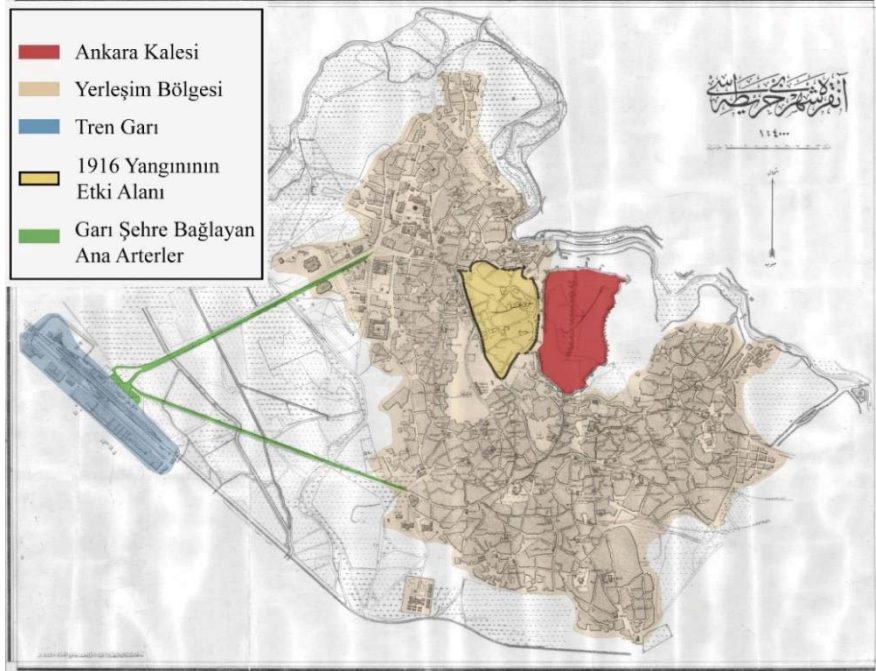
1.1. Başkent İlanından Sonra Ankara’nın Durumu

Kurtuluş Savaşı’nın fiili başkenti görevini üstlenmiş Ankara, 13 Ekim 1923 tarihinde TBMM tarafından onaylanan, “Devletin makkarı idaresi Ankara şehridir.” ifadesi ile yasal olarak başkent haline geldi (Aytepe, 2004, s. 22). Ankara her ne kadar başkent olması ile büyük bir görevi üstlenmiş olsa da bu durum, şehrin bu yükü üstlenecek altyapısı olmadığı gerekçesi ile gerek yurt içi gerek yurt dışından tepkilere neden olmuştur. O dönemde İstanbul’da bulunan çoğu elçilik, Ankara’nın fiziksel şartları nedeni ile kendilerine sunulan ücretsiz arazi teklifine rağmen, şehre kalıcı olarak taşınmamakta ısrarcı olmuştur (Şenyapılı T. , 2004, s. 35). İç basında da bu durum büyük bir yankı uyandırmış, kararın doğruluğu açık bir dille sorgulanmıştır. Dinçer (1996), dönem dahilinde çeşitli yazılar yazmış, bir yazısında dönemin önemli isimlerinden Emin Bey’in, konu hakkında, yeni başkentin bayındır olması gerektiğini ama Ankara’nın ülke içinde bu koşulları sağlamayan yerlerin başında geldiğini yazdığını belirtmiştir (Dinçer, 1996, s. 237)

Görsel 1. Ankara Eski Şehir Bölgesi (Gazi ve Latife Okulları)
1920, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi,
Envanter No:ACF0092

O dönemde Ankara'nın başkent seçilmesine gösterilen tepkilerin temelinde bir başkent in sahip olması gereken ama Ankara'da o dönemde bulunmayan çeşitli fiziksel özellikler yatmaktadır. Dönemin Ankara'sının bu eksikliklerinin en net okunduğu kaynaklardan biri olarak o dönemde kaleme alınmış edebi eserler gösterilebilir. Bu eserler Ankara'nın dönem içindeki durumuna değinmiş, şehrin halkı için dönem Ankara'sının atmosferini belirtmiştir. Refik Halid Karay yeni başkent Ankara'yı baştakilerin her türlü çabasından ırak bir mecraya benzetirken (Karay, 2009, s. 40), Karaosmanoğlu ise; "taş ve toprak yığınlarından yapılmış, kabataslak bir eham" (Karaosmanoğlu, 2018, s. 64) olarak tanımlamıştır.

Görsel 2. Harita Subaylarının Hazırladığı Ankara Planına Göre Önemli Alanlar,
1924, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:H004, Yazar
tarafından düzenlenmiştir.

Şehrin mimari durumunu incelerken ortaya çıkan tabloda büyük Ankara yangınının da etkisi olmuştur. 1924 yılında Harita Dairesi Subayları tarafından hazırlanmış Ankara Planı incelendiğinde, Ankara Kalesi'nin batısında yer alan ve o tarihte bile imarı bulunmayan 1916 yılı yangın bölgesi net bir biçimde okunmaktadır. (Görsel 2)

Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği üzerine 1924 tarihinde harita subayları tarafından hazırlanan Ankara haritası detaylı incelendiğinde, yerleşim alanlarının Eski Şehir bölgesini (kale çevresi) merkez alarak konumlandığı ve tren garını bu bölgeye bağlayan iki ana arter dışında ana yol bulunmadığı okunmaktadır. Şehir o dönemde hastalık ve doğal afetle darbe almış, çevresi ile iletişimi kopuk, tren hattı ve telgraf sistemi hariç herhangi önemli özelliği bulunmayan bir vilayettir (Cantek F. , 2003, s. 97). Şehirdeki mevcut yapılaşmanın durumu detaylı incelendiğinde ise, şehrin, az katlı, suya erişimi olmayan evlerden, bu evlerin dizildiği sıkışık yollardan ve bu dar yolların bir araya gelmesi ile oluşan meydanlardan oluştuğu bilinmektedir (Şenyapılı T. , 2004, s. 21). Şehrin o dönemki durumunun tasviri için en önemli kaynaklardan biri de hiç şüphesiz 1934 yılında filme alınmış “Türkiye'nin Kalbi Ankara” belgeselidir. Burada şehir ile ilgili, yapılaşma başlamadan önce ışık almayan, sıkışık, karışık sokaklarının olduğu, en ana yolların bile kötü durumda olduğu belirtilmiştir (Yutkeviç & Arnstam, 1934). Aynı zamanda belgeselden, derme çatma yapılaşma ve zor yaşam şartları da net bir biçimde okunmaktadır. (Görsel 3) Bu hali ile 20. Yüzyılın başında Ankara, Cumhuriyetin birçok fiziksel soruna sahip başkentidir.

Görsel 1. Türkiye'nin Kalbi Ankara Belgeselinden Eski Ankara'ya Dair Kareler, (Yutkeviç & Arnstam, 1934), <https://bit.ly/3iasWCZ>

Şehrin mevcut durumu böyle iken, başkent ilan edilmesi ile, kentsel gelişimi ve gereksinim duyulan yapıların inşası için çalışmalar başlanmış oldu. Atatürk bir konuşmasında bu çalışmalara verdiği önemi şehrin modern imkanlarla desteklenmesi ve özellikle barınma birimleri ihtiyacının aciliyetle giderilmesi gerektiğini belirterek açıklamıştır (Atatürk Araştırmaları Merkezi, 2006, s. 198). Bu imar adımları, yeni yönetim fikrinin ideolojileri ile örtüşmüş, yeni ve modern bir şehir kurmak amaçlanmıştır.

1.2. Başkentin İmarı İçin İlk Adımlar

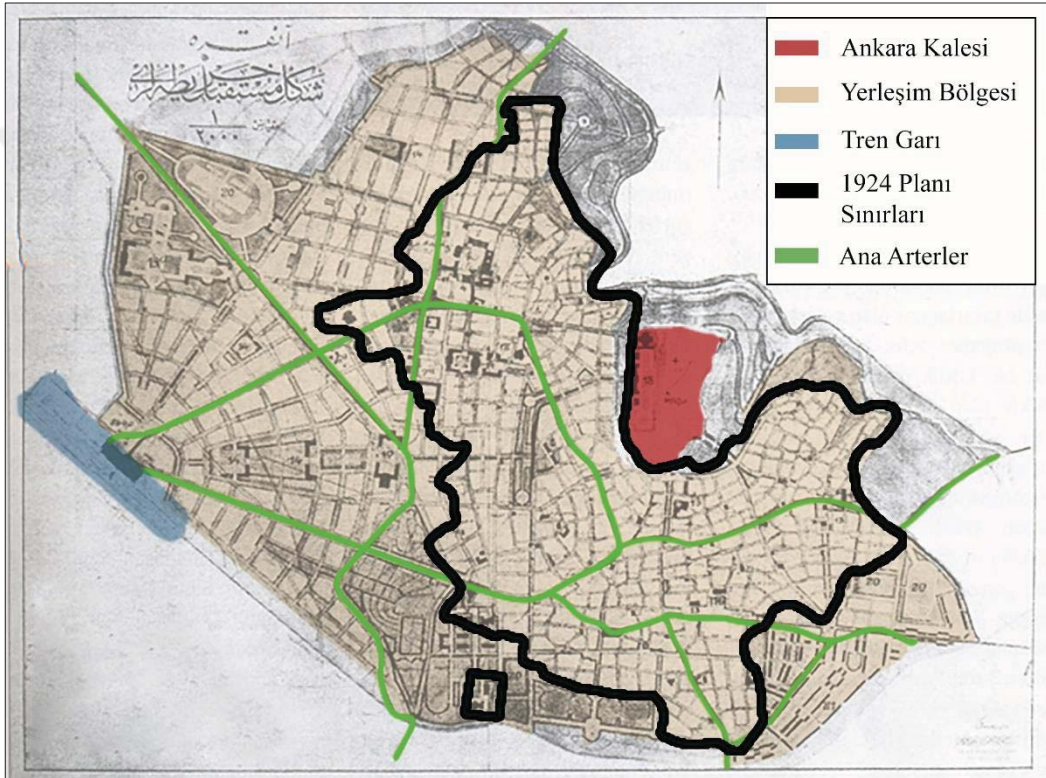
Ankara'nın başkent ilan edilmesinden sonra çözülmesi gereken ilk sorunlardan biri mevcut fiziksel durumunun iyileştirilmesi olarak belirlenmiştir. Ankara'da atılacak her adımın sonucu, yeni Cumhuriyet fikrinin başarısı ile birlikte değerlendirileceğinden, şehir bu ideoloji ile bağdaşan, asri bir hal almalıdır (Tekeli, 2009, s. 33).

Tüm ülkeye egemen olması hedeflenen cumhuriyet fikri şehir ölçeğinde tasarlanarak, örnek bir hale getirilecektir. Bu fikri destekler nitelikte, belediye, gerekli adımların atılması adına İmar Kurulu'nu oluşturur (Cengizkan, 2011, s. 26). Artık şehirde imarın kontrollü sağlanması adına bir kuruluşun varlığı zorunlu hale gelmiştir. Başkent oluşunun ardından Ankara'da, şehri hem Cumhuriyetin önderlerinin amaçlarına özdeş biçimde, hem de tüm ülkeye öncü bir hale getirmek adına, daha önce bir örneğini İstanbul'da gördüğümüz Şehremaneti düzeni, 1924 tarihinde kabul edilmiştir (Aydın, Emiroğlu, Türkoğlu, & Özsoy, 2005, s. 383). Bunun bir sonucu olarak da Ankara şehremaneti, İstanbul'dan farklı adımlar atmış, şehri bahsi geçen ideoloji doğrultusunda şekillendirmek adına çalışmıştır. En önemli adımlardan biri, arazi/yer seçimi karmaşasının artması gerekçesi ile, şehrin genişlemesinin mevcut Ulus bölgesinde değil, Çankaya'ya doğru olması gerektiği kararı olmuştur (Tekeli, 2009, s. 44). Bu karar şehrin geleceğini belirlemiş, sonrasındaki tüm çalışmalar bu fikir doğrultusunda ilerlemiştir. Ankara Şehremaneti bu bağlamda Ankara özelinde ilk fiziksel düzenleme adımlarının atılmasına vesile olmuştur. Aynı zamanda acil konut sıkıntısını giderebilmek ve inşaat sırasındaki ihtiyacı azaltmak adına, yapı malzemelerinin teminini sağlayacak fabrikalar açılmış, elektriğin aktif olarak şehirde kullanımına başlanmıştır (Aydın, Emiroğlu, Türkoğlu, & Özsoy, 2005, s. 385).

Ankara Şehremaneti'nin tekil fabrika yapıları ve konut inşasının yanı sıra, şehrin geleceğini etkileyecek en büyük adımı, bir kent planı hazırlanmasına ortam sağlaması olmuştur. Şehrin bir plan dahilinde büyümesine ve istiklak çalışmalarının gerçekleştirmesine olanak sağlayacak, ilk planı olan Lörcher Planı yaptırılmıştır (Duru, 2012, s. 111-112). Böylelikle, Ankara'nın başkent ilanında beri sözü geçen, modern şehir modeli fikrinin gerçeğe dönüşmesi adına, ilk önemli adım atılmıştır.

1.3. Cumhuriyet Fikrinin, Ankara'nın Planları Üzerinden Okunması

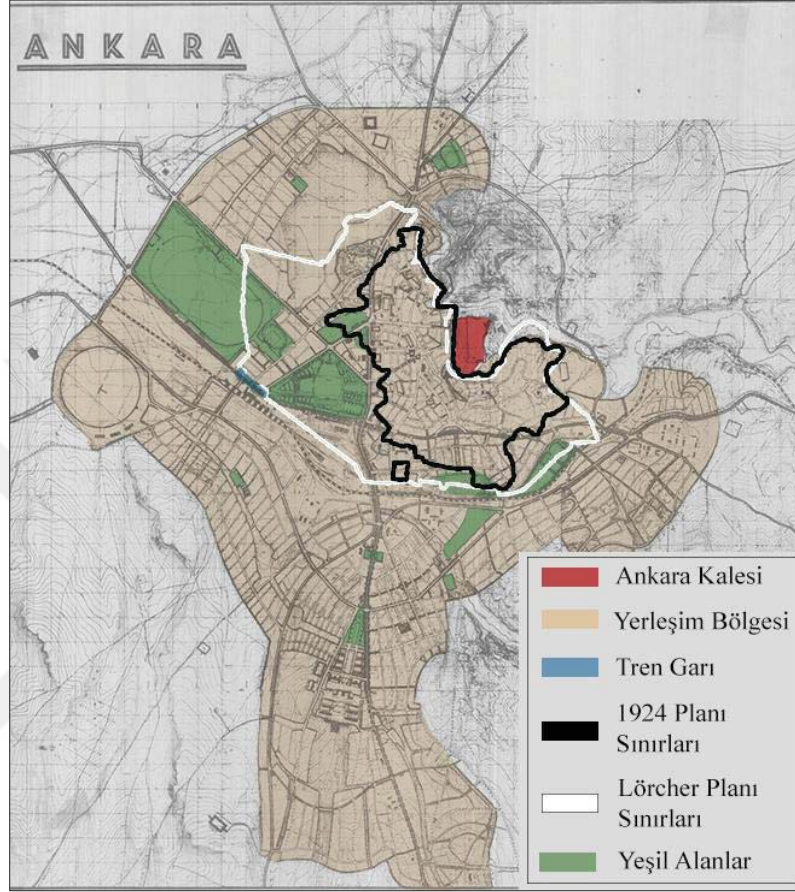
Dönem içinde bahsi geçen imar politikaları kadar bu uygulamaların planlanması da yaygınlaştırılmaya çalışılan cumhuriyet fikrinin bir yansımasıdır. Modern bir başkent olma yolunda ilerlemesi hedeflenen ve tüm ülkeye örnek teşkil edeceği belirtilen Ankara'nın bürüneceği imaj bu planlamalar doğrultusunda hazırlanmıştır. Kurulan kentin, kuruluş ideolojisi ile örtüşen, yıkılan İmparatorluktan bağımsız, ön görülü biçimde gelişmesi, hazırlanan planların ana hatlarını oluşturmaktadır (Cengizkan, 2011, s. 30).

Görsel 2. Lörcher Planı'na Göre Şehrin Önemli Alanları, (Mimdap, 2009), <http://bit.ly/3i8K0cB>, Yazar tarafından düzenlenmiştir.

Şehrin imarına yönelik bundan sonraki adımlarda da bu planlı yapılaşma ilkesi benimsenmiş, Ankara genelinde modern ve alışılmışın dışında bir cehre oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Lörcher Planı bahsi geçen girişimlerin büyük ölçekli bir adımı olarak kendini göstermektedir. Şehrin Çankaya bölgesine doğru gelişeceği öngörmesi dışında plan, Ankara genelinde “Bahçe Şehir” fikrini gündeme getiren ilk plandır. Britanya’da ortaya çıkmış bu fikir yoğunluğu az olan, alternatif bir planlama fikrini savunmuş, 1900’lerin kentleşme dinamiği üzerinde etki göstermiş ve yeni bir toplum arayışına da dikkat çekmiştir (Çınar, 2000, s. 48). Lörcher bir konuşmasında bu yaklaşıma verdiği önemi, Ankara’nın kurak

görünümünün, bahçe şehir mantığı doğrultusunda, doğanın şehre entegre olması ile yok olabileceğini belirtmiştir (Cengizkan, 2011, s. 30). İlk defa Lörcher Planı ile gönderme gelen bu fikir, Jansen Planının da önemli bir parçası olması ve Ankara genelinde uygulanmaya çalışılan bir konsept olması açısından önem taşımaktadır.

Görsel 3. Jansen Planı'na Göre Ankara'nın Önemli Alanları, 1932, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:H025, Yazar tarafından düzenlenmiştir.

Lörcher'in planı Ankara için hazırlanan ve önemli kararlar içeren bir plan olmasına karşın uygulamaya geçirilememiştir. Tankut (1988), planı bir taslak olarak nitelendirmiş, imarın bölgelerinin birbirinden bağımsız olmasından dolayı, Ankara'ya özgü bir imaj oluşturmada eksik kaldığını vurgulamıştır (Tankut, 1988, s. 100). Tam anlamı ile uygulamaya geçirilmemiş olsa da Lörcher Planı, sonraki yıllarda projelendirilecek ve Ankara'da önemli etkiler bırakacak olan Jansen Planını etkilemiştir.²

² Renklendirme oluşturulurken, "Yeşilyollarda Hareketle İstirahat: Jansen Planlarında Başkentin Kentsel Yeşil Alan Tasarımları ve Bunların Uygulanma ve Değiştirilme Süreci (1932-1960)" isimli makalenin plan çalışmasından yararlanılmıştır (Burat, 2011).

Lörcher Planı'nın şehrin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamaması nedeni ile, mevcut sorunlara çözüm getirecek bir plan arayışı doğmuştur. 1927 senesinde gerçekleştirilen yarışma sonucunda, Jansen'nin, şehri güney aksında genişletmeyi hedeflediği, ağaçlandırma çalışmalarının ön planda olduğu, önemli kamu yapılarını da içeren çoğu yapılaşmanın yeni şehir bölgesinde inşa edileceğini öngördüğü plan, 1932 senesinde uygulanmaya başlanmıştır. (Şenyapılı Ö. , 2013, s. 175). Planın detayları incelendiğinde, ana fikri gibi yenilikçi bir yapılaşmanın öngörüldüğü söylenebilir. Planda, çeşitli işlev gruplarına ayrılmış ve bu ayrımlar için mekansal bölgeler düzenlenmiş, yeni yapılaşmaların kat sayısı sınırlandırılarak, şehrin içinde imarlı bölgeleri içeren manzaralar elde etmek istenmiştir (Şenyapılı T. , 2004, s. 66-68). Bunun yanında planın kendinden önceki Lörcher Planı ile bağdaşan ve üzerinde durulması gereken bir diğer özelliği ise “bahçe kent” fikrinin şehir geneline yayılmasının amaçlanmasıdır. “Kenti kucaklayan tarımsal alanlar ile kentin içine çeşitli yönlerden giren vadi içi yeşillikleri, ağaçlandırılmış tepeler, yollar, parklar ve spor alanlarının bütünü Ankara imar planına organik bir yeşil alan sistemi kazandırmıştı” (Öztürkcan & Tunçel, 1977, s. 68). Şehrin yeşil görünümünü ön görmenin yanında, kurak imajını da yok etmek adına, bahçe şehir ideali ile yapılmış ve en önemli müdahalelerden biri de hiç kuşkusuz su ile iç içe bir kent planlamasıdır. Jansen planı yeşillendirme planlamasını kentin doğal su kaynakları ile destekleyip, geliştirerek, doğal ve yapay su alanları yaratmayı hedeflemiştir (Burat, 2011, s. 107). Jansen Planı kabul edildiği yarışmanın koşullarından biri olduğu bilinen, Ankara'nın doğal su alanlarının korunması meselesinin planda uygulandığı anlaşılmaktadır. Jansen, Bentderesi, İncesu gibi alanlarda plaj, göl gibi rekreasyon alanları projesi sunmanın yansıra, bu alanların tarıma açılmasını da gündeme getirmiştir (Burat, 2011, s. 107). Bu yaklaşım ile plan savunduğu bahçe şehir uygulamasının yanı sıra, şehrin doğal su alanlarının korunmasına ve hem sosyalleşme hem de tarım alanı olarak kente kazandırılmasına neden olmuştur.

1.3.1. Yeni Ankara'da “Su Faktörü” nün Planlanması

20. yüzyılın ilk yarısında Ankara'da, gündeme gelen en önemli düzenlemelerden biri suyun şehre çeşitli yönlerden dahil edilmesi olmuştur. “Bugüne kadar hep su kenarlarında vücut bulmuş medeniyet, Cumhuriyetin elitlerinin kanaatince Ankara'ya henüz (Cumhuriyetin ilanına kadar) uğramamıştır” (Yılmaz, 2017, s. 212). Ankara halkı henüz günlük ihtiyaçları için suya erişmekte güçlük çekmektedir. Karaosmanoğlu (2018), o dönemde şehrin su sorunu için, tesisatının henüz tamamlanmadığını, özellikle sıcak aylarda suya erişimin

mümkün olmadığını, halkın su sıralarında kavga ettiklerini belirtir (Karaosmanoğlu, 2018).

Görsel 4. Çubuk Barajı Açılışına Dair Manşet, 4 Kasım 1936 tarihli Kurun Gazetesi, Sayfa 1, <http://bit.ly/38GLTKv>, (Kurun Gazetesi, 1936)

Bu bağlamda atılan ilk adımlardan biri, şehre hem günlük kullanım için hem de şehrin farklı alanlarında inşa edilecek ve sosyal hayata dahil olacak alanlar için su sağlayacak Çubuk Barajı'nın inşası olmuştur. Kompleks, seneler boyu şehrin su gereksinimine cevap vermiş, sonraları ise su ile yakın ilişkisi nedeni ile önemli bir sosyalleşme mekanı haline gelmiş, Cumhuriyet'in öncü barajıdır (Şenyapılı Ö. , 2013, s. 115).

Görsel 5. Ankara'nın Su İle İlişkili Sosyal Alanları, Solda, Karadeniz Havuzu, 1936, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:0168, Sağda; Marmara Havuzu, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:1132

Henüz inşası tamamlanmadan baraj büyük bir inceleme konusu olmuş, dönemin en ünlü gazetelerinde yer edinmiştir. Alan hakkında, “Biz gözlerimizi yumduğumuz zaman evlatlarımıza, kıraç, kurak, boz kırlar değil, yeşil bağlar, bahçeler, mamur bir vatan bırakacağız” (Çoşkan, 1933, s. 1) yorumu yapılmıştır. Baraj sadece günlük kullanım ve tarım için gerekli su ihtiyacının değil, şehrin ihtiyaç duyduğu tüm suya bağlı ihtiyaçların giderilmesi için bir araç haline gelmiştir.

Baraj sayesinde Ankara dahilinde, inşa edilecek su ile yakından ilişkili rekreasyon alanlarının yapımı sağlanmış, bu sayede şehrin görünümü değiştirilmek istenmiştir. Bu anlamda uygarlık seviyesinin, bolluğun simgesi su, havuz başları olarak şehrin önemli alanlarında projelendirilmiş, böylelikle, Ankaralıların gündelik hayatına farklı şekillerde dahil olmuştur (Cantek F. , 2003, s. 286). Suyun şehirde büyük ölçekli kullanımı olarak görülebilecek havuz başları, şehrin önemli mekanları haline gelerek, birer buluşma merkezi de olmuşlardır. Buldukları yerlerde halkla iç içe olarak, simgeleşen, sosyalleşme aracı görevini üstlenen bu mekanlar, kentsel kimliğin şekillenmesinde de önemli rol oynamışlardır (Türkyılmaz, 2015, s. 110). Bu bağlamda, havuz başları, Cumhuriyet fikrinin değişen yüzü olarak planlanan Ankara'da, modern sosyal yaşamın merkezleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Barajın inşası ile temelleri atılan, şehri su ile medeniyete kavuşturma fikri, AOC, Gençlik Parkı gibi alanların imarına öncülük ederek, suyun halkın hayatına dahil olmasına vesile olmuştur (Özgen & Büyüktolu, 2016, s. 101). Kent halkının uğrak noktası haline gelen su ile ilişkili mekanlar, sosyal hayatı yönlendiren önemli alanlar haline geldiğinden, Ankara dahilinde değişen toplumsal yapının şekillendiği önemli yerler olmuşlardır.

BÖLÜM 2: ANKARA'DA 20.YY'İN İLK YARISINDA SOSYAL AYRIŞMA

Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak seçilip, tüm Türkiye'ye öncülük etmesi hedeflenerek, planlı ve asri bir kent olarak kurgulanan Ankara, aynı zamanda modern hayat tarzının da yaygınlaştırılacağı öncü bir şehir olarak belirlenmiştir. Modern yaşam biçimine geçiş, şehrin başkent ilan edilmesi ile değişen toplumsal yapısı ile doğrudan ilişkilidir. Şehrin artan nüfusu ve göç edenlerin gündelik alışkanlıkları, sosyal yaşamdan eğlence alışkanlıklarına kadar birçok konuda belirleyici olmuştur.

Ankara başkent olmadan ve şehirde yeni bir grup oluşmadan önce, halkın gündelik alışkanlıkları, sınırlı olarak nitelendirilebilir. Henüz giyim kuşam ve sofrada adabından mahrum halk, ulaşım için eşekleri kullanıyorken, kadınların sadece ev işlerinde ön plana çıktığı bilinmektedir (Karaosmanoğlu, 2018, s. 37). Dönem dahilinde Ankara gündelik hayatı, kadın ve erkekler için ayrı işlemektedir. Erkeklerin aksine kadınlar için günlük hayatlarını geçirdikleri tek yer mahalle ve içeride ne olup bittiğini gizlemek adına, yüksek yapılmış ev çeperinin oluşturduğu sınırdan oluşmaktadır (Cantek F. , 2003, s. 130). Evlerin “Beyleri” ise çalıştıkları için, ev dışında da olsa yine de her gün aynı düzen dahilinde benzer gündelik alışkanlıklara sahiptirler. Karaosmanoğlu dönemi en ince detayları ile tarifleyen “Ankara” kitabında, her gün sırayla önce hayvanların, sonra okullardan dağılan öğrencilerin, ardından da işten çıkan yetişkinlerin evlere dağıldığını ve ondan sonra mahalleye derin bir sessizliğin çöktüğünü belirtir (Karaosmanoğlu, 2018, s. 32-33). Yerli halkın yıl içindeki tek dinlenme fırsatı yaptıkları geziler olmuştur. Halkın bu dönemde, sıcak günlerde havalar soğuyana kadar kaldıkları, açık alanlarda vakit geçirme imkânı buldukları yerler; o dönemde henüz imarın başlamadığı, kentin Kuzey-Doğu kısmındaki barınma birimleriydi. (Tanrıku, 1985, s. 25). Bu hali ile Ankara halkının gündelik alışkanlıkları, tamamen günlük ihtiyaçlarının gidermeye yönelik ve mahremiyet odaklı haldedir.

Ankara'ya başkent olması vesilesiyle gelen yeni bir grup ile, sosyal tabakalaşma da yeniden şekillenmiştir. 1920-30 aralığında sosyal ayrışmada en üst seviyeyi; çoğunluğu Ankara dışından gelen idari kesim, orta grubu; kentsoylular, asker ve devlet görevlileri, Ankaralı usta, zanaatçılar, en alt katmanı ise; ameleler oluşturmaktadır (Aktüre, 1998, s. 60-61). Çoğunluğu İstanbul'dan gelen, yeni kesim, yerli halktan farklı gündelik alışkanlıklara sahip olduğundan, onlardan farklılaşmaktadır. Ankara'nın yerli halkı, İstanbul'dan gelen bu yeni grubu yabancı kelimesi ile örtüşen, “yabanlar” olarak betimlemiştir (Karaosmanoğlu, 2018,

s. 31). Yabancılar olarak ele anılan bu kesimin alışkanlıkları, yerli halkınkinden farklılaşmıştır. Yabancılar, İstanbul'dan getirdikleri batılı yeme-içme alışkanlıkları, sofrası, giyim kuşam ve hatta şivesiz konuşmaları ile hem yerlilerden ayırmış, hem de onların tepkisi ile karşılaşmışlardır (Cantek F. , 2003, s. 149). Yerli halk tarafından yabancılaştırılrsa da yabancıların gündelik alışkanlıkları bir süre sonra Ankara'nın sosyal hayatını derinden etkileyecek değişimlere neden olacaktır.

2.1. Yeniden Şekillenen Sosyal Yaşam ve Eğlence Alışkanlıkları

Başkent ilan edilmesinden sonra Ankara'da halihazırda etkileri okunandan farklı bir sosyal hayat oluşmaya başlamıştır. Gündelik yaşam, Cumhuriyet fikrinin ürünü olarak vücut bulan çağdaş şehir yaşamı ve modernizmin gayeleri önderliğinde şekillenmiştir (Uludağ, 2005, s. 30). Farklı alışkanlıklara sahip yeni Ankaralılar, şehrin her bakımdan yeniden şekillenmesini sağlamış, modern yaşama öncülük etmişlerdir. Ankara dışından gelenler, şehrin oluşumunda kendi yaşayış tarzlarını eklemişlerdir (Bilgen, 1985, s. 21). Yaşantıdaki bu değişim dönemin merkezi olan Ulus'ta başlamıştır. Ankara'nın başkent ilan edilmesinden önce bu bölge, şehrin en kalabalık yeri olan Samanpazarı'nın, ticaret alanı Karaoğlan yapısının konumlandığı yerleşim yeridir (Bardakçı, 1998, s. 63). Başkent olmasının ardından Ankara gibi Ulus da yeni Ankaralıların uğrak mekânı olmaya başlamıştır. Bu dönemde bölge, 20.yüzyılın başları ile beraber çağdaş bir şehir odağının sahip olması gereken tüm faaliyetleri bünyesinde barındırmaya başlamıştır (Tunçer, 2019, s. 123). Bu nedenle Ulus'ta bulunan mekanlar da sosyalleşme merkezi haline gelmiştir. Her iki grubun da merkezi sayılan Ulus, faaliyete başlayan kültür, eğlence-dinlenme mekanları, meydanlar, yeşil alanlar ve bu alanlarda deneyimlenen farklı aktivitelerle sosyalleşmenin de merkezi haline gelmiştir (Bayraktar, 2016, s. 68). Bu aktiviteler modern eğlence alışkanlıkları olarak Ankara yaşantısına girmiştir.

Eğlence alışkanlıkları, Yeni Ankaralıların şehre getirdiği gündelik yaşam pratiklerinden beslenmiştir. İdari merkez olmasının ardından Ankara'da ramazan gösterileri, oyunları gibi kadın ve erkeğin ayrı mekanlarda eğlendiği adetlerce oluşturulmuş klasik eğlence kültürünün yerini daha farklı eğlence alışkanlıkları almıştır (Tanrıku, 1985, s. 22). Bunlar, yerli halkın yabancı olduğu, özellikle İstanbul'da yaygın eğlence alışkanlıklarıdır. Atatürk'ün yönlendirmesi üzerine, elit bir yaşantı kurgulanmaya başlamış, yabancıların

aşına olduğu sosyal aktivitelere ulaşması sağlanmıştır (Cantek F. , 2003, s. 261). Bu kurgu, eğlence alışkanlıklarının, inşa edilen yeni mekanlarla ilişkilendirilmesi ile sağlanmıştır.

2.2. Modernleşme Projesinin Mekânsal Yansıması: Eğlence Mekanları ve Gazinolar

Ankara, Cumhuriyetin ilk yıllarında, şehrin yeni sakinlerinin aşına olduğu aktiviteleri gerçekleştireceği mekanlar yönünden yetersiz kalmıştır. Ankara'da mevcut eğlence mekanları, yeni Ankaralılara hitap edecek modern eğlence anlayışının yansıması olan yerler değildir. Bu mekanlar sadece erkeklerin kullandığı, hep beraber okunan türküler ve geleneksel oyunların sahnelendiği Bentderesi çevresindeki kahvehanelerdir (Evren, 1998, s. 243). Eğlence ihtiyacı nedeni ile şehirde hali hazırda var olan belirli yapılar kullanılsa da sadece bu işlev için tasarlanmış mekanların eksikliği çekilmiştir. İlk başlarda çay bahçeleri ve lokanta içeren oteller, sadece barınma işlevi için değil, yeni oluşan üst gelir grubunun sosyalleşip eğlenebildiği mekanlar haline gelmiştir (Tanrıku, 1985, s. 23). Eğlenme olanaklarının azlığı şehirde bu alışkanlıkların deneyimlenebileceği mekanların inşasına zemin hazırlamıştır. Eğlence mekanlarına duyulan bu gereksinim sonucunda Ankara genelinde sosyal hayatta hissedilen modernleşme etkisi bu mekanlar üzerinden ilerlemiş, değişimin fiziksel etkileri sosyal hayata eğlence kültürü üzerinden adapte edilmiştir.

Ankara'da izlenen sürecin bir ayağı güncel hayat pratikleri üzerineyken, değeri ise yayılması hedeflenen bu pratikler için tasarlanan yapılarla ilişkilidir (Bayraktar, 2016, s. 68). Bu bağlamda mekân ve mekânın ortaya çıktığı dönemde savunulan fikir çift taraflı bir ilişkiye sahiptir. Mekanın bir öğretiyi somutlaştırması, savunması fikri, Lefebvre'nin (2014), mekân analizini destekler niteliktedir. Bir fikrin izlerini taşımayan, tariflemeyen mekânın anlamı olmadığından, ideoloji, halkın deneyimleyeceği mekanlarda somutlaşabilmek adına, yapının tasarlanmasına dahil olur, böylelikle daha güçlü hale gelir (Lefebvre, 2014, s. 73). Planlanmış şehir Ankara'da mekanlar da bu sava referans oluşturacak şekilde, savunduğu ideolojiye uygun olarak tasarlanmıştır. Dönem dahilinde mekanların tasarımı, Ankara içinde modern ideolojinin, ulusun, başarıya ulaşabileceği bir süreç olarak algılanmıştır (Yalım, 2002, s. 158). Mekanlar estetik bir kaygı ile, geçmişten farklı ve çağdaş bir öğretiyi savunur şekilde organize edilmiştir. Özellikle iç mekanların Cumhuriyetin çağdaş öğretilerinin net olarak okunduğu yerler olmasına özen gösterilmiştir (Cantek F. , 2003, s. 262). Bu sayede mekân hem yapısal hem de işlevsel olarak, aynı fikrin ürünü olmuştur. Her bina içeri (mekân

içerisinde gerçekleşen eylemler) ve dışarının net etkileşimi ile yani iç mekan pratiklerinin, mekân ile olan ilişkisi ile anlam kazanır (Lefebvre, 2014, s. 149). Bu bağlamda “ideal Cumhuriyeti somutlaştırma girişimi” (Duru, 2012), olarak algılanabilecek yeni yapılaşmaların, etkisini en net gösterebildiği mekanlar toplumsal mekanlardır. Toplumsal mekanlar, hem belirli bir öğreti doğrultusunda tasarlanmış hem de aynı öğreti doğrultusunda faaliyet göstermiş olduğundan halkın belleğinde yer etmiş ve bahsi geçen öğretinin yaygınlaştırılmasını sağlamış mekanlardır. Kentli, mekânın ortaya koyduğu pratikler aracılığı ve dahil olduğu kümenin değer yargılarına atıf ile tüm bireylerin belleğinin ortak şekillenmesi sonucu; toplumsal bir bellek oluşacaktır (Yalım, 2002, s. 161). Ankara bağlamında incelendiğinde eğlence mekanları, toplumsal bellek oluşturma fikri ve Cumhuriyetin çağdaş yaşayış biçiminin yaratılacağı yerlerdir.

Görsel 6. Ankara Palas'a Ait Arşiv Belgeleri, Solda; Ankara Palas İlanı, 13 Aralık 1929 tarihli Hakimiyet-i Milliye Gazetesi, Sayfa 4, <http://bit.ly/38GLTKv>, (Hakimiyet-i Milliye Gazetesi, 1929), Sağda; Ankara Palas'ta Bir Subayın Düğünü, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:2429

Toplumsal normların değişiminin net biçimde okunduğu kamusal mekanlar arasında eğlence yapıları önemli bir yer tutmaktadır. Yeni ideolojinin asri yüzünün gösterilebileceği alanlar olmaları, eğlence mekanlarının üretilmesindeki ana etkenlerden biridir (Cantek F. , 2003, s. 262). Eğlence mekanlarının inşası başkentim imarı ile birlikte hızlanmış ve çeşitlenmiştir. “Eğlence mekânları restoranlar, gazinolar, bar ve tavernalar yanı sıra, parklar ve caddeler gibi açık mekânlar, halkevleri, geleneksel eğlence yerleri ve sinemalardır” (Özaloğlu, 2009, s. 29). Bu sınıflandırma içinden Ankara halkının hayatına sürecin en başında dahil olmuş ve belleklerinde önemli yer edinmiş mekanlar da söz konusudur. Bunların içinde en önemlilerden biri hem mimari olarak geleneksel ve modernin sentezi bir üsluptan oluşmuş hem de batı modelinde hizmet veren Ankara Palas'tır (Cantek F. , 2003, s. 263). Bu anlamda o dönemde inşa edilecek eğlence mekanları için Ankara Palas, modernleşecek mimari

anlayış fikrinin somut bir öncüsü olmuş, dönemin en önemli haberleşme kaynağı olan gazete köşelerinde fazlasıyla yer etmiştir. (Görsel 8)

Ankara Palas sergilediği mimari değerler ve modern eğlence yaşantısı ile birçok eğlence mekanına öncülük etmiştir. Yıllar boyu tek batılı eğlence mekânı olarak geçmiş, önemli etikliklere ev sahipliği yapmış, o dönemde Ankara Palas'a, yine üst seviyeye hitap eden, Karpiç, İstanbul Pastanesi, Anadolu Kulübü eşlik etmiştir. (Cantek F. , 2003, s. 263-278). Bunların arasında Karpiç, modern pratiklerin uygulandığı öncü mekanlardan biri olması bağlamında önem taşımaktadır. Şehrin ilk modern restoranı olan mekan, Cumhuriyetin ilk yıllarında, formel davetlere ev sahipliği yapmıştır (Evren, 1998, s. 205). Sonraki yıllarda bu öncü mekanlara, sayısı hızla artan çeşitli pastane, lokanta, bar, meyhane gibi işletmelerin eşlik ettiği bilinmektedir³⁴. Gazinolar da o dönemde Ankara'da önemli etkiler bırakmış eğlence mekanlarının başında gelmektedir. Gazino kültürünün ilk örnekleri İstanbul'da ortaya çıkmış olsa da Ankara'da da kısa sürede yayılmıştır. Alafranga meyhane olarak da adlandırılabilen bu mekanların başında, içinde Zeki Müren'in de bulunduğu önemli sanatçıların sahne aldığı, Belvü, Maksim, Moulen Rouge gibi gazinolar gelmektedir (Fakir, 2020). Müzikli eğlence mekanları olarak adlandırılabilen gazinolarda müzik de Batılılaşmış, kendine Türk müziği repertuarı içinde yer bulmuştur. Müzik odaklı bu mekanlar; Alaturka (doğu), Alafranga (batı), Arabesk (göçmen etkisi ile) müzikler sunulmuş; batı estetiğinin müzik yolu ile sunum merkezi olmuşlardır (Beken, 2003). İstanbul'da ortaya çıkan ve batılı yaşayış tarzının yansıması olan gazino mekanlarının, mimari açıdan da modern örnekleri Ankara'nın başkent ilanının ardından, imarı dahilinde şehre yayılmıştır. Bu bağlamda Ankara dahilinde gazino kültürünün oluşumundan yok oluşuna kadar olan 1923-90 sürecinde inşa edilmiş gazino yapıları hem batılı yaşayış tarzının hayat bulduğu hem de değişen mimari estetiğin sembolleştiği yapılar olmaları dolayısıyla önemlidir.

Ankara'da 1923 sonrası dönemde inşa edilmiş gazino yapıları sadece tekil olarak düşünülmemiş, konum olarak da ayrıca tasarlanmış, en belirgin örnekler şehrin tanınmış ve özellikli noktalarında yer bulmuşlardır. Ankara'da su ile yakından ilişkili eğlence mekanları,

Dönem içinde faaliyet göstermiş yeme-içme mekanları hakkında daha fazla bilgi için,

³Tonga, Necati, (2019), "Bir Edebi Muhit Olarak Ankara (1923-1980)", Çolpan Kitap, s.171-281

⁴ Evren, Burçak, (1998), "20'li Yılların Bozkır Kasabası Ankara", Boyut Yayınları, s.195-233

bu bağlamda önemli toplumsal mekanlardır. Bu sayede hem “su” ile kentin çorak yüzü medeniyete kavuşacak hem de artık sadece bürokrat sınıfına değil daha halka hitap eden eğlence mekanları oluşacaktır (Yılmaz, 2017, s. 213-214). Eğlence mekanları ile yakından ilişkilenecek bu planlanmış su faktörü, şehrin özellikle yeni yapılandırılan Yenışehir bölgesinde yerleşim gösterir. “Meclis bahçesi, Maliye Bakanlığı, A.O.Ç., Gençlik Parkı, Zafer I ve II parkları, Kızılay, Hacettepe Parkı ve Gençlik Parkı’nda bulunan havuzlar ailelerin sıklıkla uğradıkları, buluştukları, eğlendikleri, dinlendikleri birleştirici alanlar olmuşlardır” (Türkyılmaz, 2015, s. 110). Gazino yapıları, su ile ilişkileri özel olarak kurgulanmış ve Ankaralılar için modern birer eğlence mekânı haline gelmiş yapılaşmalar arasında gösterilebilir. Bu çerçevede içerisinde dönemin Ankara’sında eğlence kültürünün gazinolar üzerinden okunması hem su ile ilişkilerinin anlayabilmek hem de gazino eğlence kültürünün geçirdiği değişimi inceleyebilmek adına önem taşımaktadır. Bu incelemeyi tamamlayabilmek adına, gazino eğlence kültürü ve inşa edilen yapılar, oluşum dönemi (1923-60), altın çağı (1960-80) ve yok oluş (1980-90) aşamaları olarak 3 ayrı dönemde analiz edilmiştir.

2.3 Gazino Eğlence Kültürünün Oluşumu: 1923-60 Yılları Arası

Ankara’da gazino kültürünün oluşmaya başladığı dönemde şehir hızlı bir yapılaşmaya sahne olmuş, gazino yapıları bu imar faaliyetleri içinde projelendirilmiştir. Ankara 1923 sonrasında artık eski kasaba görünümünden uzaklaşmaya başlayan bir şehir izlenimi vermektedir. Hızlı bir şekilde ilerleyen imar çalışmaları hakkında dönem dahilinde önemli yapı projelerine imza atmış Mimar Kemalettin’in (1976) Ankara’nın yapılaşması ile ilgili “Bugünkü Ankara büyük bir şehir olarak teşekkül etmek yolunu emsalsiz bir faaliyetle tutan azim bir yapı sahasıdır. Bu sahanın her yerinden haftalar geçmeden ümran ve medeniyet eserleri doğuyor ve yükseliyor” yorumunu yapmıştır (Kemalettin, 1976, s. 179).

1930’lu yıllarda başlayan hızlı kentleşme, ilerleyen yıllarda şehrin yapı stoğunun yetersizleşmesi ile yeni mahallerin oluşturulması çözümüne neden olmuştur. 1948 senesinde günümüzde “Yenimahalle” olarak bilinen ilçenin oluşturulması kararı alınmış, aradan geçen birkaç yılda ise bu mahalın oluşumu gerçekleşmiştir (Yavuz F. , 1966, s. 44). Böylelikle şehir artık kuzey-batı yönünde de genişlemeye başlamış imar faaliyetleri için yeni boş araziler oluşturulmuştur. Bu faaliyetler dönem içinde yoğunlaşmış 60’lara kadar devam

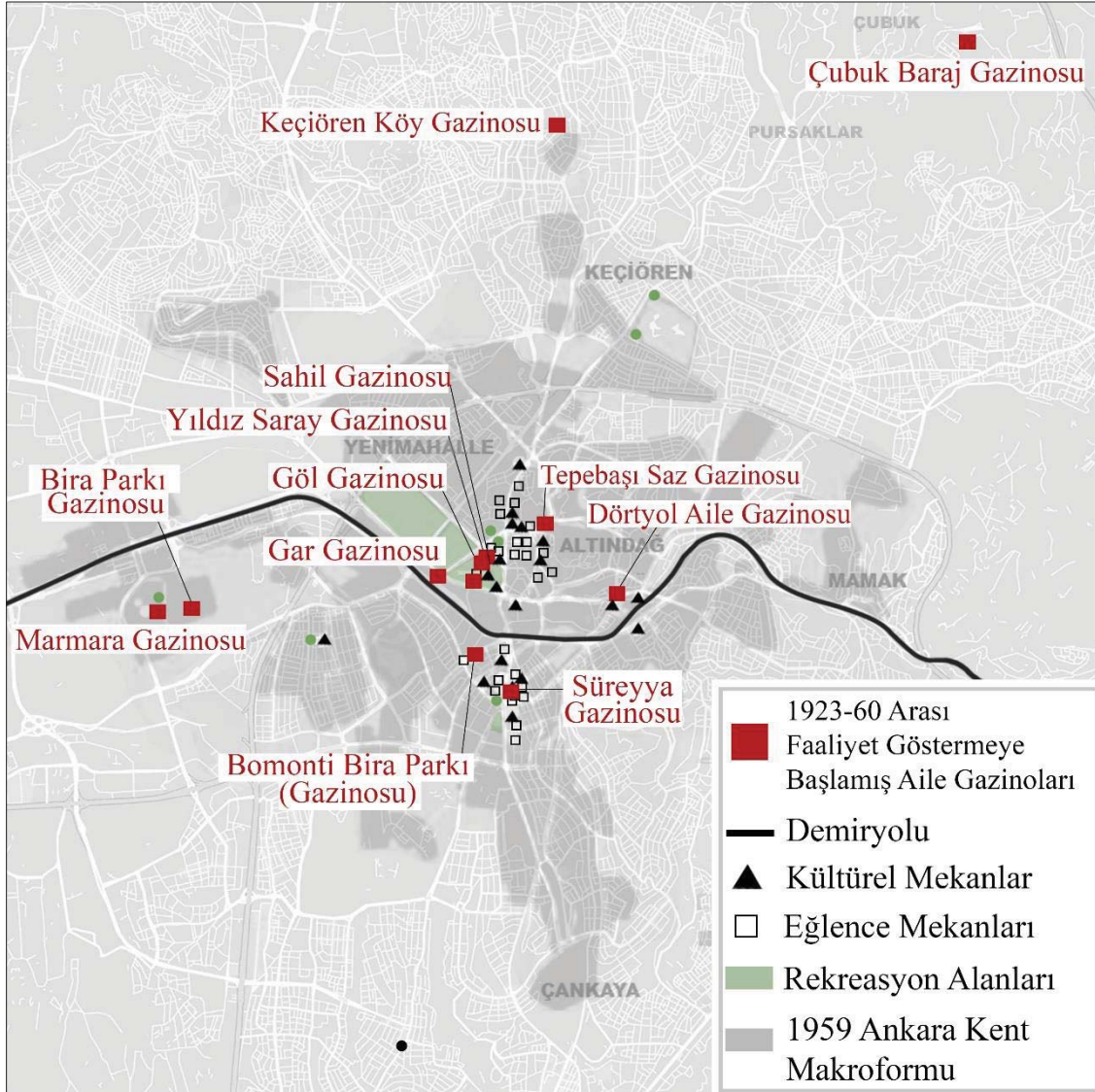
etmiştir. 50'lerin son yarısında, Ankara, eskisiyle karşılaştırıldığında yeşil görünümü zedelenmiş bir inşaat sahası görünümündedir (Şenyapılı Ö. , 1970, s. 26). Ankara'nın 1923-60 yılları arasındaki genel yapılaşma süreci incelendiğinde planlı başlayan imar faaliyetlerinin bu dönemin sonuna doğru düzensizleştiği görülmektedir. Plansız ve hızlı yapılaşmanın başladığı bu dönemde, bu sefer gecekondu bölgeleri artmaya başlamış, 1950'lerin sonunda faaliyet göstermeye başlayan İmar Bakanlığı da düzensiz kentleşmeye çözüm üretememiştir (Yavuz F. , 1972, s. 23). Bu dönem dahilinde onaylanan Yücel-Uybadin Planı da Ankara üzerinde kritik etkiler doğurmuştur. 1957'de onaylanan plan, sürat kazanmış imar çalışmalarına ve gecekondulaşmaya çözüm önermeden, belirli semtlerde işlevsel değişimi gündeme getirmiştir (Bayraktar, 2017, s. 6).

Görsel 7. Ankara'nın 1940-50 Arası Görünümü, Solda; Yenişehir Bölgesi (Atatürk Bulvarı ve Zafer Meydanı) ve Arkada Kale Bölgesi, 1940, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:1100_01, Sağda; Kızılay ve Güvenpark Bölgesi ve Arkada Genişleyen Kale Bölgesi, 1950, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:1429_01

Gazinoların da içinde bulunduğu, eğlence ve sosyal yaşamın odaklandığı mekanlar da 1923-60 süreci içinde dönemin imar politikaları dahilinde gündelik hayatın şekillendiği alanlarda yer seçmiştir. Ankara'da imar faaliyetlerinin hız kazandığı bu dönem aynı zamanda, Ankaralılar için gündelik hayatın şekillendiği noktaların da değişimini de simgelenmektedir. Şehrin 1920'lerdeki ana sosyalleşme noktası "Eski Şehir" bölgesi iken hem bu bölgede yaşayanlar hem de "Yenişehir" bölgesinde yaşayanlar için 40'lı yıllara kadar hem idari olarak hem de gündelik hayatın yoğunlaştığı merkez olmuştur (Bayraktar, 2017, s. 25). Bu yıllardan itibaren yapılaşma Jansen Planı'nda da ön görüldüğü şekilde Yenişehir bölgesine kaymaya başlamış, yeni sosyalleşme mekanları oluşturulmaya başlanmıştır. Bu iki sosyal merkez 1950'ler ile beraber köklü bir değişime uğramıştır. 1950 senesi ile artan göç ve gecekondulaşma sonucu, Ulus ticaretin yoğunlaştığı alan olup, orta-düşük seviyenin, Kızılay ise üst-orta seviyenin kültürel, ticari gibi işlevler için kullandığı mekanlar haline gelmiştir

(Bayraktar, 2017, s. 27-28). Gazino yapıları ve halkın sıklıkla kullandığı diğer eğlence-dinlenme yapıları, süreç içinde bu merkezlerde ve yeni oluşturulan mahaller içinde konumlandırılmıştır.

Görsel 8. 1923-60 Arası Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinoların Dağılımı, Kişisel Arşiv, 2020

1923-60 yılları arasında Ankara’da inşa edilmiş eğlence-kültürel mekanların şehir genelindeki dağılımı⁵ incelendiğinde, çoğunlukla Ulus-Kızılay aksı üzerinde yoğunlaştığı okunmaktadır. Bunun yanı sıra dönem dahilinde inşa edilmiş kamusal mekanlar olan Atatürk Orman Çiftliği, Gençlik Parkı bu mekanlara ev sahipliği yapmıştır. Detaylı arşiv çalışmaları sonucunda belirlenen gazinolar da bu dönemde mevcut eğlence mekanları dağılımı ile

⁵ Gazino alanları dışında kalan harita altlığı oluşturulurken, "Cumhuriyet Dönemi Ankara’sında Kentsel Eğlence-Dinlenme Coğrafyasının Değişimi: Toplumsallaşmanın Mekânından Tüketimin Mekânına" isimli makale kapsamında oluşturulmuş "eğlence-dinlenme mekanları dağılımı" çalışmalarından yararlanılmıştır (Önder, 2012).

paralel yer seçmiştir. Ek olarak Jansen planı dahilinde imarı tamamlanmış kamusal alanlarda da inşa edilmişlerdir. Çoğunlukla su veya yeşil alanlarla ilişkili olarak yer seçen bu mekanlar, dönem eğlence hayatına yön vermiştir. Ankara dahilinde 1230-60 yılları arasında inşa edilmiş gazinolar Tablo-1’de listelenmiştir.

1923-60 Arasında Faaliyet Göstermeye Başlamış, Aile-İçkili Gazinolar

Gazino Adı	Adres	Açılış Yılı	Kapanış Yılı	Açıklama
Marmara Parkı (Gazinosu)	Atatürk Orman Çiftliği İçi	1929	1950’lerden Önce	İçkisiz, 2.sınıf, sadece gündüz kullanımda
Keçiören Köy Gazinosu	Asfalt/Keçiören	1930’lar	Kapanış tarihi kesin değil.	İçkili hem yazlık hem kışlık olarak kullanılmış, güncel olarak park kullanımında
AOÇ Bira Parkı Gazinosu	Atatürk Orman Çiftliği İçi	1930’lar	Kapanış tarihi kesin değil.	Her mevsim kullanılabilen bölümleri bulunmaktadır
Gar Gazinosu	Tren Garı Yanı/ Ulus	1937	1976	İçkili Aile Gazinosu, 1.Sınıf
Çubuk Baraj Gazinosu	Çubuk Barajı	1938	2016 (yıkılma tarihi)	İçkili Aile Gazinosu
Dörtyol Aile Çay Bahçesi (Gazinosu)	Beyşehir Sok., Cebeci/ Dörtyol	1939	1965	İçkisiz Aile Gazinosu, 2.sınıf, Yazlık kullanıma uygun
Süreyya Gazinosu (Pavyonu)	Kızılay (Soysal Apartmanı Bodrum katı)	1943	1964	Üst gelir grubuna hitap etmiştir
Bomonti Bira Parkı (Gazinosu)	Strazburg Cad. (Serçe Sok.) ve Toros Sok. Kesişimi	1940’lar	1960 ortaları	İçkili Aile Gazinosu Kapanıktan sonra Maltepe semt pazarı ve çok katlı otopark yapılmıştır.
Göl Gazinosu	Gençlik Parkı İçi	1946	1966	İçkili Gazino

Tepebaşı Saz Gazinosu	Hacıbayram/Ulus	1949	Kapanış tarihi kesin değil.	İçkili Aile Gazinosu, 1.Sınıf
Yıldız (Saray) Gazinosu*	Gençlik Parkı İçi	1955	1997'de hala faal olarak belgelenmiş.	İçkili Aile Gazinosu, 2000'lerden önce kapandığı bilinmektedir
Sahil Gazinosu*	Gençlik Parkı İçi	1950'ler	1997'de hala faal olarak belgelenmiş.	Açık alanda hizmet veren bir gazinodur.

** Bu gazinolar hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır*

Tablo 1. 1923-60 Aralığında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar

Yapılan arşiv araştırmaları sonucu 1923-60 yılları arasında inşa edilmiş 12 gazino yapısı listelenmiştir. Listelenmiş yapılardan 10'u 1923-50 yılları arasında inşa edilmişken, 2'si 1950-60 yılları arasında inşa edilmiştir. Yapıların sadece 1'i Eski Şehir bölgesinde inşa edilmişken, geri kalanı yeni oluşturulan semt veya parklara dağılmıştır. 1923-60 yılları arasında inşa edilmiş bu gazinolar, Ankara'da gazino eğlence kültürünün ilk örnekleri olmaları nedeni ile halk tarafından sıkça tercih edilen ve modern hayatın kurgulandığı mekanlar olmuşlardır.

Bunların ilk örneklerinden biri olan Keçiören Köy Gazinosu, 1930'lu yılların en gözde eğlence mekanlarından biri olmuştur. Konumu nedeniyle merkezi yerlerden ulaşım zorluğu yaşayan mekan, müzik ve dans gösterilerinin sergilendiği bir gazino olarak hizmet vermiş, ferah bahçesi ile özellikle gençlerin uğrak mekanı olmuştur (Özalp, 2016, s. 410). Keçiören'de konumlanmış ilk yapılardan olması nedeni ile de halkın bu yeni bölgeye alışması için gazinoya oldukça önem verilmiştir. Dönem gazetelerin yer bulan gazinonun özellikleri ön plana çıkarılmıştır. 1935 yılında Ulus Gazetesi'nde gazino hakkında "...akşam yemeğinizi gazinoda yiyip radyoyu açın, çoluğunuz çocuğunuzla, bütün telsiz istasyonlarınızı dinleyin. Dans seviyorsanız gramofon emrinize hazırdır seçme plâkları çevirip eğlenin" yorumu yapılmıştır (Ulus Gazetesi, 1935).

Görsel 9. Keçiören Köy Gazinosu Fotoğrafları, 13 Haziran 1935 tarihli Ulus Gazetesi, Sayfa 3, <http://bit.ly/3nFgaOg> , (Ulus Gazetesi, 1935)

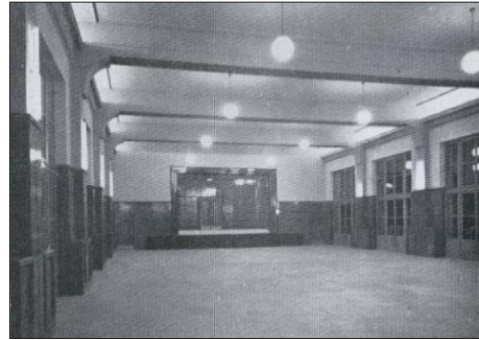
Dönem eğlence hayatında önemli yer etmiş olan Keçiören Köy Gazinosu, gazetede yayınlanmış görsellerinden okunduğu kadarıyla iç ve dış mekan düzenlemeleri nedeni ile her mevsim hizmet verebilen, peyzajı ile birlikte projelendirilmiş bir mekandır. (Görsel 11) Atatürk Orman Çiftliği içinde konumlanmış AOÇ Bira Parkı (Gazinosu), üretimin satışla birleştiği bir diğer eğlence mekanı olması nedeni ile önemli bir yer olmuştur. Mekan hafta sonları çiftlikte elde edilmiş ürünler ile, misafirlerine dinlenme ve eğlenme imkanı sağlamış, adını aldığı fabrika ile beraber işleyerek, orkestra müziği ile keyifli bir ortam oluşturmuştur (Özalp, 2016, s. 415-416). Gazino bu bağlamda önemli bir eğlence mekanı olmuş, dönem gazetelerinde de yer bulmuştur. Gazino hakkında bu yayınlardan birinde “Öğleden sonra Bira parkı tıklım tıklım doludur. Daha kapısına gelmeden yollardaki ilânlar sizi orada oturmak için kandırmağa çalışırlar. (Bu yol Bira parkına gider), (Ankara birasının eşi yoktur)” şeklinde bahsedilmiştir. (Akşam Gazetesi, 1935, s. 8).

Dönem dahilinde inşa edilip, su ile ilişki kurmasa da Ankara'nın modern yüzünün oluşumuna büyük katkı sağlamış bir diğer gazino Gar Gazinosu'dur. Restoran ve gazino olarak hizmet veren yapı, birinci sınıf gazino statüsünde yer aldığından, üst gelir grubuna hitap etmiş, yabancı ve yerli orkestraları ağırlamış, danslı, içkili bir mekan olarak hizmet vermiştir (Özalp, 2016, s. 412). Gazinonun düzenlediği eğlenceler arşiv fotoğrafları ve gazete afişlerinde de fazlasıyla yer etmiştir.

Görsel 10. Gar Gazinosu İlanı, 16 Mayıs 1939 tarihli Ulus Gazetesi, Sayfa 8, <http://bit.ly/2KaEMR4>, (Ulus Gazetesi, 1939)

Faaliyet gösterdiği yıllarda gazetelerdeki afiş ve fotoğraflardan anlaşılacağı şekilde batılı, nezih bir eğlence mekanı olarak hizmet veren Gar Gazinosu, içinde barındırdığı bu asri yaşam pratiğini mimari olarak da yansıtmış önemli bir örnektir. 1930 yılı sonrasında Ankara'da uygulamaları görülen bu mimari akım, geçmişin klasik tarzının geride bırakılıp, tamamen zıt biçimde yalın, bezemesiz ve hacimsel biçimleniş ile kendini göstermiştir (Eldem S. H., 1973, s. 6). Yapı bu bağlamda mekânsal özellikleri ile 1930 sonrası oluşan yeni estetiğin ilk örneklerinden olmuştur. Şekip Akalın tasarımı binada, dikey ve yatay hacim birleşimleri yapının kendisi ve saat kulesi ile sağlanırken, kavisli cephesi ve iç mekanda uygulanan sade yaklaşıma ek olarak; bahçesi ve havuzu ile asri izler taşıyan bir yapı olmuştur (TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2009, s. 11). (Görsel 12) Bu bağlamda Gar Gazinosu hem mimari özellikleri hem de iç mekanında pratikleri öğretilen eğlence anlayışı sebebiyle Cumhuriyet ideolojisinin çift yönlü özgün bir sahnesi olmuştur.

Görsel 11. Gar Gazinosu Dış ve İç Mekan Fotoğrafları, Solda; Gar Gazinosu, 1938, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:1686, Sağda; Gar Gazinosu Salonu Gece Görünümü, 1937, SALT Araştırma Arşivi, <http://bit.ly/2XG2IPz>, (Salt Araştırma, 1937)

Görsel 13. Dört Yol Gazinosu Arşiv Belgeleri, Solda; Dört Yol Aile Bahçesi (Cebeci Aile Bahçesi ve Gazinosu) Afişi, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi Envanter No: A127, Sağda; Cebeci-Dört Yol Aile Bahçesi ve Gazinosu Afişi, 29 Mayıs 1948 tarihli Ulus Gazetesi, Sayfa 6, <http://bit.ly/39wLny4>, (Ulus Gazetesi, 1948)

Dört Yol Aile Gazinosu ise Gar Gazinosu'nun aksine daha uygun fiyatlı ve halka hitap eden bir gazino olarak işlemiştir. Mekan, bahçe düzeninde hizmet veren ve bu nedenle sadece sıcak mevsimlerde faaliyet gösteren bir gazino olmuş, düşük fiyatlı hizmeti ve alkol servisinin bulunmayışı nedeni ile her kesimin rağbet gösterdiği, dönemin gözde eğlence yerlerinden olmuştur (Özalp, 2016, s. 408). Gazinonun hizmet verdiği yıllar içindeki gazete afişlerinden de her akşam geniş bir müzik heyeti ile hizmet veren, ucuz bir mekân olduğu da okunmaktadır. (Görsel 14) Cebeci Dört Yol Aile Gazinosu, özellikle Türk Halk Müziği repertuarının yoğun olduğu bir gazinodur (Dinçer, 2017, s. 336). Bu hali ile uzun yıllar hizmet vermiş, yoğun ilginin odağı olmuştur. Süreyya Gazinosu da 1940'lı yıllarda şehrin yeni oluşturulmuş merkezinde yer alan ve üst zümreye hitap eden önemli bir eğlence mekanıdır. Zamanında Karpiç'de çalışmış ve Mustafa Kemal'in isteği ile ismini Süreyya olarak değiştiren Sergey tarafından açılmış bu mekan, giyim ve servis kurallarına özen gösterilen, klasik tarzda tasarlanmış bir mekandır (Özalp, 2016, s. 420). Mekanın sunduğu eğlence anlayışı yanında, modern şehrli görünümü yaratmak adına sıkı kuralları da dikkat çekmektedir. Önemli yemekli organizasyonların da düzenlendiği mekan, kadınların sadece uygun abiye kıyafetler ile, erkeklerin ise takım ile girebildiği elit bir eğlence yeri olmuştur (İpekeşen, 2010).

Bomonti Bira Parkı da dönemin oldukça geniş etkinlik programına sahip gazinolarından biri olmuştur. Gazino, bir bahçe olarak hizmet verdiği için, yaz aylarında yoğunlaşan, popüler orkestraları konuk eden ve performans sırasında yemekli olsa dahi ses çıkmayan bir mekan olmuştur (Özalp, 2016, s. 406-047). Gazino diğer mekanlar gibi basında yer etmiştir. Bunlardan birinde, gazinonun saz ekibi, caz toplulukları, hokkabazlık gösterileri gibi etkinliklere sahne olduğu belirtilmiştir (Ulus Gazetesi, 1949, s. 4). Bu hali ile gazino hem modern eğlence anlayışının hem de klasik Türk oyunlarının sergilendiği bir mekan olmuştur.

Görsel 14. Bomonti Bira Bahçesi (Gazinosu) İlanı, 1 Eylül 1941 tarihli Ulus Gazetesi, Sayfa 8, <http://bit.ly/3snjdOp>, (Ulus Gazetesi, 1941)

Eskişehir bölgesinde konumlanmış Tepebaşı Gazinosu da dönemin gazino eğlence hayatına yön veren bir mekan olarak hizmet vermiştir. Mekan, kısa süre faaliyet göstermiş, alkol servisi bulunan, küçük, birinci seviye bir işletme olmuş, hatta Ulus çevresinde alt gelir seviyesindeki halk, çoğu gösteriyi mekan dışından izlemek durumunda kalmıştır (Özalp, 2016, s. 409). Kısa ömürlü bu gazino hakkında dönemin popüler gazeteleri üzerinden yürütülen arşiv çalışmasından daha fazla bilgiye erişilememiştir.

1923-60 yılları arasında hizmet vermiş ve arşiv bilgilerine ulaşılabilen gazinoların eğlence atmosferi incelendiğinde gazino eğlence kültürünün ilk örnekleri olmaları nedeni ile gazete ilanları ve kartpostallarda oldukça yer ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum mekanların hem eğlence anlayışı olarak hem de estetik olarak kent hafızasında yer ettiğinin önemli bir göstergesidir. Yine arşiv bilgilerinden, mekanların açık alan öncelikli olmak üzere faaliyet gösterdiği belirli gazinolarda ise bununla ilintili kapalı alanlar da olduğu anlaşılmaktadır. Gazinoların her birinde müzikli yeme içme anlayışının ön planda olduğu, genellikle halkın hafta sonları eğlenceleri için tercih ettiği mekanlar oldukları anlaşılmıştır. Bu dönemde

gazinolarda müziğin yanında çeşitli etkinliklerin de sergilendiği, özellikle farklı ülkelerden, batılı gösterilerin yer aldığı anlaşılmaktadır.

Bu dönem içerisinde incelenmiş 12 gazino yapısının 3'ü su ile ilişki kuracak biçimde, çevresi ile birlikte projelendirilmiştir.⁶ Bunlar Çubuk Baraj Gazinosu, Marmara Parkı Gazinosu ve Göl Gazinosu'dur. Günümüze bakıldığında sadece Göl Gazinosu ayakta kalmıştır.

2.4 Gazinoların Çağı: 1960-80 Yılları Arası

1930'larla hızlı bir yapılaşmaya sahne olan ve 60'lı yıllara kadar durmadan genişleyen Ankara 1960-80 aralığında da genişlemeye devam etmiştir. Dönem dahilindeki imar politikaları sadece Ankara özelinde değil, hızlı büyüyen tüm büyükşehirler üzerinden de okunabilmektedir. 70'lere kadar kentler “yağ lekesi” şeklinde genişlemiş, yık-yap mantığı hız kazanmış ve tarihi alanların zarar görmesine neden olmuştur. Devamlı nüfus artışı, kent içi sosyalleşme mekanlarının, yeşil kuşakların zarar görmesine, sosyal hayatın kalitesizleşmesine neden olmuştur (Tekeli, 2009, s. 123). Yapılaşmanın yoğunlaştığı alanlarda ise, imarın kalitesi de değişmiştir. Denetimsiz yapılaşma, şehirde ne yöne ilerleyeceği öngörülemez imar bölgeleri ve gecekondulaşmaya neden olmuş, çok katlı yapıların çoğaldığı kent düzeninde, sınırlı ve etkisiz müdahaleler bir çözüm oluşmasını sağlamamıştır (Koca, 2015, s. 26). Ankara da bu duruma paralel şekilde, bu dönemde hızlı yapılaşmaya sahne olmuştur. Artan nüfus ve konut gereksinimi nedeni ile dönem içinde şehirdeki yapılaşmalar dikey olarak çözülmüştür. Kentin hızlı büyümesi ile ekonomik bir çözüm olarak çok katlı bloklar şehirde kendine yer bulmuş, tek katlı yapıların inşası azalmıştır (Şenyapılı Ö. , 1970, s. 37). Hızlı nüfus artışı ve artan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik bu çözümler, kentin çehresinde önemli değişimlere neden olmuştur. Özellikle çevresinden gelenlerle nüfusu hızlı biçimde artan Ankara'da, yeni nüfusun Ulus'u mesken seçmesi nedeni ile, kale bölgesinde gecekondu bölgeleri artmış, modern şehir görünümünden uzaklaşmıştır (Bayraktar, 2017, s. 27).

⁶ Listelenen gazinolardan “Sahil Gazinosu” adından da anlaşılacağı biçimde Gençlik Parkı gölü ile ilişkili olmasına rağmen, Müzik-Sen Onursal Başkanı Mehmet Çırık'a dan alınan bilgilerle, yapının, incelenecek diğer gazinolar gibi su ile iç içe bir ilişkisinin olmadığı ve sadece açık işletme olarak hizmet verdiği anlaşılmıştır. Arşiv çalışması sonucu da mekanın mimari özelliklerine dair bir bilgiye ulaşılamamış, su ile ilişkisinin kurgulanmadığı, sonradan su çevresine konumlandırıldığı anlaşılmıştır.

Görsel 15. İstasyon Caddesinden Ulus'a Bakış, 1980, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:1813

Kentin çehresindeki bu değişim, halkın tercih ettiği kamusal alanların da değişimi ile sonuçlanmıştır. Önceleri Ulus orta gelir grubunun, Kızılay ise, üst gelir seviyesinin tercih ettiği meydanlar iken, 80'lerle beraber, üst gelir seviyesinin daha güneyde yer seçmesi nedeni ile Kızılay orta, Ulus ise daha alt seviye gelir seviyesinin meskeni olmuştur. Bu durum Ulus'un değer kaybetmesine neden olurken, Kızılay ise, Kavaklıdere'nin gelişimi nedeni ile, bir geçiş alanı olmuş, parkları trafiği düzenleyebilmek adına daraltılmıştır (Bayraktar, 2017, s. 28).

Dönem içinde kent içi sosyalleşme mekanlarının yanında, eğlence anlayışı da değişim göstermiştir. Dönem dahilinde batılı popüler alışkanlıklar, sosyal hayatta da etkisini göstermeye başlamış, eğlence alışkanlıklarını da etkilemiştir. Bu dönemde, sinema salonlarının sayısı artmış, özellikle her bütçeye hitap etmesinden ötürü, gecekondu bölgelerini de içerecek şekilde, kente dağılım göstermiştir (Önder, 2012, s. 252). Bu durum, 1960-70 yılları arasında, Ankara'da faaliyet gösteren eğlence mekanlarının sayısında artışa neden olmuştur.

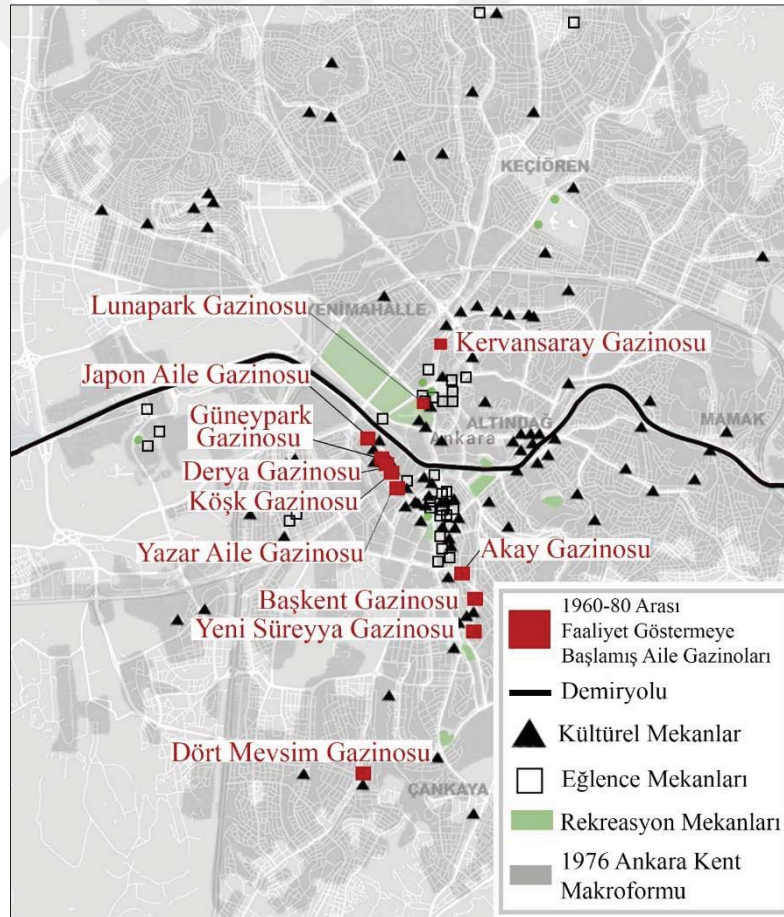
Diğer Kültür ve Eğlence Yerleri Tesis ve Ziyaret Sayılarının İllere Göre Dağılımı*

İl	Tesis Sayısı	Ziyaretçi Sayısı
Ankara	21	8.312.850
İstanbul	123	5.799.037
İzmir	74	10.791.336

* Yüzme havuzu, gazino, konser salonu, lunapark, plaj, gibi yerleri kapsamaktadır.

Tablo 2. 1970 Yılında Belirli Eğlence Yerlerinin Şehirlere Göre Tesis/Ziyaretçi Sayısı

1970 yılına ait belirli türde eğlence mekanlarının şehirlere göre dağılım tablosu incelendiğinde⁷ Ankara'da diğer illere göre az olan mekan sayısına rağmen ziyaretçi sayısındaki artış okunmaktadır. (Tablo 2) Gazinolar da Ankara dahilinde dönemin eğlence-dinlenme coğrafyası içinde kendine önemli bir yer bulmuştur. 1960'larla beraber, pastaneler, tiyatrolar, türeken, Amerikan kültürü eğlence yaşantısına da yansımış; restoran, çay bahçeleri yerini fastfood işletmelere ve hem batılı hem yerli eğlence anlayışını barındıran alkol kullanılan gazinolara bırakmıştır (Gültekin & Onsekiz, 2005, s. 140). Gazinoların altın çağını yaşadığı bu dönem özellikle assolistler üzerinden ilerlemiştir. Farklı müzik tarzlarını gecelik programlarda, alaturka müziği icra eden assolist ve alafranga söyleyen joker assolist ile sağlayan gazinolar, bu dönemde televizyonun yaygınlaşması ve assolistlerin şarkıcı filmleri ile tanınır hale gelmesi ile daha da rağbet görür hale gelmiştir (Fakir, 2020). Bu bağlamda gazinolar gelişen teknoloji kanalları ile de desteklenen, önemli eğlence mekanları olmuştur.

Görsel 16. 1960-80 Arası Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazino Yapılarının Dağılımı, Kişisel Arşiv, 2020

⁷ Tablo, "Kültür ve Eğlence Yerleri İstatistikleri 1970" isimli yazı kapsamında oluşturulmuş tablodan yararlanılmıştır (Devlet İstatistik Enstitüsü, 1973)

Gazinolardaki bu değişim ilk olarak İstanbul'da okunmaya başlanmıştır. Bu dönemde İstanbul'da ünlü assolistlerin sahne aldığı mekanlar onların ismiyle anılmaya başlamış, günlük gazino programları bile assolist tarafından belirlenmiştir (Salik, 2018). Bu durum ünlü assolistlerin, İstanbul'da tanınmasına ve mekanlarla özdeşleşmesine neden olmuştur. Bunların en önemlileri, Zeki Müren, Neşe Karaböcek, Muazzez Abacı gibi isimlerin sahne aldığı Maksim, Çakıl, Aşiyen gibi gazinolar olarak gösterilebilir (Fakir, 2020). Ankara bu dönemde faaliyete başlamış gazinolarda bu bağlamda assolist öncelikli olarak işlemiş ve yoğun bir ilgiyle karşılaşmış popüler mekanlardır.

1960-80 yılları arasında Ankara'da inşa edilmiş eğlence ve kültür mekanlarının şehir genelindeki dağılımı incelendiğinde, 1923-60 yılları arasında inşa edilen gazinolardan farklı olarak Ulus-Kızılay aksına ek olarak, Çankaya'nın da eklendiği okunmaktadır. Detaylı arşiv ve saha çalışmaları sonucunda belirlenen gazinolar da bu dönemde mevcut eğlence mekanları dağılımı ile paralel yer seçmiştir. Ankara dahilinde 1960-80 yılları arasında inşa edilmiş gazinolar Tablo-3'de listelenmiştir.

1960-80 Arasında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar

Gazino Adı	Adres	Açılış Yılı	Kapanış Yılı	Açıklama
<i>Köşk Gazinosu</i>	G.M.K Bulvarı, No:71/F, Maltepe	1968	1981	İçkili gazino
<i>Yeni Süreyya Gazinosu</i>	Bestekar Sok., No:10/A, Küçükesat	1966	1990'da hala faal olarak belgelenmiş.	
<i>Lunapark Gazinosu</i>	Gençlik Parkı İçi, Lunapark Yanı	1960'lar	1997'de hala faal olarak belgelenmiş	Yaz aylarında faaliyet göstermiştir.
<i>Yazar Aile Gazinosu (Şato Yazar Gazinosu)</i>	G.M.K. Bulvarı, Maltepe	1960'lı ve 70'li yıllar arasında faaliyet göstermiştir. Kapanış tarihi kesin değil.		İçkili gazino
<i>Akay Saray Gazinosu*</i>	Akay Caddesi	1960'lı ve 70'li yıllar arasında faaliyet göstermiştir. Kapanış tarihi kesin değil.		

<i>Dört Mevsim Gazinosu</i>	Dikmen	1973	1988	Önceleri Mullen Ruj olarak bilinmektedir
<i>Başkent Gazinosu</i>	Büklüm Sok., 4/A	1978	1989	İçkili gazino
<i>Güney Park Gazinosu</i>	G.M.K Bulvarı/ Demirtepe	1960'lar ve 70'lerde hizmet verdiği bilinmektedir. Kapanış tarihi kesin değil.		1970'lerin sonuna doğru düğün salonu olmuş, günümüzde atıl durumdadır
<i>Derya Gazinosu</i>	Tandoğan- Maltepe Banka Evleri Otobüs Durağı	1960'larda hizmet verdiği biliniyor. Kapanış tarihi kesin değil.		İçkisiz gazino
<i>Japon Aile Gazinosu*</i>	Tandoğan Meydanı	1960'larda hizmet verdiği biliniyor. Kapanış tarihi kesin değil.		
<i>Kervansaray Gazinosu</i>	Çankırı Cad., No:58/C	1960'larda hizmet verdiği biliniyor		

*** Bu gazinolar hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır.**

Tablo 3. 1960-80 Aralığında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar

Yapılan arşiv ve sözlü tarih araştırmaları sonucu 1960-80 yılları arasında faaliyete başlamış 11 gazino yapısı listelenmiştir.⁸ Listelenmiş yapıların 1'i dışında tümü Eski Şehir bölgesi dışında yer bulmuştur. Yapıların 9'u Çankaya bölgesinde, 2'si Altındağ bölgesinde yer almaktadır. 1960-80 yılları arasında inşa edilmiş bu gazinolar, Ankara'da gazino eğlence kültürünün altın çağında yer bulmaları nedeni ile rağbet gören mekanlar olmuşlardır. 1923-60 döneminin aksine listelenmiş gazinolardan su ile ilişkili biçimde projelendirilmiş olan gazino yapısı tespit edilememiştir. 1960-80 yılları arasında başlayan mekanlar, gazinoların altın çağı olarak geçen bu dönemde ticari olarak rağbet gören yerler olsalar da su ve yeşil alan ilişkisi planlanmadan, yapısal olarak iç mekanda sergilenen eğlenceye odaklanıldığı

⁸ "Listelenen gazinolar dışında, Astorya ve Şadırvan Gazinoları da arşiv belgelerinde yer almaktadır. Fakat Astorya Gazinosu turistik belgeli olarak geçtiğinden (Özalp, 2016), Şadırvan Gazinosu ise bazı kaynaklarda lokanta olarak isimlendirildiğinden (Gençlik Parkı Gazetesi, 1959), listeye dahil edilmemiştir."

anlaşılmaktadır. Mekanlar dönemin eğlence arterleri dahilinde yer seçmiş, halkın hem eğlenebildiği hem de doğa ile iç içe olabildikleri yerler olma özelliklerini kaybetmişlerdir.

Listelenmiş gazinoların ilk örneklerinden biri Köşk Gazinosu'dur. Gazinonun günümüze ulaşan sınırlı fotoğrafları çoğunlukla, kendi hizmeti olan fotoğraf hizmeti sayesinde. Bu görsellerden, mekânın iki katlı olup, yoğun bir oturma düzenine sahip ve içkili bir gazino olduğu anlaşılmaktadır. Mekan aynı zamanda düğün, nişan, balo gibi etkinlikler için de tahsis edilebilmektedir. Mekanda yüzeylere entegre çözülmüş, hem yüz aydınlatmalar da okunmaktadır (Görsel 18).

Görsel 17. Köşk Gazinosu Görselleri, Solda; Köşk Gazinosu'na ait afiş, 3 Kasım 1973, Milliyet Gazetesi, Sayfa, Kişisel Arşiv, Sağda, Köşk Gazinosu Foto Servisi'nin Çekmiş Olduğu Bir Fotoğraf, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:0889_03

Köşk Gazinosu aynı zamanda dönemin gazetelerinde de yer almıştır. Örnek afişinden de dönem gazinolarına hakim olan assolistin ön planda olması anlayışı okunmaktadır. Ayrıca gazinonun farklı menü seçeneklerinde hizmet verdiği ve kadınlara yönelik matine programları hazırladığı da anlaşılmaktadır. Yine gazete reklamından gazinoda sabit menü hizmetine başlandığı da okunmaktadır. (Görsel 18) Sabit menü hizmeti, önceleri fiyatların yüksek olması nedeni ile 70'lerde uygulanmaya başlamıştır (Fakir, 2020). Bu farklı menü seçenekleri sayesinde gazinolar daha geniş kitlelere hitap eder hale gelmiştir. Yeni Süreyya

Gazinosu dönem dahilinde faaliyet göstermiş bir gazino olmasının yanı sıra bir önceki dönemde inşa edilmiş Süreyya Gazinosu'nun adını yaşatması açısından da önem taşımaktadır. Süreyya Gazinosu'nun faaliyetleri, bulunduğu Soysal Apartmanının bir bölümünün yıkılması ile sona ermiş olsa da işletmenin sahibi yeni açılacak bu gazinoya adının verilmesini istemiştir. Mekan hizmet verdiği dönem içinde, zengin yemek menüsü ile oldukça dikkat çekmişken, ünlü yabancı konukların yanında, assolist olarak Sezen Aksu, Müzeyyen Senar gibi isimleri ağırlamıştır (İpekeşen, 2010). Gazinoya ait fotoğraftan ise, entegre çözülmüş aydınlatmalar ve sahne kısmına verilen görsel önem net biçimde okunmaktadır. (Görsel 19)

Görsel 19. Yeni Süreyya Gazinosu Fotoğrafları, Solda; Yeni Süreyya Gazinosu Sahnesi, 1972, Hurşid Yenigün Arşivi, Sağda; Yeni Süreyya Gazinosu Sahnesi (Renkli), 1980, Kaan Erkam Arşivi

Dönemin önemli gazinolarından biri de Lunapark Aile Gazinosu'dur. Gazino sıcak mevsimlerde hizmet vermiş, ünlü müzisyenler ile halkın rağbet gösterdiği bir mekan olmuştur (Eğlence ve Dinlenme Yerleri Postası, 1966, s. 4). Dönemin gözde eğlence-dinlenme alanlarından birinde konumlanmış olan Lunapark Gazinosu, yine bu dönem dahilinde filme alınmış Sinema Filmlerinde de yer almıştır. Ankara'da geçen 1974 yapımı Köyden İndim Şehre filminde, mekanın içi olmasa da konumu ve adı net bir biçimde gösterilmiştir. (Görsel 20)

Görsel 18. Köyden İndim Şehre Filmi İçinde Lunapark Gazinosu Sahnesi, 1974, <https://bit.ly/3oUwKe8>, (Eğilmez, 1974)

Görsel 21. Şato Yazar, Tiyatro Oyunu Reklamı, Cumhuriyet Gazetesi Arşivi, 22 Şubat 1969 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Sayfa 6, <http://bit.ly/2N2xAYu>, (Cumhuriyet Gazetesi, 1969)

Dönem dahilinde faaliyet göstermiş Yazar Aile Gazinosu, adını kurucusu Necdet Yazar'dan almış ve Zeki Müren'in de aralarında bulunduğu dönemin önemli assolistlerinin performanslarına sahne olmuştur (Hürriyet Gazetesi, 2018). Mekan aynı zamanda, sadece müzikli eğlence programları için değil tiyatro gibi farklı kültürel işlevler için de bir sahne görevini üstlenmiştir. (Görsel 21) Dört mevsim Gazinosu da listelenen mekanlar arasında gazino eğlence fikrinin halka hitap eder nitelikte uygun fiyatlı bir örneğidir. Bu önceleri yel değirmeni anımsatan mimarisi ile "Mulen Ruj" olarak bilinirken, sonradan adı bu şekilde değişmiştir. Kısa süreliğine hizmet vermiş bu içkili mekan, sadece iç mekanında değil, çevresinde bulunan ağaçlık alan sayesinde bir açık alan hizmeti de vermiştir. Yerleşkesinde güncel olarak apartman yapıları bulunmaktadır (Özalp, 2016, s. 423).

Görsel 22. Başkent Gazinosu Mülkiye Balosu Reklamı, 1 Aralık 1982 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi Reklamı, Sayfa 11, <http://bit.ly/2N2xAYu>, (Cumhuriyet Gazetesi, 1982)

Dönem dahilinde önemli etkinliklere ev sahipliği yapmış bir diğer mekan ise Başkent Gazinosu'dur. Gazino faaliyet gösterdiği dönemde lüks eğlence anlayışı ile dikkat çekmiştir. Bir sinema salonunun dönüştürülmesinden oluşan gazino, tavan hariç tüm yüzeylerin halı ve kadife kumaşla kaplı olması, yurt dışından getirilmiş aydınlatmaları, yüzü aşkın çalışanı ve geniş eğlence kadrosu ile elit bir mekan olarak hizmet vermiştir (Dedeoğlu, 1985, s. 2). Mekanın faaliyet gösterdiği dönem dahilinde yayınlanmış gazete reklamından da anlaşılacağı şekilde, gazino eğlencesinin yanı sıra farklı etkinliklere de sahne olduğu anlaşılmaktadır. (Görsel 22)

Sayın Ankaralılar

Başarı ile kış sezonunu kapamak üzere olan Derya İçkisiz Aile Gazinosu, yaz sezonu boyunca da sayın Ankara halkına hizmet gayesiyle ses ve saz kursları tertip etmekle, salonu istenilen san'atkarlarla veya salon olarak en uygun fiatla düğün, nişan, sünnet, kokteyl ve bilûmum toplantılara kiraya verilmekte, dir. Her akşam müzikli çay ile gençlerimizin hizmetindedir.

Görsel 23. Derya ve Kervansaray Gazinoları Arşiv Belgeleri, Solda; Derya Gazinosu Reklamı, 5 Haziran 1966 Tarihli Eğlence Dinlenme Yerleri Postası, (*Eğlence ve Dinlenme Yerleri Postası*, 1966, s. 4), Sağda; Kervansaray Gazinosu Eğlence Programından Bir Fotoğraf, 1961, Recai Başaran Arşivi, <http://bit.ly/3nF2nqN>, (*Başaran*, 2019)

Dönem dahilinde hizmet vermiş bir diğer gazino ise Güney Park Gazinosu'dur. Aynı isimli ünlü gazino İstanbul'da konumlandığından, arşiv bilgileri karmaşık ve yetersiz olsa da Gazino'nun Ankara'nın dönem eğlence hayatında önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Mekan, farklı programlarla çeşitli müşteri kitlelerine hitap etmeyi amaçlamıştır. Mekan içkisiz olup, fasıl haricinde haftanın iki günü gündüz saatlerinde aile matinesi programı uygulanmıştır (*Eğlence ve Dinlenme Yerleri Postası*, 1966, s. 4). Günlük gazino programında ise, dönemin ünlü assolistlerin yer almıştır. Gazinoda müzikli eğlence fasılla başlatıp, zengin bir programla devam ederken, mekan dönemin ünlü sanatçılarından Metin Ersoy, Sadri Alışık gibi isimlerin sahne aldığı, orta kesime hitap eden bir aile gazinosu olarak hizmet vermiştir (Mutlu, 2005). Dönem içinde hizmet vermiş bir diğer gazino ise Derya Gazinosu'dur. Mekan, içkisiz olup, gazino eğlencelerinin yanı sıra, müzik eğitimleri, farklı organizasyonlar için kiralama (düğün, kokteyl vb.) hizmeti de vermiştir (*Eğlence ve Dinlenme Yerleri Postası*, 1966, s. 2). Bu dönemde hizmet vermiş bir diğer gazino ise Kervansaray Gazinosu'dur. İstanbul'da aynı isimli ve benzer yıl aralığında faaliyet göstermiş, bir başka gazino bulunduğu (Milliyet Gazetesi, 1966, s. 7), Ankara

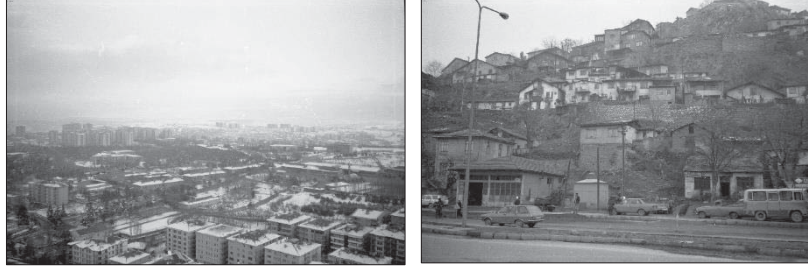
Kervansaray Gazinosu hakkında arşiv bilgileri sınırlı ve çelişkilidir. Mekanda sahne alan saz sanatçılarından Recai Başaran, gazinoda çalışan sanatçılara, dönemin diğer saygın gazinolarında olduğu gibi, defterdarlık karnesi ile çalışma zorunluluğu getirildiğini, her sanatçının sahneye çıkması sınırlandırıldığını aktarmıştır. Gazinoda dönemin önemli sanatkarlarından Saniye Can, Rıfat Balaban gibi isimler sahne almıştır (Başaran, 2019).

1960-80 yılları arasında hizmet vermiş ve arşiv bilgilerine ulaşılabilen gazinoların yayınlanmış reklamları incelendiğinde, assolist ve ses sanatçıları ekibinin öneminin arttığı anlaşılmaktadır. İlk dönem gazinolarından farklı olarak batılı etkinlikler yerine programlara alaturkanın yanında alafranga müzik icra eden assolistler eklenmiştir. Artık iç mekan odaklı olarak işleyen gazinolarda sahne bir dekor gibi çözülmeye başlamış, iç mekanda odak nokta olmuştur. Gazinolar bu dönemde ticari gelirin artması adına tiyatro, balo, düğün gibi etkinlikler için de kullanılacak mekanlara dönüşmüştür. Bu bağlamda tarih yazımında “Gazinoların Altın Çağı” olarak adlandırılan bu dönem aslında ticari anlamda bu mekanların diğer dönemlerden daha fazla gelir elde ettiği fakat, ilk örneklerinden farklılaşarak daha içine kapalı ve assolist odaklı mekanlar olması ile sonuçlanmıştır.

2.5 Gazino Eğlence Anlayışının Yok Oluşu: 1980-90 Yılları Arası

Ankara 1980 yılı ile beraber ülkenin diğer büyükşehirleri gibi, kent çehresini önemli ölçüde etkileyecek bir dönüşüm sürecine girmiştir. 80’lerde kurulan TOKİ ve yasallaşan toplu konut imarı ile, kent görünümleri değişmeye başlamıştır. Ayrıca, artan gecekondu sorununa çözüm olarak imar affi getirilmesi kent çeperinde yoğunlaşan gecekondulaşmanın şehrin içine de dahil olması ile sonuçlanmıştır (Tekeli, 2009, s. 132). Bu dönemde ülke genelinde uygulanmış ve Ankara’da da net biçimde okunan bir diğer imar politikası ise, şehirlerin imar kararlarının bölgesel olarak alınmasıdır. Şehirlerin bütüncül olarak değil, her bölgenin kendi içinde ve ayrı imar politikaları uygulanarak yapılaşması, şehrin çehresinde birbiri ile tutarsız görünümler oluşması ile sonuçlanmıştır (Koca, 2015, s. 28). Başkent bu kararın etkilerinin en dramatik olarak hissedildiği şehirlerden biri olmuştur. 1960 sonrası başlayan gecekondulaşma kentte gittikçe artış göstermiş, kentte nüfus/yüzölçümü oranı yükselmiştir. Bu soruna bir çözüm olarak, imara açık olmayan bölgeler yapı sahası haline getirilerek, Ankara genelinde planlamacı yaklaşım sona ermiştir. Toplu Konut Yasası dahilinde uygulamada olan nazım planlarının değiştirilmesi sonucu, çoğunlukla Eryaman, Elvankent gibi kent çeperinde belirlenmiş alalara toplu konutlar yapılmıştır (Aydın, Emiroğlu,

Türkoğlu, & Özsoy, 2005, s. 597). Tüm bu uygulamalar şehrin kontrolsüz yapılaşmasına ve sonucunda da görünümünün kalıcı olarak değişmesine neden olmuştur.

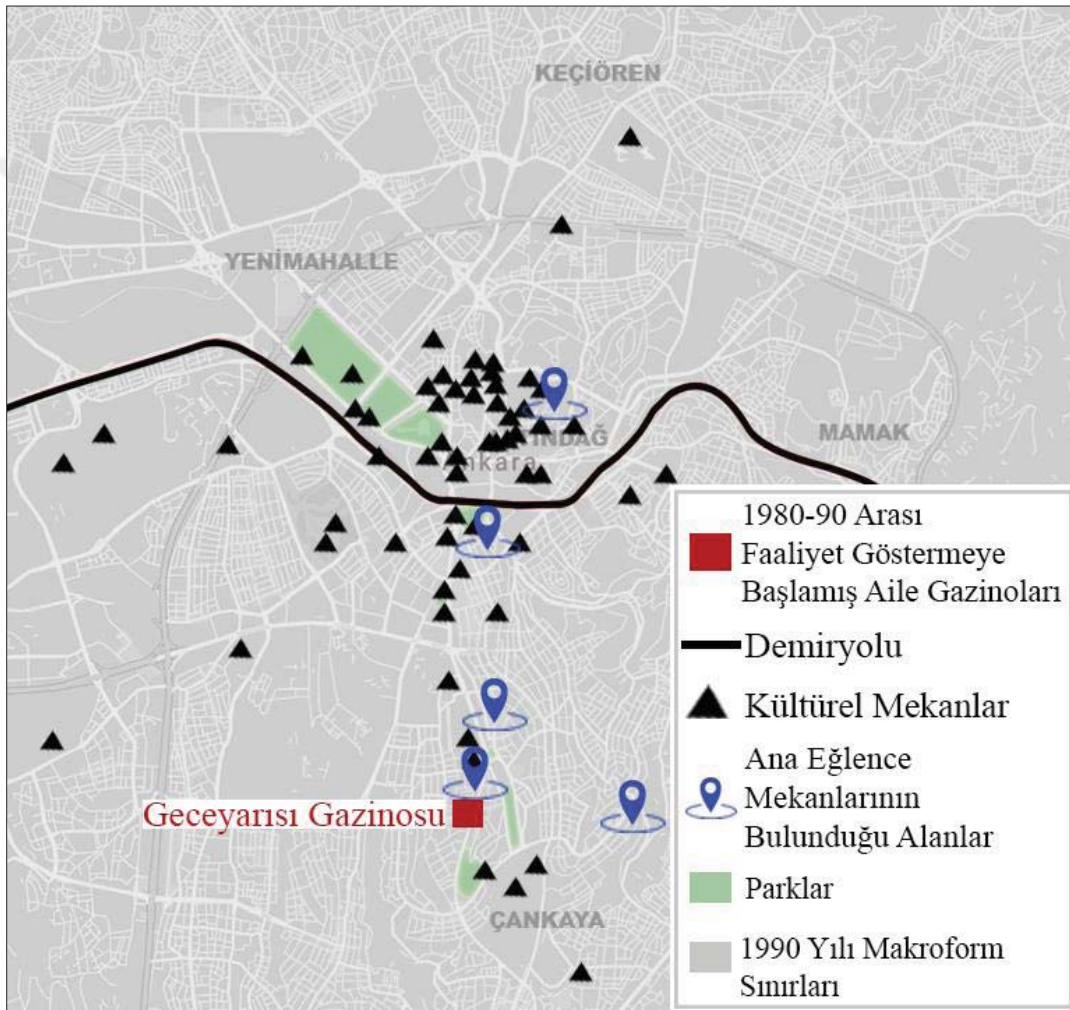

Görsel 24. Ankara'nın 1990 Yılı Fiziksel Durumu, Solda; Çankaya Manzarası , <http://bit.ly/3qjTvZr>, (Salt Araştırma Arşivi, 1990), Sağda; Gecekondu Mahallesi, <http://bit.ly/38LQnzP>, (Salt Araştırma Arşivi, 1990), Salt Araştırma Jean-François Pérouse Arşivi

Dönem dahilinde şehrin sosyal merkezleri ve hitap ettikleri gelir grubu değişime uğramıştır. Ulus, siyasi bir merkez olma görevini kaybetmeye başlamış, ticari akışın sağlandığı atılma bir alan haline gelmeye başlamıştır. Önceleri kültürel bir buluşma noktası olarak işeyen Kızılay ise, artan birden fazla fonksiyona sahip alışveriş merkezlerinin de etkisi ile bu özelliğini yitirerek, gittikçe bakımsızlaşan ticari bir alan olmuş, Kavaklıdere ise üst kesime hitap etmeye devam etmiştir. 80'lerin sonu ile beraber sosyal merkezleri etkileyen en büyük faktör, içlerinde yeme-içme, kültür, eğlence, ticari gibi faaliyetleri barındıran mekanlar bulunan alışveriş merkezlerinin (AVM) yaygınlaşması olmuştur (Bayraktar, 2017, s. 48-49-51). Önceleri kültürel merkez olarak işleyen Kızılay meydanı, bu dönemde yoğun inşaa faaliyetlerine sahne olmuştur. Çeşitli projeler dahilinde alanda yapı bazında yıkım-yeniden yapım çalışmaları nedeni ile meydan, kentin geri kalanı gibi, birbirleri ile ölçek anlamında çelişen yapılardan oluşan bir kavşak haline gelmiştir (Batuman, 2002, s. 70-72). Bu imar faaliyetleri aynı zamanda kent içi yeşil alanları ve kentlinin sosyal yaşam kalitesini de etkilemiştir. 1975 yılında Ankara genelinde en çok kullanılan rekreasyon alanları sırası ile Gençlik Parkı, Kurtuluş Parkı, Kuğulu Park, Güven Park iken, bu dönemde şehir içi yeşil alanların küçülmeye başladığı görülmektedir (Öztürkcan & Tunçel, 1977, s. 71).

Kent içi sosyalleşme alanlarının fiziksel değişiminin yanında dönem içi eğlence alışkanlıkları da değişim göstermiştir. 1980 sonrası eğlence yapılarının kurgulanmasının, piyasa tekelinde yönlendirilmesi, ticari birer gelir kaynağına dönüşmelerine neden olmuştur (Önder, 2012, s. 253). Ankara'da bu dönemde faaliyete geçen eğlence mekanları da benzer politikardan etkilenmiş, gelir kaynağı bir nesne olarak ele alınmıştır. 1980 sonrası dönemde eğlence alanlarının üretimini ve şehir içinde yerleşimini etkileyen parametrelerden en önemlileri teknolojik olanakların ve eğlenme aletlerinin değişimi, yüksek gelirliilerin

eğlence yeri tercihleri ve globalleşme tesiri olmuştur (Gültekin & Onsekiz, 2005, s. 141). Bu değişimlerle şehirlinin hayatına giren ve birden fazla fonksiyonu ile kullanıcı çekmeyi başaran mekanlar AVM'ler olmuştur. 1989 yılında faaliyete başlayan Ankara'nın ilk alış-veriş merkezi Atakule ile, halkın yaşantısına, bünyesinde birçok eğlence alanı bulunan AVM'ler girmeye başlamıştır (Gültekin & Onsekiz, 2005, s. 142-143). AVM'ler dışında 1980'lerde tekil eğlence mekanları da değişim geçirmiştir. 80'lerde uygun fiyatlı menüler sunan mekanlar, Ankara'da Yüksel-Sakarya bölgelerinde konumlanmış kafeler, barlar olarak türemeye başlamıştır (İpekeşen, 2011).

Görsel 25. 1980-90 Arası Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazino Yapılarının Ankara Planındaki Dağılımı, Kişisel Arşiv, 2020

Bu dönemde gazino eğlence kültürü de bahsi geçen politikalardan etkilenmiş ve yok oluş sürecine girmiştir. 1970'li yıllarda etkisini göstermeye başlayan ve 1980 sonrasında yoğunlaşan, arabesk müziğin yaygınlaşması durumu gazino eğlence kültürünün alaturka müzik anlayışı ile geride kalmasında önemli bir etken olmuştur (Fakir, 2020). Bunun yanı sıra, dönem içindeki politik gelişmeler de gazinoları olumsuz etkilemiştir. 1960-80

döneminde Ankara’da hareketli eğlence yaşamını yönlendiren bu mekanlar; darbe sonrası kısıtlamalar, vetoları gibi sebeplerden, 1990’lar ile kapanmaya başlamıştır. Onların yerini ise daha ekonomik tavernalar almaya başlamıştır (İpekeşen, 2011). Bu bağlamda Ankara’da gazino eğlence kültürünün son örnekleri 1980-90 aralığında faaliyet göstermiş mekanlardır.

1980-90 yılları arasında Ankara’da inşa edilmiş eğlence ve kültür mekanlarının şehir genelindeki dağılımı incelendiğinde,⁹ Şehrin merkezine yakın işlek mecralarda konumlanmış eğlence alanlarının Ulus-Kızılay-Çankaya aksı üzerinde konumlandığı anlaşılmaktadır. Detaylı arşiv ve saha çalışmaları sonucunda belirlenen gazino da bu dönemde mevcut eğlence mekanları dağılımı ile paralel yer seçmiştir. Ankara dahilinde 1980-90 yılları arasında inşa edilmiş gazinolar Tablo-4’de listelenmiştir.

1980-90 Arasında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar

Gazino Adı	Adres	Açılış Yılı	Kapanış Yılı	Açıklama
<i>Gece Yarısı Gazinosu</i>	Cinnah Caddesi/ Çankaya	Başkent Gazinosu'nun Kapandığı 1980'lerin sonunda faaliyet göstermiştir.		Önce Aile Gazinosu olarak faaliyet göstermiş, ardından, Midnight Gece Klübü olmuştur.

** Gazinonun tüm bilgileri Müzik-Sen Onursal Başkanı Mehmet Çırık’a’dan edinilen verilerle eklenmiştir.*

Tablo 4. 1980-90 Aralığında Faaliyet Göstermeye Başlamış Gazinolar

Yapılan arşiv ve sözlü tarih araştırmaları sonucu 1980-90 yılları arasında faaliyete başlamış bir gazino mekanı listelenmiştir. Çankaya’da konumlanmış Gece Yarısı Gazinosu’nun kısa süreli olarak hizmet verdiği ve su ile ilişkili olarak projelendirilmediği bilinmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda detay bilgiler hariç¹⁰ bu mekanın eğlence anlayışına, iç

⁹ Plan oluşturulurken, kültür, eğlence, park alanları yerleşimleri Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi’nden H017 kodlu ve 1996 tarihli “Ankara’nın Yerleşim Alanları ve Turistik Yerleri Haritası”ndan yararlanılmıştır. Şehrin merkezi alanlarında, eğlence mekanlarının konumlandığı alanlar gösterilmiştir.

¹⁰ Listelenen gazinolardan “Gece Yarısı Gazinosu’nun, Müzik-Sen Onursal Başkanı Mehmet Çırık’a’dan alınan bilgilerle, Başkent Gazinosu’nun kapandığı dönemde, kısa süreli aile gazinosu olarak hizmet verdiği ardından gece kulübüne dönüştüğü anlaşılmıştır. Arşiv çalışması sonucu da mekanın mimari özelliklerine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

mekanlarına referans olabilecek, herhangi bir bilgi ve belgeye ulaşılammıştır. Yapılan arşiv çalışmalarından anlaşıldığı kadarıyla, bu dönemde yayınlanmış ve gazino eğlence kültürüne odaklanan gazete haberleri, çoğunlukla solist, assolist odaklı olmuş, gazinolar ismi verilmeden anonim olarak anılmıştır. Çoğunlukla gazetelerin magazin eklerinde yer almaya başlayan bu haberlerde gazinolar, “Bir gazinoda çalışmaya başlayan genç şarkıcı...” (Dedeoğlu, 1986, s. 1), “Gazino programı için Ankara’da çalışan hafif müzik şarkıcısı...” (Milliyet Gazetesi, 1984, s. 6), ve benzeri şekillerde anonim olarak geçmiştir. İncelenen üç dönem dahilinde ele alınmış gazinolardan belirli örnekler bu döneme ulaşabilmiş¹¹, fakat tamamının 2000 yılından önce kapanması ile aile gazinosu eğlence kültürü sona ermiştir.

Görsel 26. Teleon Aile Gazinosu Yayın Akışı, 16 Nisan 1993 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Sayfa 10, <http://bit.ly/2N2xAYu>, (Cumhuriyet Gazetesi, 1993)

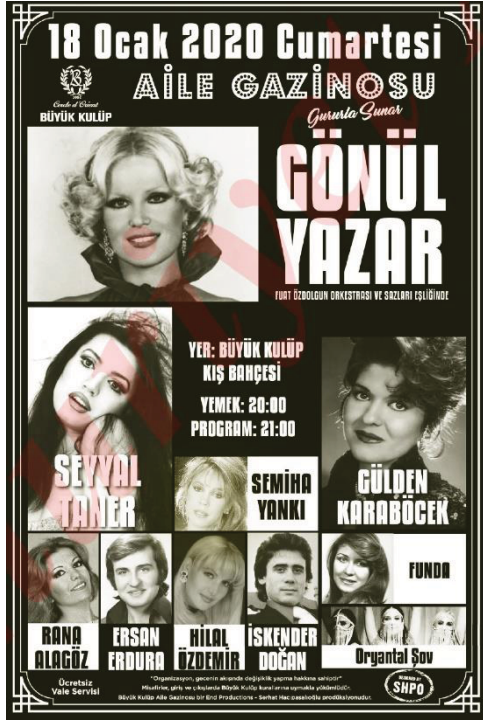

Görsel 19. Teleon Aile Gazinosu Yayınından Bir Kare, Erhan Çakır Arşivi, <https://bit.ly/35DmsYt>, (Teleon Aile Gazinosu Jeneriği)

Gazinoların ve temsil ettikleri kültürün etkilerinin yok olduğu bu dönemde, gazino eğlence kültürü, televizyon ekranlarına taşınmıştır. 1990’larda temelini gazino eğlence kültüründen aldığı belirtilen proje, kişilerin önceleri rağbet gösterdiği bu mekanları herkese ulaşabilir hale getirmeyi amaçlamış fakat, içerik olarak oryantal programlar içeren bu yayınlar daha şov odaklı ilerlemiştir (Eldem B. , 1993, s. 4). Gazino eğlence fikrinin ortaya çıktığı ilk dönemlerde modern mekan ve eğlence anlayışı ile öne çıkan gazinolar, evrildiği son nokra olan bu dönemde mekandan bağımsız gösteri odaklı maliyet getirmesi hedeflenen bir olgu haline gelmiştir. Arşiv taramasından da anlaşıldığı şekilde aile gazinosunun televizyondaki ömrü de kısa sürmüştür. Bu tarihten sonra 2020 yılına kadar aile gazinosu adı herhangi bir

¹¹ Kapanma tarihi net olarak bilinenler üzerinden bu gazinolar, Yıldız Saray, Yeni Süreyya, Köşk, Lunapark, Başkent, Dört Mevsim ve Gece Yarısı Gazinoları’dır.

mecrada kullanılmamıştır. 2020 yılında, İstanbul’da kadrosunda eski gazino assolistlerinden Gönül Yazar, Seyyal Taner gibi isimlerin de bulunduğu eskilerin gazino atmosferini yeniden yaşatmayı planlayan bir program düzenlenmiştir. Program eğlence anlayışının yanı sıra afişi, iç mekan düzenlemeleri ile de dönem gazinolarından referans almıştır. Programın amacı dönemin gazino eğlence fikrini, yaşatmak ve hiç bilmeyenlere göstermek olarak belirlenmiştir (Oğraş Çolak, 2020).

Görsel 28. Aile Gazinosu Programı Afişi, 16 Ocak 2020 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Sayfa, <http://bit.ly/2N2xAYu>, (Cumhuriyet Gazetesi, 2020)

Görsel 29. Aile Gazinosu Etkinliği, Kadıköy Life Gazetesi Arşivi, <http://bit.ly/3qk6n1C>, 2020, (Kadıköy Life, 2020)

BÖLÜM 3: SU İLE İLİŞKİLİ GAZİNOLAR

Ankara içerisinde 1923-90 yılları arasında listelenmiş aile gazinolarından su ile ilişkili olarak tasarlanmış aile gazinosu yapıları sadece 1923-60 yılları arasında inşa edilmiştir. Marmara Gazinosu, Çubuk Baraj Gazinosu ve Gençlik Parkı Gazinolarından oluşan bu mekanlar, su ile kurdukları ilişki bağlamında yerleşim gösterdikleri alana göre tasarlanmış aynı zamanda çağdaş eğlenme biçimlerinin de uygulandığı mekanlar olmuşlardır. Bu bölümde, ele alınan üç örnekten günümüze ulaşamamış olan Marmara ve Çubuk Baraj Gazinoları incelenmiştir. Bu mekanlar ve içinde buldukları yapıları çevre geçmişten, yok oldukları döneme kadar biçimsel, aynı zamanda ait oldukları dönemin gazino eğlence anlayışına dair ise bağlamsal incelenmiştir.

3.1. Marmara Parkı Gazinosu

Marmara Parkı Gazinosu, Ankara'nın su ile ilişkisi özenle tasarlanmış ve halkın bu anlamda sosyal hayatındaki değişimlere öncülük etmiş eğlence mekanlarının ilk örneklerinden biridir. Gazino ve ilişkili olduğu Marmara Havuzu Cumhuriyet ideolojisinin Ankara içindeki en köklü uygulamalarından olan Gazi Çiftliği (Orman Çiftliği) içine konumlandırılmış olması, yapının incelenmesini daha önemli hale getirmektedir. Çiftlik, yeni devlet fikrinin, sağlık bir göstergesi olarak, ürün alınamayan, bataklık arazinin, ilim ve mantık ile kurgusunun en önemli örneğidir (Keskinok, 2000, s. 43). Orman Çiftliği kuruluş amaçları ile de bahsi geçen ideolojiyi destekler adımlar atılacağına göstergesi olmuştur. Bu amaçlardan bazıları,

- Besiciliğin ileri düzeye getirilmesi, yeni türlerin irdelenmesi,
- Tarımda makineleşmeye gidilmesi ve bu amaca yönelik fabrikalar kurulması,
- Tarım öğretisinin şehirliye aktarımı adına dersler verilmesi,
- Topraktan alınan ürünlerin işlenmesi, bunların satışının sağlanması,
- Şehirliye uygun fiyatlı ürünler sağlanıp, kooperatif fikrinin desteklenmesi,
- Hem çiftliğin hem de şehrin yeşillendirilmesine destek sağlamak,
- Şehirlinin sosyal hayatını yönlendirebilecek eğlence-dinlenme mekanları oluşturmak şeklindedir (Atak & Şahin, 2004, s. 81).

Orman Çiftliği bu amaçlar doğrultusunda işlenirken, M. Kemal Atatürk, çiftliğin oluşumu ve niteliği ile bizzat ilgilenmiş, halka bu yeni ve önemli mekanı tanıtmıştır. Çiftliğin ilk

aşamalarından itibaren, planlama, yerleşim, yapıların işleyiş düzenleri ile ilgili adımlarda yönlendirici olmuştur (Çavdar Sert, 2017, s. 230). Çiftliğin oluşum süreci filme alınmış, aynı zamanda gazetelerde de yer verilmiştir. Bizzat Atatürk'ün arzusu ile çiftliğin imarı hakkında 1926 senesinden itibaren belgesel niteliğinde film çekilmiş, halka izletilmesi istenmiştir (Taşdiken, 2020). Belgesel dahilinde incelenen ve çekimlerine 1925 yılında başlanan film Gazi Çiftliğinin tüm oluşum aşamalarını detaylı olarak göstermekte, arazinin nasıl tarıma ve imara açıldığını tüm aşamaları ile belgelemektedir. Film sayesinde halkın, yeni ideolojinin bir ürünü olan çiftliğin detaylı ve modern üretim aşamalarını görmesi amaçlanmıştır.

Görsel 30. Tarih'in Ruhu Belgeselinden Atatürk'ün Gazi Çiftliği İmarında Bizzat Yer Aldığına Dair Kareler, TRT2 Arşivi, <http://bit.ly/2LLqhDY>, (Taşdiken, 2020)

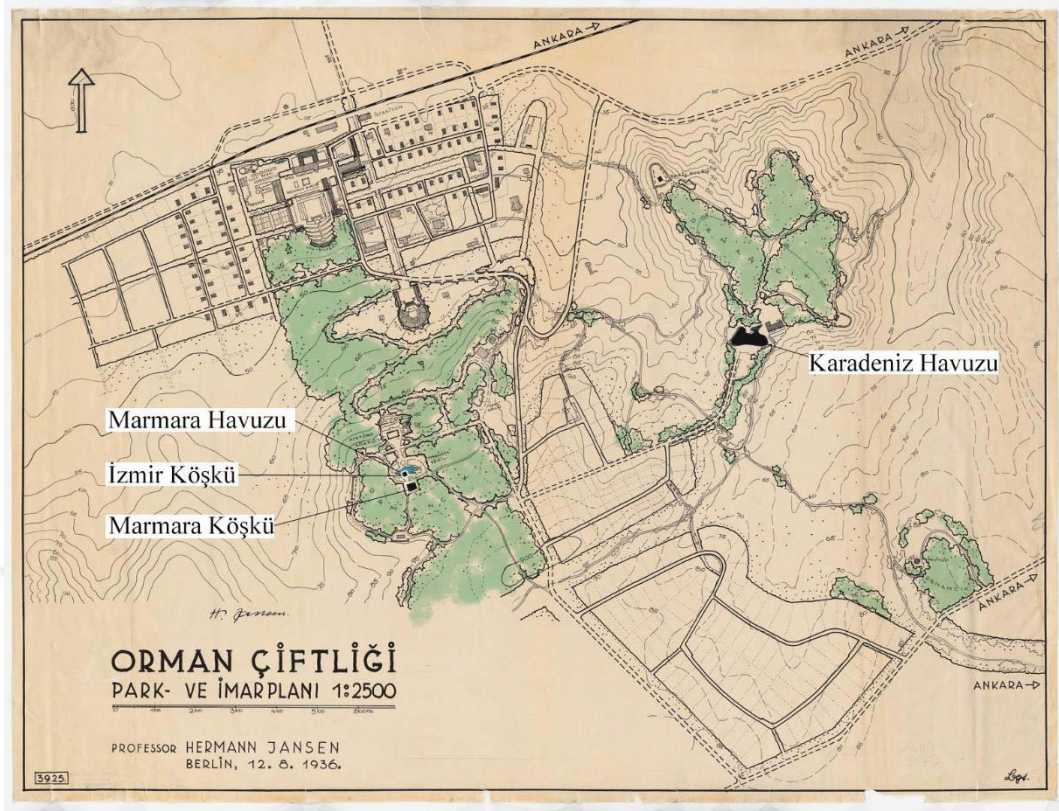
Cumhuriyet ideolojisinin Ankara genelindeki ilk büyük ölçekli uygulaması sayılabilecek Gazi Çiftliği, imarı sırasında yazılı basında da oldukça yer almıştır. 1929 yılında çiftliğin imar faaliyetleri henüz devam ederken Akşam Gazetesi, çiftliğin görsellerinin altına “Jansen’in Ankara şehri hakkındaki planı sureti ka’tiyede kabul edildikten sonra şehrin imar ve inkişafına dair hedeflerin muayyen bir gaye ve hedefe cem ve teksifine başlamıştır” yorumunu yapmıştır (Akşam Gazetesi, 1929, s. 1). Böylelikle çiftliğin imarı ve ıslahı büyük bir özenle ele alınmış, Jansen’in Ankara Planı fikirleri üzerinde kurgulanmıştır. Bu kurgunun sonucu olarak, alanda önce üretim faaliyetleri sonrasında bu üretimden gelen ürünün değerlendirilmesi adına satış ofisleri, lokanta, gazino gibi yapılar inşa edilmiştir. Üretimin yanında çiftlik sosyalleşme alanı olarak da düşünülüp, restoran, gazino, plaj, eğlence parkı, müze de içermiş, şehirlinin boş zaman aktivitelerinin burada gerçekleştirmesi sağlanmıştır (Atak & Şahin, 2004, s. 81). Sonraki yıllarda tamamlanan plan ve eskiz çalışmalarında da bu mekanlar açıkça okunmaktadır. (Görsel 31)

Görsel 32. Marmara Havuzu, Henüz İzmir ve Marmara Köşkü İnşa Edilmeden (1927-28), Koç Üniversitesi Vekam Üniversitesi ve Arşivi, Envanter No:1132

1936'da Jansen tarafından hazırlanan çizimler, belirli kısımları uygulamaya konulmamış olsa da çeşitli detaylar içermekte, sosyalleşme, park, yeşil alanlar ve barınma alanlarından oluşmaktadır (Alpagut, 2017, s. 12-21). Bu çizimlerden, Bira fabrikası çevresini tasvir eden plan ve perspektiflerden okunduğu hali ile, alan; tenis kortları içeren spor tesisleri, lunapark, dans pisti, parklar içeren eğlence-dinlenme alanları, dükkan, lokanta, otel içeren ticari alanlar, fabrika içeren üretim alanları ile tasarlanmıştır. Aynı zamanda plan ve perspektif çiziminden, alanın kurgusunda suyun dahil edildiği birden fazla mekan kullanılarak, sosyalleşme alanları yaratılması amaçlandığı anlaşılmaktadır.

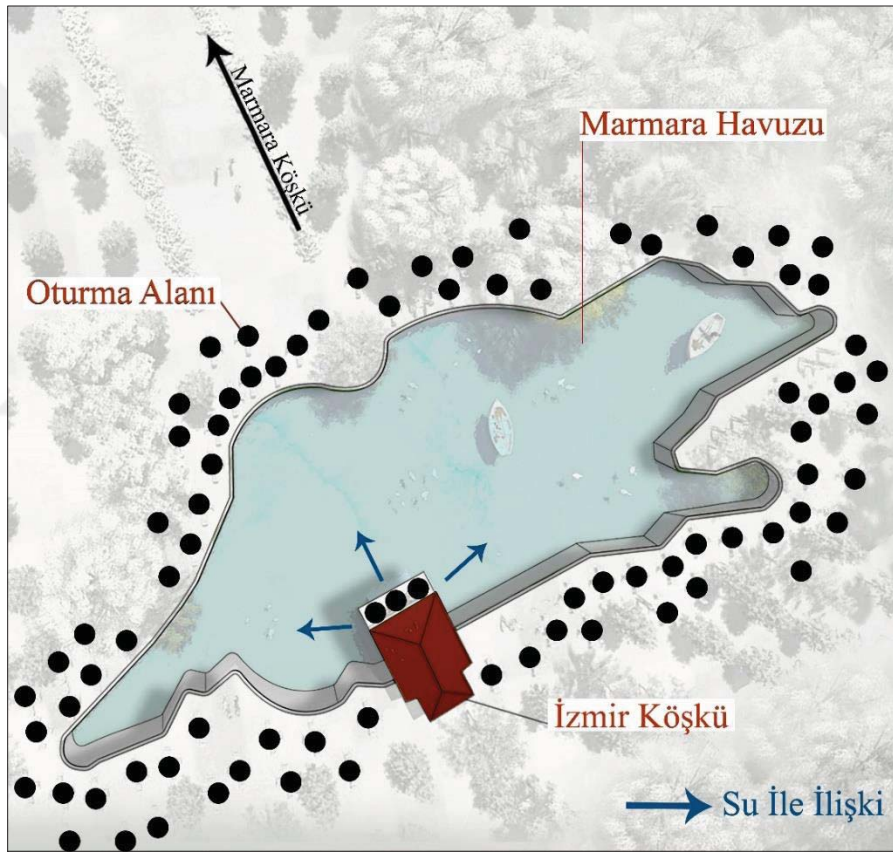
Marmara Gazinosu, mekânsal çözümlemesi ile, bahsi geçen planlı ideolojinin uygulanmış bir örneği olarak gösterilebilir. Plan okumalarından biçimini Marmara Denizi'nden alan havuz, yine Karadeniz'den esinlendiği mekânsal okumalardan anlaşılan Karadeniz havuzu ile Gazi Çiftliği'nin önemli sosyalleşme alanları olmuşlardır. (Görsel 33) 1920'lerin son yarısından itibaren bu mekanlar, yüzme müsabakaları, partiler ve piknikler şeklinde çoğaltılabilecek organizasyonlara ev sahipliği yapmış, üst düzey yönetici ve halkı bir araya getirmiştir (Atak & Şahin, 2004, s. 87). Marmara Havuzu, birçok özelliği ile dönemin önemli bir rekreasyon alanı olarak hizmet vermiştir. Mekan, işleyiş bakımından, içinde yerleşim gösterdiği çiftliğin üretim ve kullanım ideolojisi ile örtüşen bir fikir dahilinde üretilmiştir. Havuz, 1926 senesinde inşa edilmiş, yanında bulunan köşk ile şehirlinin toplanma mekanı olup, bir gazino ile eğlenebilecekleri rekreasyon alanı oluşturmuştur (Türkyılmaz, 2015, s. 114). Marmara havuzu biçimsel estetiğin yanında fonksiyonel olarak da iş görmesi adına düşünülmüş bir sürecin ürünüdür. Havuz, bataklık arazinin suyunun toplandığı bir alan olarak çözülmüş, aynı zamanda yoğun yağışlarda su toplama alanı olarak düşünülmüştür (Taşdiken, 2020).

Görsel 33. Jansen'in 1936 Yılındaki Hazırladığı Orman Çiftliği Planı, <http://bit.ly/3oL6bbt>, (Berlin Teknik Üniversitesi Arşivi,1936), Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

Marmara Havuzunun etkili bir eğlence-dinlenme alanına dönüşümü, Marmara ve İzmir Köşklerinin havuzla koordineli olarak çözülmesi ile sağlanmıştır. Egli'nin projelendirdiği Marmara Köşkü, M. Kemal Atatürk'ün arzusu üzerine inşa edilmiş, çiftliğin en tepesine konumlanmıştır. Yapı önceleri yalın çizgisel bir kütle iken 1950'lerdeki eklemeler ile T formunu almıştır. Yapının ek yapılmamış hali ile alt katta servis alanları, üst katta çalışma, yatma alanları, bodrumda ise, mutfak hacimlerinden oluştuğu bilinmektedir. Sonradan yapılan üç katlı bölümler ise alt katta servis, ortada, toplantı, üst katta ise yatma alanlarından oluşmaktadır. Yapının revaklı ve simetrik bir görünümü olup, detaylarda taş ve mermer kullanılmıştır (Alpagut, 2012, s. 78-87). Bu hali ile köşkün bir konaklama ve servis alanı oluşturduğu görülmektedir. Yapı aynı zamanda plan çizimlerinden de okunacağı şekilde, Marmara Havuzu ve İzmir Köşkü ile ilişkili olarak yerleşim göstermiştir. (Görsel 33) İzmir Köşkü, Marmara Köşkü ile aynı zamanda tamamlanmıştır. Egli tasarımı yapı cephede Marmara Havuzuna taşmış dinamik özelliklere sahip olarak kurgulanmış, sıva kaplı, kırma çatılı bir yapıdır. Giriş kısmı saçakla tarifiyenmiş bir verandadan oluşurken taş basamaklarla bu mekâna geçiş sağlamaktadır. Büyük pencereler ve suya doğru çıkıntı yapan balkonu ile hareketli bir kütle ilişkisi vardır. İç mekânda ise, tabanda ahşap kullanılmış, tavan ise yıldız

şeklinde dinamikleştirilmiştir (Alpagut, 2012, s. 88). Planının pafta hali bulunmasa da bu okumadan anlaşıldığı şekilde, İzmir Köşkü tek odalı ve tamamen pencereler ile çevrili olduğundan, servis alanları anlamında gazinonun işlemesi için Marmara Köşkü ile beraber çalışmaktadır.¹² Marmara köşkünün tariflenmesinden, mekanın konaklama ve servis alanları içerdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında İzmir Köşkü ise tek odadan oluşan bir kapalı alan olarak düşünülmüştür (Alpagut, 2012, s. 83-84). Bu bağlamda Marmara Gazinosu havuz ve İzmir Köşkü'nden oluşurken, içerdiği servis alanları nedeni ile de Marmara Köşkü tarafından desteklenmiştir. Gazino alanının model çalışmasından¹³ anlaşıldığı şekilde, oturma alanları havuz çeperine konumlanmış, tüm müşterilerin havuz ile ilişkisi sağlanmıştır. (Görsel 34)

Görsel 34. Marmara Gazinosunun Su ile İlişkisi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi AOÇ Çalışmaları Projesi, <https://bit.ly/3i9GjUf>, (ODTÜ Mimarlık Fakültesi, 2014)

Birbiri ile ilişkili iki yapının da mimarisi dönemin yeni ve modern mimari anlayışına uygun olarak kurgulanmıştır. 1920'lerin son yarısı, Milli Mimari olarak adlandırılan estetikten kopuşu, ülke dışından gelip, şehrin imajında önemli değişimler yaratan mimarlar

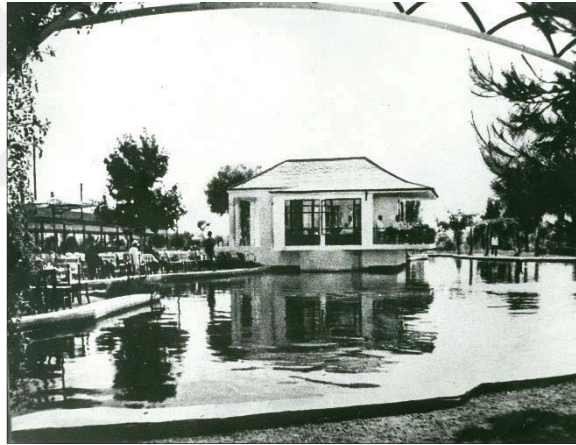
¹² Mekan fotoğrafları ve planlarının detaylı incelenmesi sonucunda, konaklama işlevini üstlenen Marmara köşkünün, havuz ve İzmir Köşkünden oluşan gazinoya servis alanları vasıtasıyla yardımcı olduğu çıkarımı yapılmıştır.

¹³ Model çalışması "ODTÜ Mimarlık Fakültesi AOÇ Çalışmaları" projesinden alınmıştır.

öncülüğünde yeni ve modern bir mimariye geçişi temsil eder (Yavuz Y. , 1973, s. 29). Bu bağlamda her iki yapı da yeni oturmaya başlayan mimari estetiğin ilk örnekleri arasındadır. Bu dönemin mimari estetiği Avusturyalı ve Alman mimarların öncülüğünde “Ankara-Viyana Kübik Mimarisi” olarak adlandırılmış, çıplak, yalın çizgili ve planda net geometrili bir tasarım anlayışına gidilmiştir (Eldem S. H., 1973, s. 6).

Görsel 35. Marmara Gazinosu ve Arkada Marmara Köşkü, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:0913

Görsel 36. İzmir Köşkü'nün Havuz Üzerinde Konumlanması, 1934, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:0076

İzmir Köşkü dönem dahilinde çekilmiş fotoğraflardan okunduğu kadarıyla, sadece suyun kenarına konumlanmamış, üzerine taşma yaparak, üç cepheden de suyun üzerinde bir sosyalleşme alanı yaratmıştır. (Görsel 36) Bu yan cephelerden büyük pencere açıklıkları ile sağlanan bu yaklaşım, Marmara Köşkü'ne bakan cephesinde veranda ile sağlanmıştır. Yapının iç mekanına dair herhangi bir teknik çizim çalışmasında ulaşılamamış olsa da dönem dahilinde filme alınmış belgeselden balkon kısmında üç adet dört kişilik masa ve iç mekanda da yaklaşık beş oturma alanı sığacak bir mekan olduğu, pencere kayıtlarının metal bölüntülerden oluştuğu okunmuştur.

ORMAN ÇİFTLİĞİ

MARMARA PARK GAZİNOSUNDA

Fevkalâde SAZ

* İSTANBUL'DAN YENİ GETİRİLEN SANATKÂRLAR VE
ayrıca Hint Yıldızı Yasemen ve bestekâr Erzurumlu Haydar Telhüner'in iştirakiyle ve
okuyucu solist bayanlar tarafından her gün saat 18 den 24 e kadar **alaturka ve alafranga**
düetler

			
Bestekâr ismi Erzurumlu Haydar Telhüner	Piyaniist ve akordeon ve Solist Saim Güler	Hint yıldızı ve bülbül sesli Yasemen Esmergül	Bestekâr Haydar Taftıya

Gazinomuzda temiz servis ve nefis mezeler en titiz alleleri bile memnun etmektedir. Marmara Park Gazinosu Ankara'nın yegâne aile yuvasıdır.

Baraj Gazinosu her gün açık olmakla beraber cumartesi ve pazar günleri de fevkalâde caz vardır.
Telefon: 7137 den 21 Marmara: Telefon: 3941 Baraj:

Görsel 37. Marmara Gazinosu İlanı, 13 Ekim 1948 Tarihli Ulus Gazetesi, Sayfa 6, <http://bit.ly/3qmS506>, (Ulus Gazetesi, 1948)

Marmara Havuzunun ve İzmir Köşkünün bütününden oluşan gazino, mimarisinin yanında, temsil ettiği modern eğlence anlayışı ile de öncü olmuş, sosyal hayatın önemli bir parçası haline gelmiştir. 1950'lerden önce faaliyetine son vermiş mekan, dönem dahilinde edebiyat etkinliklerine de sahne olmuş, gözde bir eğlence mekanı olmasına rağmen, kente olan mesafesi nedeni ile sadece gündüz saatlerinde hizmet vermiştir (Özalp, 2016, s. 423). Gazino halkın müzikle buluşup, su kenarında keyifle vakit geçirdiği bir mekan olarak Ankaralıları için önemli bir etkinlik alanı olmuştur. "Cumhuriyetin ilk yıllarında hafta sonları kentlilerle dolup taşan Marmara Havuzu kıyısında başta Riyaseti Cumhur Orkestrası olmak üzere ve Klasik Türk Müziği ve Batı müziği üzerine çeşitli konserler verildiği bilinmektedir" (Türkyılmaz, 2015, s. 114). Asri eğlence fikrinin mekânsal yansıması ile eşleştirilerek bu mekan faaliyet göstermeye başladığı dönem içinde basında oldukça yer almıştır. Gazino 1929 yılında hizmet vermeye başladığında, bu alanın dans gösterilerine sahne olan bir eğlence mekanı olarak, şehirlinin gereksinimlerini karşılamayı hedeflediği yazılmıştır (Akşam Gazetesi, 1929, s. 1).

Marmara Gazinosu sadece yaz günlerinde önemli bir eğlence mekanı olmamış, aynı zamanda kış aylarında da hizmet vermeye devam etmiştir. Gazino açık oturumlarının yerleşim gösterdiği alanının yanında Marmara Köşkü ile birlikte işleyen kış aylarında da faaliyet gösteren ilk mekandır (Aslanoğlu, 1998, s. 329). Bu bağlamda mekan hem Cumhuriyet fikrinin getirdiği fiziksel ve ideolojik değişimlerin sergilendiği hem de halkın her mevsim kullanabildiği bir eğlence mekanı olmuştur. Gazinonun faaliyet vermeye başladığı dönemde çekilmiş ve Gazi tarafından halka gösterilmesi istenen belgesel filmde, çiftliğin belirli günlerde şehirliye hizmet verdiği, halkın gazinoyu müzik dinlemek, havuzda kayıkla gezmek için kullandığı ve bu günlerde Gazi'nin öncülük ettiği kılık kıyafet, yeme içme kuralarının da uygulandığı vurgulanmaktadır (Taşdiken, 2020). Görüntülerden aynı zamanda, İzmir Köşkü'nün suya doğru yaptığı çıkma da net bir biçimde okunmakta hem köşkün hem de havuz çevresinin doluluğu dikkat çekmektedir. (Görsel 38)

Görsel 38. Marmara Gazinosunun Kullanımına dair Fotoğraflar, Üstte; Gazi Çiftliğinde Çekilen Filmde Marmara Gazinosu Görüntüleri, 1929, TRT2 Arşivi, <http://bit.ly/2LLqhDY>, (Taşdiken, 2020) , Alttta, Marmara Gazinosu Oturma Düzeni, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:ALB_05_Page_63,

Marmara Gazinosu ve içinde konumlandığı Atatürk Orman Çiftliği yıllar içinde belirli politikalar dahilinde değişime ve dönüşüme maruz kalmıştır. Bu uygulamalar çiftlik arsasının parçalanmasına ve işlevsel değerini kaybetmesine neden olmuştur. Atatürk'ün vasiyeti üzerine vefatı ile alan, hazineye devredilmiş; 1950 yılında Atatürk Orman Çiftliği

adını almış ve bu tarihten 1983'e kadar içerdiği çeşitli kanunlarla çoğu arsanın devri gerçekleşmiş veya satılmıştır (Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2012, s. 2). Bu süreç dahilinde hem AOÇ arazisi hem de çiftlik fikrinin üretim-satış ideolojisi zedelenmiştir. 60'lara değin kent sınırında yer alan çiftlik, şehrin genişlemesi sonucunda bir ada gibi kalmıştır. Bu dönemde çiftlikte üretim faaliyetleri azalmış ve 2000'lere gelindiğinde sadece hayvanat bahçesi, restoran, gibi alanların kullanımına hizmet vermiştir (Atak & Şahin, 2004, s. 85). Alanın işlerliğinin azalması, çiftlik içindeki tarihi Cumhuriyet dönemi yapılarını da tehlikeye sokmuştur. Bu süreç Marmara Gazinosu yapılarını etkilemiştir. Gazinonun yerleşkesine konumlandığı Marmara Köşkü, 80'lerde darbe nedeni ile TSK kullanımına verilmiş, 90'larda ise MİT'in hizmetine geçmiştir (Alatan, 2016). Önceleri kamuya açık olan alanın kullanıcı kitlesi bu dönemde uygulanan politikalar gereği, sadece siyasi kurum yetkililerine hizmet verecek şekilde sınırlandırılmıştır. Çiftliğin özgün değerlerini kaybetmemesi adına 2000'lerden önce adımlar atılmış fakat 2000 sonrası politikalar sonucu bu alan zarar görmeye devam etmiştir. 1992 yılında 2436 sayılı karar ile çiftlik "doğal ve tarihi SİT alanı" ilan edilmiş, sonrasında 1998 yılında 5742 sayılı karar ile ise "birinci derece SİT alanı" sayılmıştır (Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2012, s. 12). Bu süreçten gazinonun yerleşkesi de etkilenmiştir. Gazinonun içinde bulunduğu Marmara Köşkü ve çevresi ise 2000 yılı sonrasında kamuya kapalı olarak varlığını sürdürmüştür. 2000 sonrası çiftliğin yeni imar düzenlemeleri üzerine, TMMOB Ankara Şubesi, köşkün tüm Ankara halkına hizmet vermesi adına, müzeye çevrilmesini önermiştir (Tmmob Ankara Şubesi, 2007). 2000 yılı sonrasında ise daha da katılaştıran imar politikaları hem çiftliğin hem de gazino alanının mimari ve çevresel olarak zarar görmesine neden olmuştur.

2006 yılına gelindiğinde AOÇ'nin, Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne devri gerçekleşmiştir. Belediye tarafından 2007 senesinde hazırlanan AOÇ nazım planı 2008'de açılan davalar sonucu uygulamaya konulmamış, belediyenin hazırladığı ikinci planın da yargıya taşınmasına ve tüm inşaat faaliyetlerinin durdurulmasına ilişkin karara rağmen, 2014 senesinde çiftlik arazilerinde "Aksaray"ın inşaatına devam edilmiştir (Karakuş Candan, 2015, s. 11). Bu durumdan, gazino alanı da etkilenmiştir. Marmara Köşkü ve onun yerleşkesinde yer alan gazino, inşa sürecinde yerleşkesi dahilinde yer aldığından, saraya devredilmiştir (Alatan, 2016). Bu süreçte arşiv araştırması dahilinde yapıya ait en son durum Alpagut'un makalesindeki fotoğraflarından gözlemlenebilmiş ve 2012 yılında Marmara Köşkü, havuzu ve İzmir Köşkü'nün durumu okunabilmiştir. Çalışmadan bu yapıların 2012 yılında atıl durumda olmadığı, cephe ve iç mekan fotoğraflarından anlaşıldığı şekilde aslına

uygun olmayan herhangi bir düzenleme geçirmedığı, fakat havuz kısmının aktif olarak kullanılmadığı anlaşılmıştır. (Görsel 39)

Görsel 39. İzmir Köşkü'nün Fotoğrafları, 2012, (Alpagut, 2012, s. 87-88)

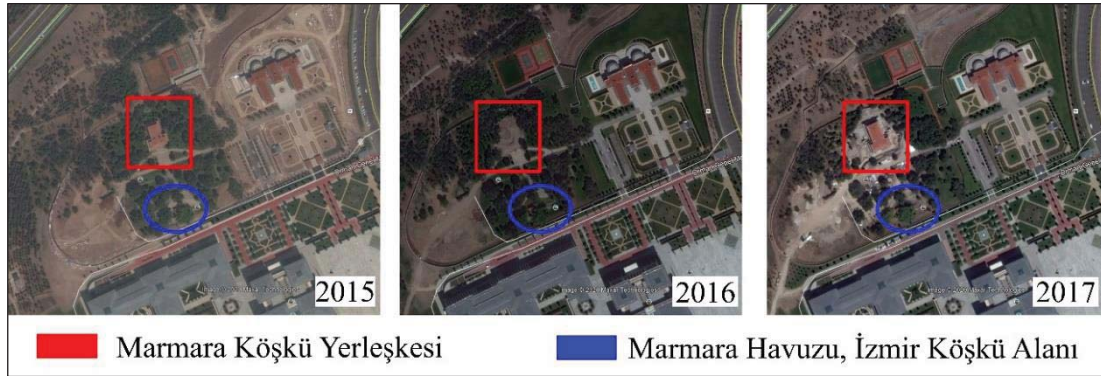

Görsel 40. Marmara Köşkünün Yıkıldığına Dair Haber,19 Mayıs 2016 Tarihli Milliyet Gazetesi, <http://bit.ly/3sjKW2N>, (Milliyet Gazetesi, 2016)

Marmara Gazinosu'nu oluşturan yapılar topluluğu 2010 sonrası alınan kararlar dahilinde yıkılma sürecine dahil olmuştur. Marmara Köşkü, 2016 'da risk grubu içinde yer aldığı gerekçesi ile, yıkılması ve tekrar aynı şekilde inşası için karar alınmış, bu karar, mimarlar ve basın tepkisi ile karşılaşmış, karara karşı dava açılmıştır (Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi, 2016). Karşı dava ile, yıkım kararının geri çekilmesi, yapının varlığının devam ettirmesi amaçlanmıştır. Fakat tüm çalışmalar yetersiz kalmış, yapının yıkımı 2016 senesinde gerçekleşmiştir. Yıkım ile ilgili bir bilgilendirme ya da görsel arşiv

bulunmamakta, yıkılmış olduğu daha sonra çekilen fotoğraflardan anlaşılmıştır (Evrensel Gazetesi, 2016).

Yıkım sürecinde gazinoyu oluşturan İzmir Köşkü ve Havuzun durumu herhangi bir yazılı kaynakta bildirilmemiştir. 2016 tarihinde alınan karara yönelik köşkün yıkımının ardından, yeniden inşasının yapılacağı bilinse dahi, gazino yıkım sonrası konu ile ilgili bir açıklama ya da habere rastlanmamıştır. Köşkün yeniden inşası alanı uzaktan gören fotoğraflardan ve güncel harita görüntülerinden okunmuştur.

Görsel 41. Marmara Gazinosu Yerleşkesinin Yıllara Göre Değişimi, Google Maps Haritalama Sistemi, Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

Bu çalışma içerisinde Marmara Gazinosu'nun içinde bulunduğu Marmara Köşkü arazisi ilgili haritalama sistemleri üzerinden incelendiğinde, köşkün 2015 yılındaki varlığı 2016 yılında yıkılmış durumu ve 2017 yılında aynı noktada inşa edilmiş yeni bir yapının varlığı tespit edilmiştir. 2017'de uygulanan projenin işlev, boyut ya da mekânsal düzenine ait bilgiye ulaşılamamıştır. Yine de hava fotoğrafları incelendiğinde köşkün orijinal boyutuna oranla yeni yapının ölçek olarak büyüdüğü gözlenmiştir. (Görsel 41) Bununla birlikte, aynı süreç dahilinde gazinoyu oluşturan ana alanlar olan Marmara Havuzu ve İzmir Köşkü'ne dair görsel veriye rastlanmamıştır. Fakat harita okumalarından, havuzun ve köşkün yıkılmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda Marmara Gazinosu, Köşkün 2016 yılında yıkılması ile bütünlüğünü kaybetmiştir. İzmir Köşkü ve havuzun akıbeti ise mekanların kamuya açık olmaması nedeni ile bilinmemektedir.

3.2. Çubuk Baraj Gazinosu

Çubuk baraj Gazinosu, Marmara Gazinosu ile aynı dönem içinde hizmet vermiş hem gazino eğlence anlayışının hem de Cumhuriyet Dönemi modern mimari estetiğinin ilk örneklerinden olmuştur. Yapının içinde konumlandığı çevre de Marmara Gazinosu'nda olduğu gibi, su ile ilişkili planlı bir yeşil alandır. Çubuk Barajı inşa edilirken, sadece Ankara'nın su ihtiyacını gidermesi düşünülmemiş, mevcut su potansiyelini kullanılması adına bir rekreasyon alanı olarak da planlanmıştır. Alandaki su kütesinin bir sosyalleşme alanı olarak kullanıldığına en önemli kanıtlarından biri dönem içinde barajın göl kısmında düzenli olarak yüzme yarışmaları düzenlenmesi olarak verilebilir.¹⁴ Suyu verilen önemin yanında, su ile ilişkili mekanlar da özenle tasarlanmış ayrıca çevre de yeşillendirilmiştir.

Baraj gölünün etrafındaki ağaçsız yamaçlar ağaçlandırılmış ve yeşillikler arasında bir göl yaratılmıştır. Baraj kemerinin eteğinden başlayarak eski yeşil doku güçlendirilmiştir. Bu yeşil alan planlanırken yaşam alanları, doğayla uyum içinde ve onu tamamlayan şiiresel bir bütünlükte tasarlanmıştır (Dinçer, 2017, s. 328).

Görsel 42. Kaderin Mahkumları Film Afişii, Mete Darcan Arşivi, <http://bit.ly/3icrWhO>, (Cantek F. Ş., 2019)

Baraj bu ağaçlandırma çalışmalarının yanında, çeşitli mekanlarla da desteklenerek, bir rekreasyon alanı olarak çözümlenmiştir. Yerleşke, farklı türlerde ağaçlar kullanılarak yeşil bir görünüme kavuşturulmuş, restoran, gazino, idari binaları içeren bir eğlenme-dinlenme

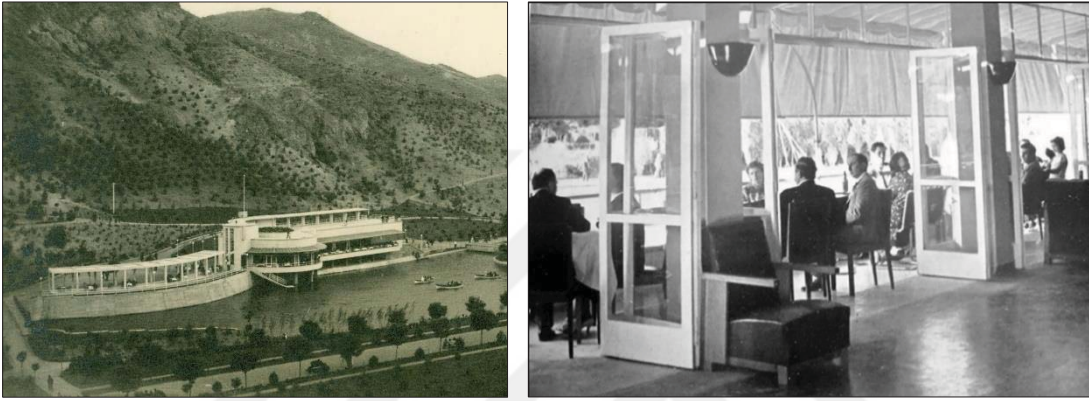
¹⁴ Konu ile ilgili detaylı bilgi için Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi, "26.08.1939 tarihli Ulus Gazetesi s.5"

alanı olmuştur (Özkan, 2008, s. 124). İnşası tamamlanıp, bir rekreasyon alanı olarak hizmet vermeye başlayan baraj, halkın rağbet gösterdiği bir alan olmuş, hatta bu durumun ileri seviyede bir sonucu olarak filmlere set olarak da tercih edilmiştir. Dönem içerisinde mali sıkıntılar yüzünden, Yeşilçam filmlerinin çekim alanları; halka açık alanlar, evler, eğlence mekanları, gibi yapılar olmuştur (Altun & Uzun, 2012, s. 52). Ankara'da çekilen bir film olan Kaderin Mahkumları afişinden anlaşılacağı şekilde, dönemin popüler sosyalleşme mekanı haline gelmiş Çubuk Barajını set olarak kullanmıştır. (Görsel 42)

Çubuk Baraj Gazinosu, bu alanda inşa edilmiş hem yansıttığı estetik değerler hem de eğlence anlayışı ile dönemin tercih edilen bir eğlence mekanı olmuştur. Şehre uzak olan bu alan, sadece kentin su ihtiyacını gidermekle kalmamış, gazino yapının da içinde bulunduğu eğlenme, yeme-içme mekanları ile en çok tercih edilen mesire alanı olmuştur (Akşam Gazetesi, 1938, s. 9). Çubuk Barajı dahilinde oluşturulmuş, Barajın geniş göl havzasının kenarına konumlanmış gazino, Ankara'nın su ile direkt ilişkili ilk eğlence mekânlarından biridir. 1937 senesinde Theo Leveau tarafından projelendirilip, hayata geçirilen mekan, bir parka konumlandırılmış, hem lokanta hem de gazino alanları içermekte olan ve döneminin asri çizgilerini taşıyan bir yapıdır (Aslanoğlu, 2005, s. 6-7). Yapı 1930'larda inşa edilen ve yabancı mimarların öncülüğünde gelişen bir modernleşme hareketinin öncülerindedir. Bütünsel olarak yapının çizgileri incelendiğinde, barajla etkileşimli olarak tasarlandığı, oluşan formda barajın da etkisi olduğu görülmektedir. Gazinonun, konkav-konveks eğrili formu, barajın devasa eğimi ile bir bütün oluşturmuştur (Bozdoğan, 2002, s. 139). Yapı kütleli olarak çevresi ile uyum içinde olmanın yanı sıra, tekil olarak da dönem mimarisinin önemli özelliklerinin bünyesinde barındırmaktadır. Dönem dahilinde "bilim öncülüğünde projelendirilmiş" bu yapılar, betonarme yapılarda büyük cam alanlarla sağlanan hafif, bezeme barındırmayan, bir mimari estetiği temsil etmiştir (Bozdoğan, 2002, s. 90). Yapı cephe ve kütle özellikleri ile bu tanıma uymaktadır. Planından okunacağı şekilde gazino, dikdörtgen ve daire formu net kütlelerin bir araya gelmesi ile oluşmuştur. Cephesinde ise betonarme strüktürünün yanı sıra, tamamı açılıp-kapanabilen, boydan boya devam eden pencereler kullanılmıştır (Aslanoğlu, 2005, s. 7)

Gazino yapısında kütleli ve cephe uygulamalarında hissedilen estetik iç mekanda da etkili olmuştur. Alt katı servis alanı olarak kullanılmış, bu alan hem üst kata hem de bahçeye hizmet vermiştir. Üst kat ve teras kısmına kapaması olamayan bir merdiven ile erişim sağlanmıştır (Bayındırlık Bakanlığı Yayın Direktörlüğü, 1937, s. 86). Mekanın iç geometrisi de cephedeki kütleli özelliklerin devamlılığını sağlamıştır. Orta katta bulunan lokanta

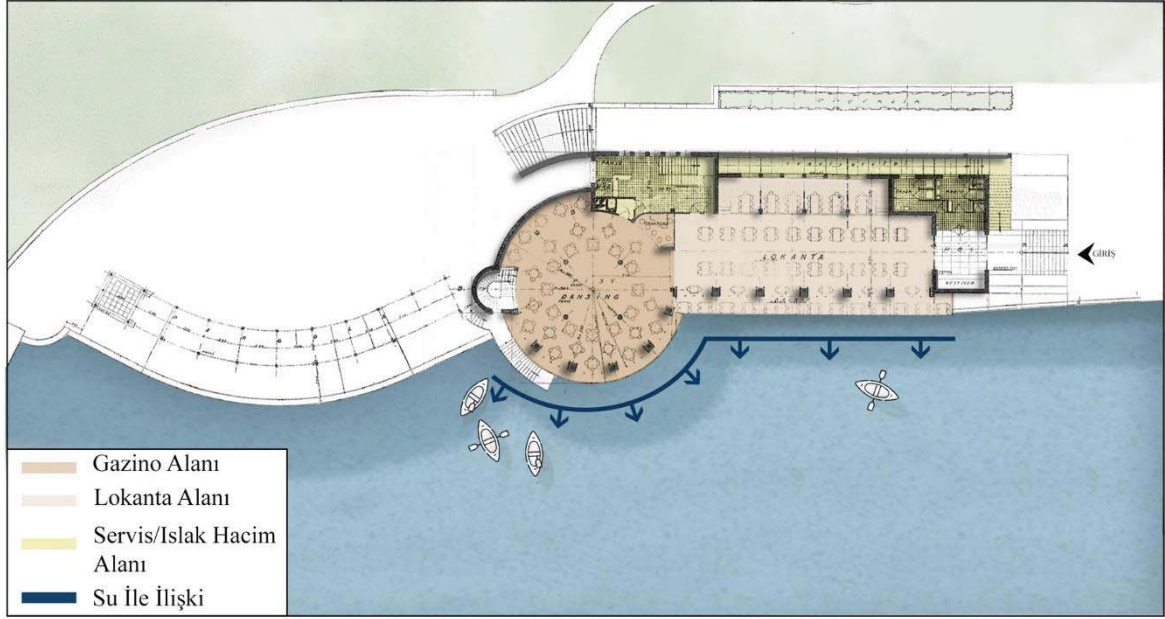
(dikdörtgen formlu) ve gazino (daire formunda) bulunmaktadır. En üst kat ise, gazino kısmı hizası bahçe olmak üzere, pergolalı taraça olarak düşünülmüştür (Aslanoğlu, 2005, s. 6-7). Gazinonun taraça planından da okunduğu şekilde, mekan hem su ile direkt ilişkili hem de içinde bulunduğu yeşil çevrenin yanında, iç mekana entegre bahçesi ile doğa ile iç içe çözümlenmiştir. Hem iç mekanda hem de cephede, okunmakta olan dairesel form dönem mimarisinin önemli bir belirleyici özelliği olmuştur. 30'ların dairesel köşe birleşimleri, akış formu estetiği yaratmış ve dönemin ayırt edici özelliği olmuştur (Bozdoğan, 2002, s. 203).

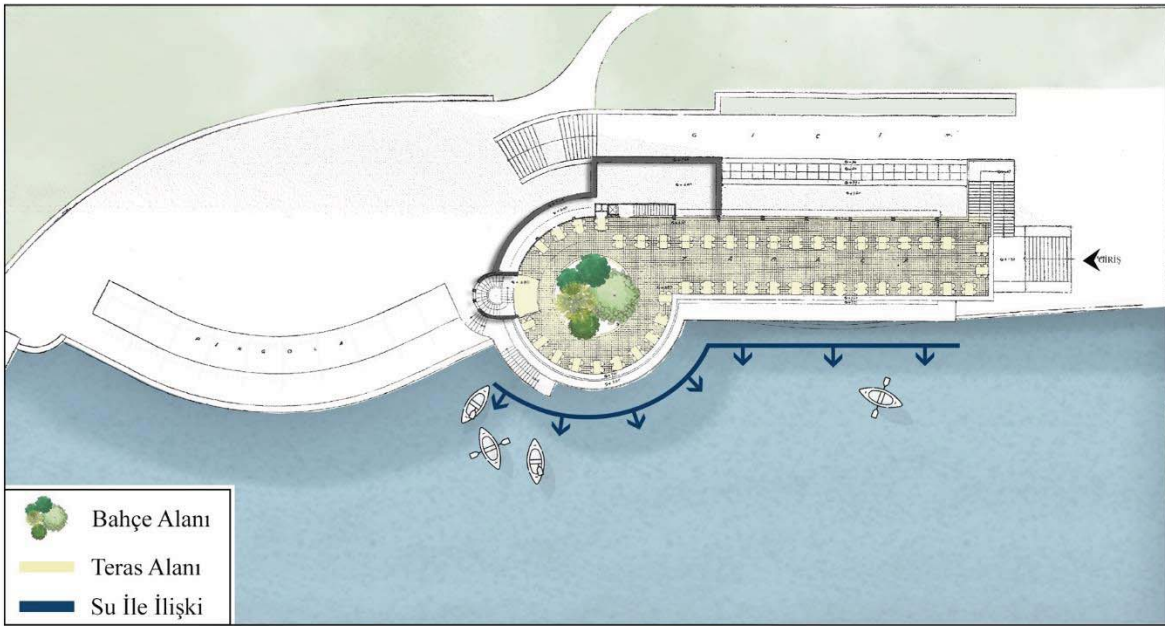
Görsel 43. Çubuk Barajı İç ve Dış Mekan Fotoğrafları, Solda; Çubuk Baraj Gazinosu Ön Cephesi, 1940, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No:0628, Sağda; Çubuk Baraj Gazinosu İç Mekan Görseli, Docomomo Arşivi

Yapının inşa edildiği dönemden günümüze ulaşan sınırlı iç mekan fotoğrafından anlaşılacağı şekilde, gazino iç mekan özellikleri olarak da, cephedeki modern çizgileri devam ettirmektedir. Kullanılan mobilyalar süslemesiz, ahşap ve deri detayların kullanıldığı çizgisel hatlı donatılar olarak tasarlanmışken, aydınlatmalar yine aynı sade dilde ve duvara entegre olarak çözülmüştür.

Yapı plan okumasından, su ile bütünleşik tasarımı net biçimde okunmaktadır. “Barajın önündeki havuzun geniş olduğu kıyıda kuzeye ve dolayısıyla manzaraya yönlendirilmiştir” (Aslanoğlu, 2005, s. 6). Geniş cam açıklıkları göle bakacak şekilde konumlanan gazinonun lokanta kısmı kıyıya paralel iken, gazino kısmı, göl üzerine kolonlarla çıkma yapmıştır. Bu alanda lokanta ve gazinonun servis alanları arka bölüme itilmiştir (Bayındırlık Bakanlığı Yayın Direktörlüğü, 1937, s. 86). Bu sayede kullanıcılarının su ile etkileşiminin üst düzeyde tutulması amaçlanmıştır. Su ile iç içe işleyen gazinonun aynı zamanda, gölde su ile ilişkili gerçekleşen etkinliklerle de etkileşimli olduğu bilinmektedir. Alt kısmı boşaltılmış yapının en alt kısmı, göldeki kayıkların da konumlanabildiği bir alan olarak hizmet vermektedir (Aslanoğlu, 2005, s. 6). (Görsel 44)

ÜST KAT PLANI ÖLÇEK 1/750

TARAÇA PLANI ÖLÇEK 1/750

Görsel 44. Çubuk Barajı Teknik Çizimleri, Üstte; Çubuk Baraj Gazinosu Üst Kat Planı, Altta; Çubuk Baraj Gazinosu Teraça Planı, 1937, Bayındırlık İşleri Dergisi, Sayfa 86-90, (*Bayındırlık Bakanlığı Yayın Direktörlüğü, 1937*), Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

Çubuk Baraj Gazinosu, hizmet verdiği dönem dahilinde, mimari özelliklerinin yanında, iç mekanda kurgulanmış eğlence pratikleri ile de Atatürk'ün öncülük ettiği modern Cumhuriyet ideolojisinin bir örneği olmuştur. Atatürk mekanı halkla beraber deneyimlemiş, onlarla gazinoda buluşma imkanı bulmuştur (Haber Gazetesi, 1938, s. 8). Bu durum halka

öğretilmeye çalışılan modern pratiklerin, yaygınlaştırılmasında öncü niteliği taşımıştır. Konumu sebebi ile şehirden otobüs seferleri düzenlenen gazino, ailelerin, gençlerin, sıcak günlerde keyifli vakit geçirmek için geldikleri bir eğlence mekanı olmuştur (Dinçer, 2017). Gazino faaliyet vermeye başladığı tarihten itibaren dönem gazetelerinde çeşitli ilanlar ve haberler vesilesi ile oldukça yer tutmuştur. Bunlardan birinde gazinonun özgünlüğü hakkında bir gazete yazısında; “Şaşılacak şeydir ki, Ankara, bozkırın ortasında su biriktirip sahiline asri gazino yaptı; biz burada İstanbul’da dünyanın en meşhur su kenarı olan Boğaziçi’nde onun bir benzerini hâlâ beceremedik” (Akşam Gazetesi, 1939, s. 1).

Gazino dönemin popüler eğlence mekanlarından biri olduğundan, çeşitli reklam ve ilanları ile de gazetelerde yer bulmuştur. Gazinoda gerçekleştirilen bir yardım etkinliği hakkındaki ilanda mekan atmosferi hakkında, “Serin rüzgârı, tatlı su sesleri, güzel mehtabı, neşeli müziği ve dansıyla bu yaz içinde geçireceğiniz güzel saatler aynı zamanda yardım isteyenleri koruduğu için hâtıranızda ebediyen yaşayacaktır” (Ulus Gazetesi, 1948, s. 6) yazılmıştır. Aynı zamanda, mekan hakkında gazetede çıkmış ilanlardan, lüks bir eğlence anlayışı olup, yabancı müzik türlerine yer veren bir etkinlik programı olduğu sonucu da çıkmaktadır.

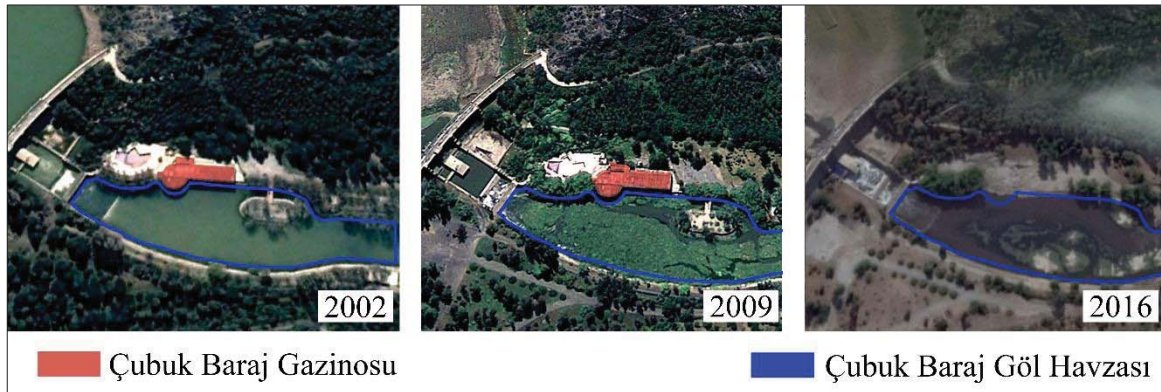

Görsel 45. Çubuk Baraj Gazinosu Gazete İlanı, 14 Haziran 1946, Tarihli Ulus Gazetesi, <http://bit.ly/3sngFjq>, (Ulus Gazetesi, 1946)

Baraj Gazinosu, modern eğlence fikrinin halka gösterildiği, gelenekselden ayrışan, batılı estetiğin gerek mimari olarak gerekse müzik ve eğlence anlayışı olarak yansıtıldığı su ile

ilişkili önemli bir mekan olmuştur. Gazino ve içinde konumlandığı planlı çevre inşasının ardından günümüze kadar çeşitli imar politikaları kapsamında değişime uğramıştır. Cumhuriyetin ilk barajı inşasından sonraki süreçte artan nüfusa tek başına yetişememiştir. Çubuk 2 Barajı 1964 yılında işletmeye açılmış, 1999 yılında ise kente su temin etmeye başlamıştır (T.C. Ankara Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014, s. 75). İlk baraj olarak geçen Çubuk 1 Barajı ise, kapasitesinin getirdiği sorunlar nedeni ile su sağlama konusunda yetersiz kalmıştır. Baraj, 1990’larda ömrünü doldurmuş, genişleyen şehrin ihtiyaçlarını karşılayamadığından, havuz kısmında alüvyonlar toplanmış, kirlenmiştir (Eş, 2020). Hem ikinci bir barajın açılması hem de Çubuk 1 Barajı’nın kirlenmesi, yetkilileri alan ve içerdiği yapıları çevre hakkında adımlar almaya itmiştir. 2003 yılında alınan karar ile, baraj ve içerdiği mekanlarının idaresi Belediye’nin tekeline geçmiştir (T.C. Ankara Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014, s. 26). 2000’li yıllara kadar olan bu süreçte gazino yapısı yapısal olarak ayakta kalmış olsa da belirli değişimler geçirmiştir. Yapının 2000’lerin başındaki halini Bozdoğan aşağıdaki şekilde betimlemiştir:

1936’da inşa edilmiş olan transatlantik estetiğine sahip lokanta-gazino bir zamanlar zarif hanımların ve onlara eşlik eden iki dirhem bir çekirdek beylerin yemek yiyip dans ettikleri, o efsanevi cumhuriyet ikonu, acıklı bir durumda ve aynı ölçüde acıklı kurumuş bir rezerve bakıyor. Ucuz eklerle yapının modernist biçimsel kompozisyonu mahvolmuş ve pembe badana da üzerine tüy diyor, etrafındaki park Ankara’nın yoksul geçekundu mahallelerinden gelen, piknikçi kalabalıkların atıklarıyla çöplüğe dönmüş durumda (Bozdoğan, 2002, s. 325) .

Görsel 46. Çubuk Baraj Gazinosu Alanının Yıllar İçindeki Değişimi, Google Maps Haritalama Sistemi, Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

2000’lerden sonra süreç hem baraj hem de gazino için daha farklı ilerlemiştir. Geçmişe yönelik harita görüntüleri okunduğunda, bölgenin 2009 yılında atıllaştığı ve kullanılmadığı okunmaktadır. (Görsel 46) Göl havzasının suyu kirlenmiş, bakımsızlaşmıştır. Aynı sene içinde belediye tarafından gölde temizlik başlatılmıştır (T.C. Ankara Valiliği Çevre ve

Şehircilik İl Müdürlüğü, 2014, s. 75). İlerleyen yıllarda, alanın tekrar işleyen bir rekreasyon alanına dönüştürülmesi gündeme gelmiş, bir proje sunumu yapılmıştır. 2014 yılında yapılan proje sunumundan¹⁵ okunduğu kadarıyla, gazino bölgesinin bulunduğu alanın yanında daha aşağı kesimlerinin de imarı planlanmış, yeni alanlar mevcut dokudan bağımsız çözümlenirken, projede gazino ve çevresi olduğu gibi bırakılmış, herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Mevcut doku ile örtüşmeyen bir rekreasyon alanı öneren bu projenin hayata geçirilmediği bilinmektedir. Sonraki yıllarda alan atıl olarak kalmaya devam etmiştir. 2014 senesinde, baraj suyunun rekreasyon alanı yapılacağı gerekçesi ile boşaltıldığı fakat herhangi bir çalışma gerçekleşmeyip, tutulan suya bölgenin lağım suyunun karıştığı ve bu nedenle de halk tarafından kullanılmadığı bilinmektedir (Cumhuriyet Gazetesi, 2014, s. 2). Gazino yapısı da bu süreçten etkilenmiş ve atıl olarak kalmıştır.

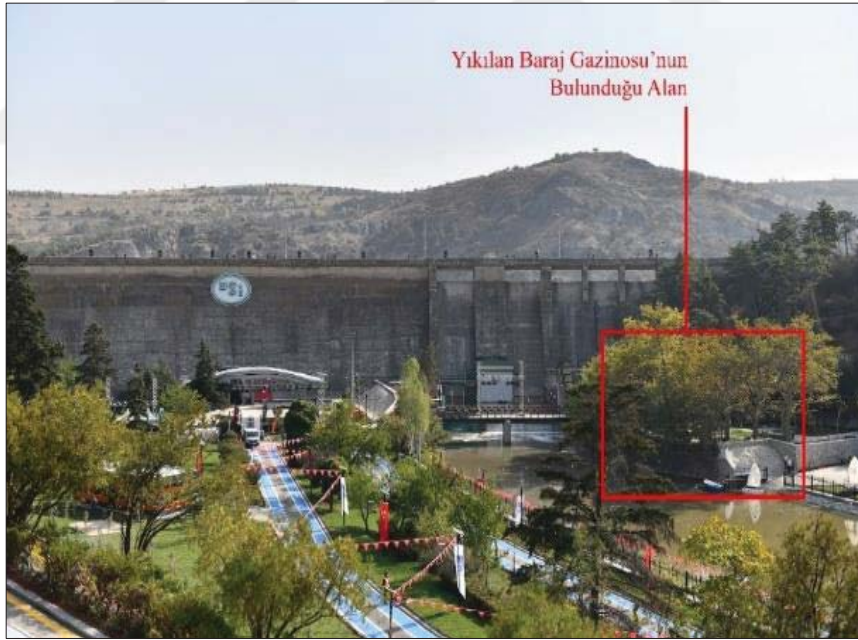
Görsel 47. Çubuk Barajı Dış ve İç Mekan Fotoğrafları, 2014, Umut Şumnu Arşivi

Gazinonun o dönemdeki haline referans verebilecek fotoğrafları incelendiğinde, yapının kullanılmamanın yanında büyük ölçüde zarar gördüğü de anlaşılmaktadır. Suyu boşaltılmış göl havzasının yanındaki mekân, zarar görmüş durumda olsa da cephe özellikleri bakımından geçmişte geçirdiği düzenlemelerin izlerini taşımaktadır. Teknik çiziminde ve ilk dönem fotoğraflarında görülüşü gibi üstü açık kullanılan taraça kısmı, metal malzeme ile kapatılmıştır. Üst kat kısmındaki balkon çıkmanın korkuluk hizasında tuğla ile kapatıldığı da görülmektedir. Bunun yansısı, yapının camları kırılmış, cephe malzemelerinde hasarlar meydana gelmiştir. Bu durum iç mekanda da kendini göstermiştir. Restorasyon sonrası pembe rengin hakim olduğu iç mekânın, yüzey malzemeleri sökülüştür.

¹⁵ Geniş bir alana yayılmış proje “Çubuk Barajı Rekreasyon Alanı, Tarih Öncesi Hayvanlar Parkı” olarak isimlendirilmiştir **Geçersiz kaynak belirtildi..**

Çubuk Baraj Gazinosu'nun bu atıl hali sonraki yıllarda değişmemiş ve yapının yıkılması ile sonuçlanmıştır. Cumhuriyet dönemi kültürel mirası sayılabilecek olan yapı, 2016 yılında - Marmara Köşkü ile aynı dönem içinde- yıkılmıştır. Kentlinin hep beraber vakit geçirip, eğlenmesine olanak sağlayan yapının doğa ile kurduğu estetik ilişki de tarihe karışmıştır (TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Basın Birimi, 2016).

Gazinonun yıkımının ardından, baraj güncel olarak yeniden projelendirilmiş, Cumhuriyetin modern yaşantısının sergilendiği bu kültürel yapıyı barındırmasa da bir rekreasyon alanı olarak yeniden halkın kullanımına açılmıştır. 29 Ekim 2020 tarihinde açılışı yapılan mesire alanı, 2019 senesinde başlayan zemin temizleme ve peyzaj çalışmaları sonucu ağaçlandırılmış, piknik bölümleri, park alanları, yeme-içme alanları ile hizmete başlamıştır (ASKİ, 2020). Alanın yeni düzenlemelerinden okunduğu şekilde, su ile ilişkili alanlar yeniden düzenlenip, yenilenmiş, yıkılan gazinonun bulunduğu alan ağaçlandırılmıştır. Cumhuriyetin yenilikçi ve modern ideolojisinin simgesi Çubuk Barajı, gazino olmadan hizmet vermeye devam etmektedir. (Görsel 49)

Görsel 48. Çubuk Barajı Mesire Alanı, 2020, Aski Arşivi, <http://bit.ly/35F95qH>, (ASKİ, 2020)

BÖLÜM 4: GENÇLİK PARKI GÖL GAZİNOSU

Ankara genelinde gazino eğlence kültürünün oluşumundan yok oluşuna kadar listelenmiş aile gazinoları içinde, su ile bütünleşik olarak projelendirilmiş ve günümüzde mekânsal bütünlüğünü koruyan tek örnek Gençlik Parkı Göl Gazinosu'dur. Gazino gibi ilişkili olduğu çevre de dönemin modern yaşam ideolojisinin somut bir örneği olarak tasarlanmıştır. Bu bölümde hem gazinonun hem de parkın geçmişten günümüze durumu; oluşum, 2000'lere kadar durumu-dönüşümü ve 2000'ler sonrası olarak incelenmiştir. Yapının yerleşim gösterdiği Gençlik Parkı'nın oluşumundan günümüze kadarki durumu, gazinonun inşasından güncel haline kadar olan süreçle paralel olarak incelenmiştir. Çalışma, incelenen alanların biçimsel değişim ve dönüşümlerine odaklanırken, arşiv belgelerinden referansla eğlence anlayışı üzerinden bağlamsal değişimlere de odaklanmıştır.

4.1 Gençlik Parkı'nın İmarı

Gençlik Parkı, imarı ile hem şehir hem de ülke için büyük bir önem arz etmiştir. Şehrin içinde mekansal ve ideolojik olarak Cumhuriyetin çağdaş fikirleri ile örtüşen bir rekreasyon alanının inşası Ankara'nın değişimine ön ayak olmuştur. Alan Cumhuriyet fikrinin gelişimi ile paralel bir süreç yaşamış, gelişimi ülkeninki ile aynı olmuştur (Demir, 2006/4, s. 71). Bu bağlamda imarından önce gençlik parkı alanının bakımsız ve atıl durumda olduğu anlaşılmaktadır. Evren (1998), park alanının 20'li yıllardaki durumunu; "Şimdiki Gençlik Parkı sivrisinek alaylarının meydan savaşı verdikleri sazlı bir bataklıkta ve su yüzü görmek, su sesi duymak isteyenlerin Bentderesi'ne kadar uzanmaları gerekmektedir" şeklinde betimlemiştir" (Evren, 1998, s. 11).

Görsel 49. Gençlik Parkı Sahasından İstiklal Caddesi'ne Bakış, 1928, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No: 1007

Parkın o dönemdeki atıl durumu sadece şehrin estetiği için değil, halkın sağlığı için de sorun teşkil etmiştir. Kış aylarında derenin taşmasıyla bataklık haline gelen alan, halkın durmadan sıtma ile mücadele etmesine neden olmuştur (Ankara Enstitüsü Vakfı, 2004, s. 210). Bu hali ile alan Ankara'nın geri kalanı gibi yeniden yapılandırmaya muhtaç, verimsiz bir arazi görünümündedir.

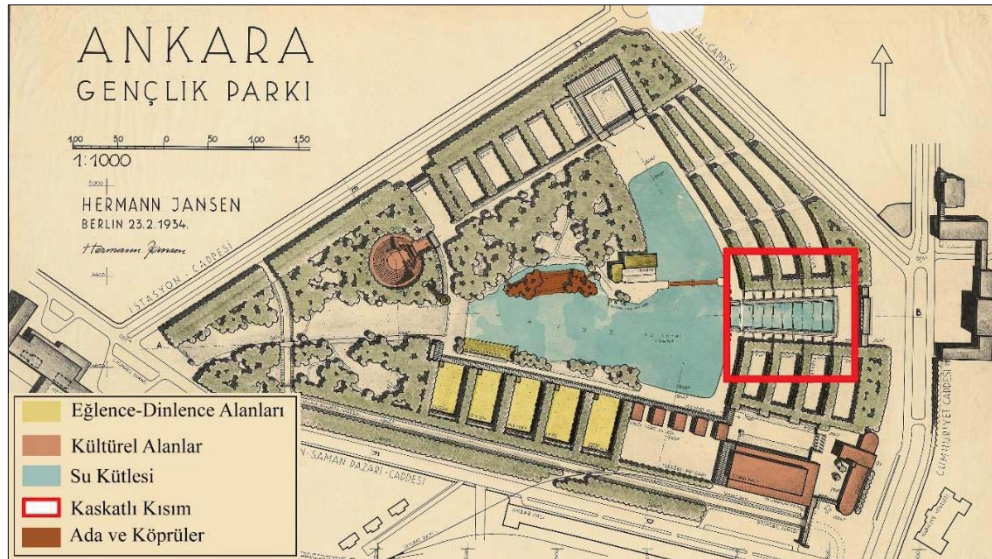
Görsel 50. Gençlik Parkı ile İlgili Gazete Manşeti, 20 Temmuz 1935 Tarihli Ulus Gazetesi, <http://bit.ly/2XABbyS>, (Ulus Gazetesi, 1935)

Bu alanın “Gençlik Parkı” olarak şehre kazandırılması, kaynağını şehrin ilk plan düzenlemelerinden almakla beraber, sadece atıl durumda olan bu arazinin ıslahını kapsamayıp, kentsel bir yaşam alanı oluşturmayı da hedeflemiştir. Burada uygulanacak proje sadece dönemsel taşkınlarla mücadele eden arazinin ıslahını sağlamak amaçlı olmamıştır. Parkın, cumhuriyetin yeni başkenti için; şehir içi yerleşimi, tasarımı, fonksiyonları ve estetik değerleri ile, tüm ülkeye emsal teşkil edecek, ileri görüşlü bir model olması amaçlanmıştır (Dinçer, 2017, s. 330). Bu bağlamda parkın, şehrin yaratım süreci ideolojisi ile örtüşen projelendirme geçmişi kaynağını Jansen'in hazırladığı Ankara planından almaktadır. Jansen 1928 yılında hazırladığı proje ile halkın suya olan hasretini dindirebilecek sosyal bir alan tasarımı ortaya koymuştur (Özer, 2005/4, s. 19). Park su ve yeşilin içi içe sosyalleşme alanı oluşturduğu modern bir kamusal alan olarak projelendirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Gençlik Parkı'nın şehre kazandırılması adına somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Parkın imarının başlaması dönem basılı yayınlarında da yer almış, her aşaması Ankara halkına aktarılmıştır. (Görsel 50) Bölge halkın farklı aktiviteler için kullanabileceği bir sosyalleşme alanı olarak tasarlanmıştır. Projede arazinin üçte birini kaplayan su kütesinin yanı sıra, spor ve kültürel faaliyetler için de alanlar düşünülmüştür (Özer, 2005/4, s. 19).

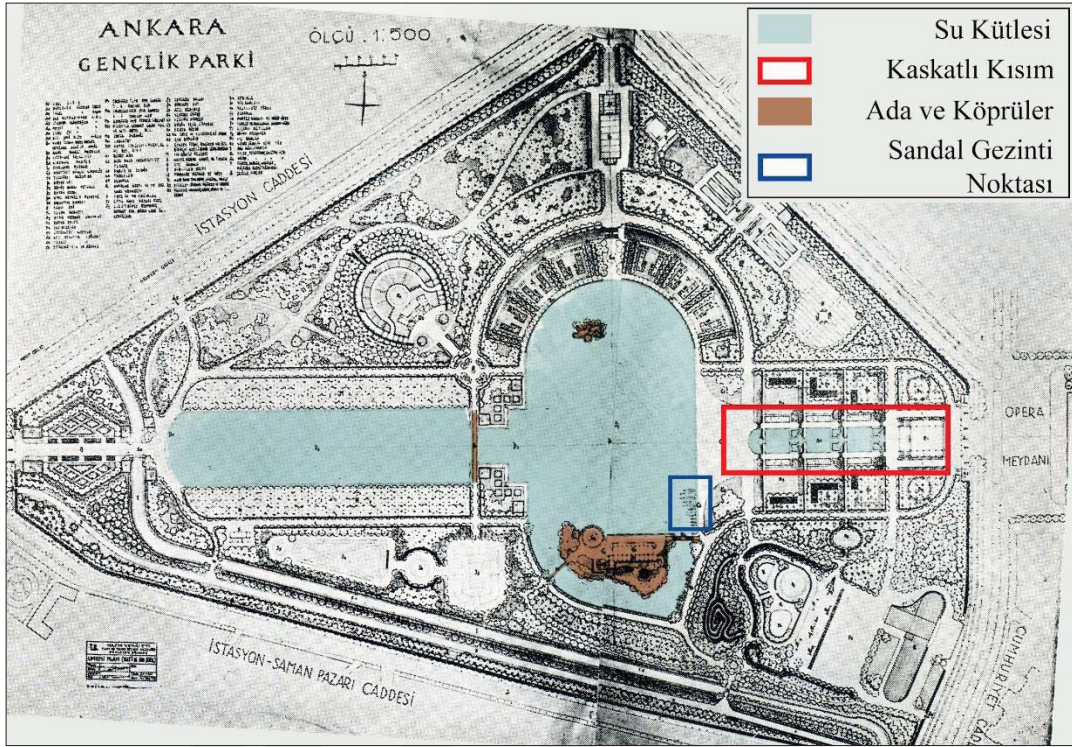
Jansen'in 1934 yılı Gençlik Parkı çiziminden anlaşıldığı şekilde proje, Ankara halkının farklı aktiviteler için kullanabileceği çok fonksiyonlu bir alan olarak tasarlanmıştır. Plandan, sergi alanları, amfi tiyatro gibi kültürel amaçlı mekanlar, kafe, oyun alanları ve taraçalar gibi

eğlence-dinlenme amaçlı alanlar net biçimde okunmaktadır. Bunun yanı sıra, plan gül bahçeleri, açık sahnesi, kaskatlı havuz sistemi gibi özellikleri ile yine Jansen'in Gazi Çiftliği planları ile benzer özellikleri taşımaktadır. Ayrıca, su kütesinin büyüklüğünün yanı sıra, su ile iç içe düşünülmüş mekanlar, adalar-köprüler ve sandal gezinti noktaları da düşünülmüş, kullanıcının suyu sadece pasif bir manzara olarak değil bir aktif ve farklı şekillerde deneyimlemesi amaçlanmıştır. (Görsel 51)

Gençlik Parkı henüz yapım aşamasında iken, uygulamalar basında büyük etki yaratmış, projenin Ankara için önemi halka yansıtılmıştır. Bölge inşası dahilinde, şehir koşullarına adapte olabilecek kuşların getirileceği, her yaşa hitap eden etkinlik alanlarının olacağı, gazinolar gibi eğlence yerlerinin de projelendirileceği belirtilmiştir (Akşam Gazetesi, 1936, s. 1-2). Çok amaçlı bir kompleks şeklinde projelendirilen parkın yapımı için çalışmalar sonraki yıllarda başlamıştır. 1933'de Cumhuriyet fikrinin somut bir ürünü olması planlanan Gençlik Parkı'nın imarı için ilk adımlar atılmış, 1936 yılında ise alanın projelendirilmesi Theo Leveau'ya geçmiştir (Aslanoğlu, 1998, s. 329-330). Leveau ile park uygulama projesi de belirli noktalarda değişiklik göstermiştir. Jansen'in projesinde tekrarlı tasarım ve daha kısa mesafeli perspektifler okunurken, Leveau'nunkinde parkın geometrisi ikinci plana atılarak, parkın her bir girişinden daha geniş perspektifler yakalanmak istenmiş, su kütesi de buna göre yerleştirilmiştir. Buna karşın tasarım gazino, lunapark ve çeşitli eğlence-dinlenme yerleri ile Jansen'in projesi ile benzer mekansal işlevleri içermektedir (Baydar, 1938, s. 2).

Görsel 51. Jansen 1934 yılında hazırladığı Gençlik Parkı Çizimi, Technische Universität Berlin Architekturmuseum Arşivi, <http://bit.ly/3bLgiNw>, Berlin Teknik Üniversitesi Arşivi, 1934)

Görsel 52. Theo Leveau Gençlik Parkı Projesi, Levent Civelekoğlu Arşivi

Leveau'nun plan çalışması okunduğunda¹⁶, parkın yatay aks üzerinde simetrik biçimde çözüldüğü, Jansen'in planında da var olan büyük su kütlesi ve bu su ile ilişkili mekanlar, görülmektedir. (Görsel 52) Aynı zamanda gölün formu değişse de Jansen'in çalışmasında olduğu gibi kaskatlı kısmının varlığı, adalar oluşturuyor olması, köprülerle bağlanıyor olması da belirgin benzerliklerdendir. Gençlik parkının her iki planında da su ögesinin sadece mekanlarla ilişkili bir kütle olarak değil, aktif olarak kullanılabilir bir alan olarak kurgulandığı da anlaşılmaktadır. Leveau'nun planında gölün kayıklarla aktif biçimde kullanılmasının da kurgulandığı, kayıkların yaklaşımı için düzenlenmiş alanlardan da anlaşılmaktadır. Kapsadığı tüm bu özellikleri ile inşa edilmekte olan park, şehirlie yeni bir sosyal alan ve yaşayış biçimi önermektedir. Arazi, tüm bu doğa öğelerinin, sosyalleşme alanlarının birleşimi ile, sadece şehrin kurak görünümüne bir dokunuş olmayacak aynı zamanda çağdaş bir yaşayış biçiminin pratiklerinin sergilendiği, orta kesime hitap eden bir park olacaktır (Yılmaz, 2017, s. 213)

¹⁶ Leveau'nun planından eğlence, kültür alanları antet kısmından net biçimde okunmadığından renklendirilmemiş ve bu plan üzerinden yorumlanmamıştır.

Bu hali ile, yapımı süren park, modern başkentin imar ideolojisiyle örtüşen, batılı bir sosyal alanın özelliklerini taşıyacağıının referanslarını vermektedir. Yapımı ile şehrin görünümünü derinden etkileyen parkın hayata geçirilmesi büyük etki uyandırmıştır. Parkın sadece bir havuzdan ibaret olmayacağı, çevre düzenlemeleri tam olarak bittikten sonra, kurak başkentin en güzel yeri olarak anılacağı (Ulus Gazetesi, 1941, s. 2) belirtilmiştir Aynı zamanda parkın büyük bir bölümünü oluşturan su kütesinin yapım aşaması da önemli bir proje olarak ele alınmıştır. Çubuk Barajından geniş bir tesisat boru hattı ile göl havzasına su verilmiştir (Ulus Gazetesi, 1941, s. 2). Park henüz açılmadan tamamlanan geniş göl havzası şehrin diğer bölgelerinden deneyimlenebilen manzarası ile büyük bir etki uyandırmıştır. Dönemin önemli yayınlarından olan Ulus Gazetesi'nde parkın yeni hali ile ilgili "Bundan iki üç yıl önceye kadar. Evkaf apartmanı ile onu çevreleyen binaların bir köprü kemeri ve dalgalı küçük bir "deniz" arkasından görüleceğini kim hatıra getirirdi?" (Gençosman, 1942, s. 1) yorumu yapılmıştır.

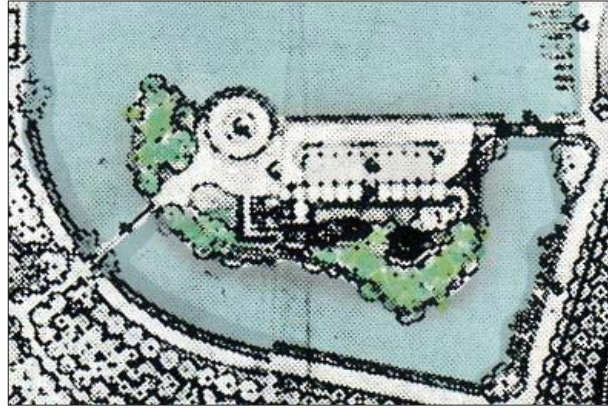
Görsel 53. Gençlik Parkı Gölünde Yapılan Etkinlikler, A: Gençlik Parkı'nda Yüzen ve Kayıkla Gezinti Yapan Halk 10 Temmuz 1944 Tarihli Ulus Gazetesi, <http://bit.ly/3oIv2gb>, (Ulus Gazetesi, 1944) B: Gençlik Parkı'nda Eğlenen Ziyaretçiler, 27 Ocak 1943 Tarihli Ulus Gazetesi

Adı ile özdeşleşir biçimde, 19 Mayıs 1943 tarihinde açılması (Akşam Gazetesi, 1943, s. 1) ile beraber park taahhüt edildiği gibi Ankara'nın modern özelliklere sahip sosyalleşme merkezi olmuş, halkın büyük ilgisi ile karşılaşmıştır. Parkın açıldığı günden itibaren göl

çeşitli etkinliklerin düzenlendiği bir alan haline gelmiştir. Özellikle dönem dahilinde parkla ilgili gazete yayımları, gölün aktif kullanımına odaklanmış, çıkan fotoğraflardan gölün; yüzme, sandal ve motorla gezinti, kış aylarında buz pateni gibi farklı şekillerde şehirlinin hayatına dahil olduğu anlaşılmaktadır. (Görsel 53) Bu tür etkinliklerin yanı sıra göl, çeşitli yarışmalarla da aktif olarak kullanılmıştır. Resmi bayramlarda düzenlenen yüzme ve kürek yarışları hem Ankaralıların hem de devlet büyüklerinin katılımı ile gerçekleşmiş, yoğun bir ilgi karşılanmıştır (Ulus Gazetesi, 1944, s. 2). Gençlik parkı su ile yakından ilişkili aktiviteler ve şehir içindeki konumu ile bozkır görünümündeki Ankara'ya bir deniz, şehirlie ise modern yaşayış getirmiştir.

4.2 Göl Gazinosu'nun İnşası

Su ile yakın ilişkisinin yanı sıra park, göl çevresinde kurgulanmış mekanlar ile de batılı bir estetik ve yaşayış tarzının halka tanıtıldığı sahne olmuştur. Hem parkın bütünü ile beraber projelendirilmesi hem de gerek ortaya koyduğu mimari değerler gerekse sahne olduğu eğlence anlayışı bakımından Göl Gazinosu bu mekanlardan biridir. Gazino Leveau'nun projesinden okunuyor olsa da üzerine konumlanacağı adanın plaj olarak kullanılması nedeni ile 1946 yılında kullanıma açılmıştır (Aslanoğlu, 1998, s. 330).

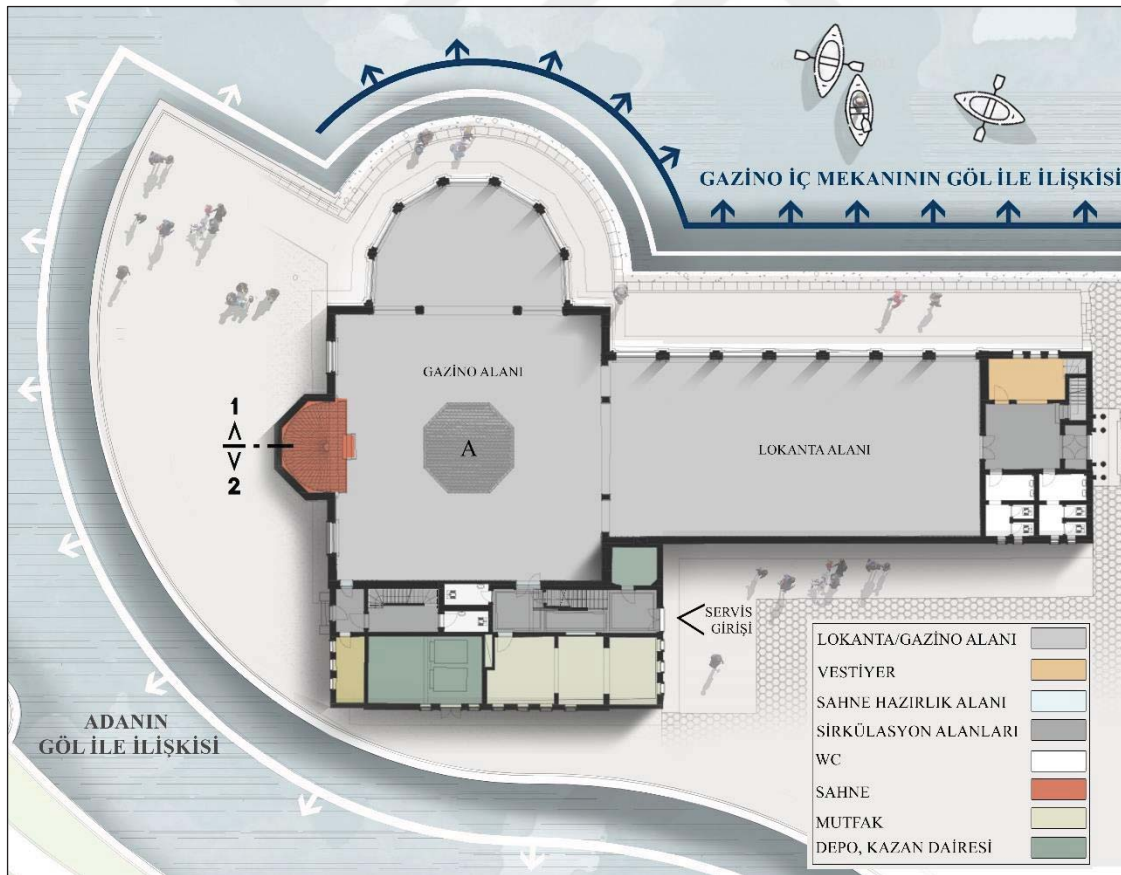
Görsel 54. Theo Leveau Gençlik Parkı Projesi Göl Gazinosu Kısmı, Levent Civelekoğlu Arşivi, Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

Theo Leveau'nun hazırladığı ve günümüze ulaşan Gençlik Parkı planından okunduğu kadarıyla gazino yeşillendirilmiş bir adanın üzerine gölü geniş bir perspektifle göreceк biçimde konumlandırılmıştır. Gazino bu çizimden de anlaşılacağı şekilde yapı için özel

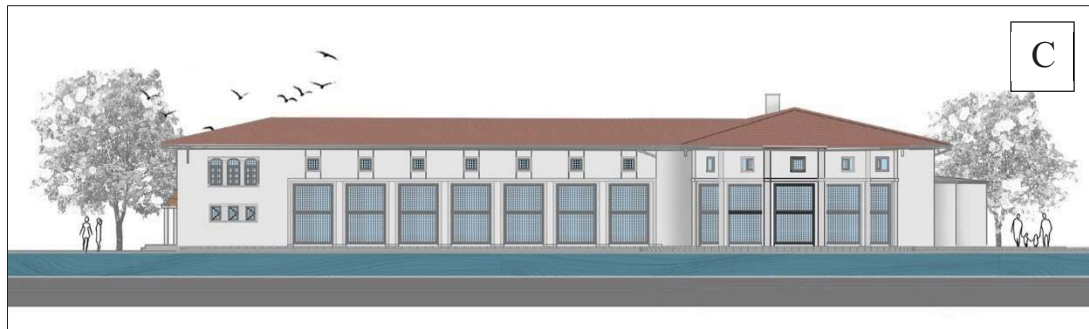
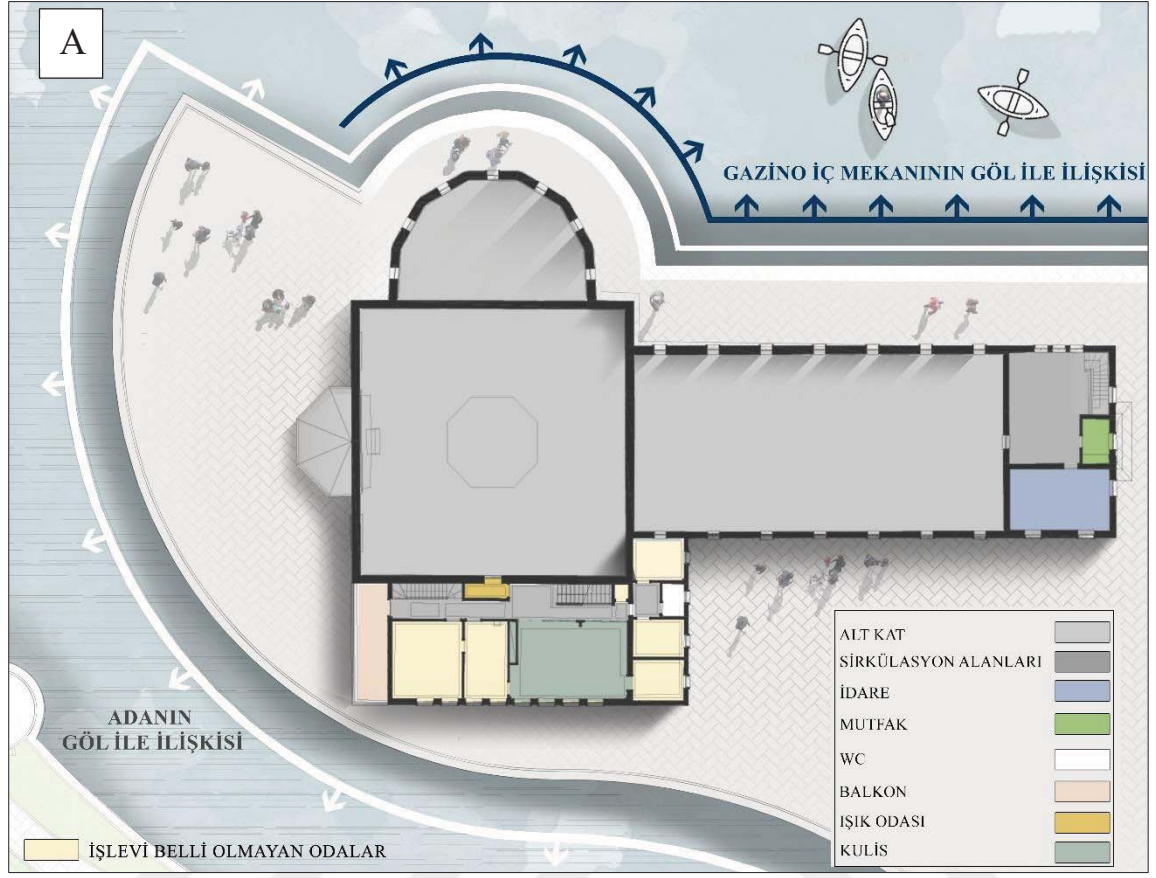
olarak oluşturulmuş adanın üstüne ada ile ilişkili bir geometriye sahip olacak şekilde yerleştirilmiştir. (Görsel 54)

Yapının mimari özellikleri detaylı incelendiğinde ise, Cumhuriyet dönemi modern mimarlığının izlerini net bir biçimde taşıdığı anlaşılmaktadır. Yapı dik kesişen iki dikdörtgen hacimden oluşmaktadır. Dik eksene yerleşmiş kısım göle bakan cephesi çok kenarlı bir forma sahiptir. Aynı form gazinonun kütle dışına çıkma yapan sahne kısmında da görülmektedir. Yatay olarak uzanım gösteren kısım ise lokanta alanı olarak çözülmüştür (Aslanoğlu, 1998, s. 330) Bu hali ile yapı kütesel ve cephesel olarak dönemin mimari anlayışına hakim yalın özelliklere sahiptir.

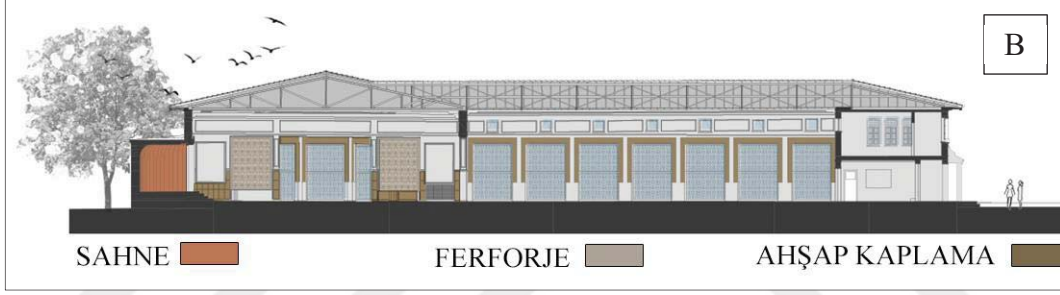
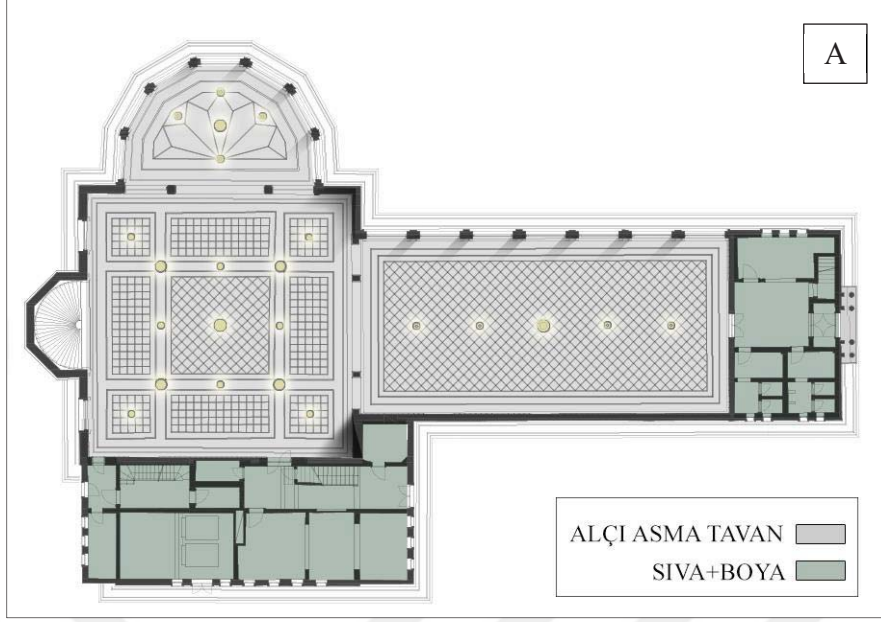
Gazino'nun cephe özellikleri olarak İkinci Ulusal Mimarlık akımının etkilerini net biçimde taşımaktadır. Sedat Hakkı Eldem'in (1973) Milli mimarı olarak tanımladığı bu dönemde, tasarımda kübik etkilerden uzaklaşmıştır. Önceki dönemlerde strüktür ve yalıtım olarak sıkıntı yaratan geniş cam kütleleri küçültülmüş, düz çatılar kiremitle kapatılmıştır (Eldem S. H., 1973, s. 6).

Görsel 55. Göl Gazinosu Restitüsyon Çalışması Zemin Kat Çizimi, 2005, Ölçek: 1/500, Ankara Büyükşehir Belediyesi Arşivi, Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

Görsel 56. Gazinosu Restitüsyon Çalışması Çizimleri, A: Göl Gazinosu Restitüsyon Çalışması Birinci Kat Plan Çizimi B: Yan Cephe Çizimi, C: Kuzey Cephesi Çizimi 2005, Ölçek: 1/500, Ankara Büyükşehir Belediyesi Arşivi, Yazar Tarafından Düzenlenmiştir.

Görsel 57. Göl Gazinosu Restitüsyon Çalışması Çizimleri; A: Zemin Kat Tavan Planı Çizimi, B: 1 Kesiti, C: 2 Kesiti, 2005, Ölçek: 1/500, Ankara Büyükşehir Belediyesi Arşivi, Yazar Tarafından Düzenlenmiştir

Adanın gölün geniş tarafına bakan kısmına göre konumlandırılmış yapının teknik çizimleri incelendiğinde¹⁷ kırma çatılı strüktürü, güney cephesindeki ritmik ve küçük pencere dizilimi ile İkinci Ulusal Mimarlık akımının izlerini taşımaktadır. Güney cephesindeki küçük pencereler, kuzey cephesinde iç mekanın su ile ilişkisini sağlamak amacıyla yerini daha

¹⁷ Arşiv ve saha çalışmalarından, gazinonun günümüze ulaşan orijinal teknik çizimlerine ulaşamamıştır. Kullanılan teknik çizimler, Ankara Büyükşehir Belediyesi Koordinatörlüğünde, D2 Mimarlık Tasarım Ofisi tarafından hazırlanmış restitüsyon çizimleridir. Çizimler mekanın arşiv fotoğrafları ile örtüştüğünden, rölöve çizimi olarak yorumlanmıştır. Proje dosyası bilgilerinden 2005 tarihinde oluşturulduğu anlaşılmıştır.

Yapının iç mekan özellikleri incelendiğinde, zemin katında vestiyer, gazino-lokanta alanı, servis alanları, kazan dairesi, sahne ve tuvaletlerin konumlandığı anlaşılmaktadır. İç mekanın su ile ilişkisini üst düzeyde kurgulamak adına, servis alanları arka tarafa itilmiş, manzara ile ilişkinin en fazla olduğu lokanta-gazino alanında etkileşim, geniş cam yüzeyler ile sağlanmıştır. Bu alanda sahne önünde, altıgen biçimli ve parke kaplı ek bir sahne kullanılmıştır. Bu alanda sahne yapının batıya bakan kısa kenarında yer almış, göl manzarasını kesmeyecek şekilde çözülmüştür.

Yapının genelinde zemin mozaik döşeme ile kaplanmışken, gazino-lokanta alanında duvarlarda bir şerit halinde, tüm mekanı dolaşan ahşap kaplama kullanılmıştır. Aynı zamanda, duvarlarda alçı çıtalar ile bölüntüler oluşturulmuştur. İki kat yüksekliğinde olan gazino-lokanta kısmının tavanında gridal bölüntülere sahip alçı panel asma tavan uygulaması okunuyorken, diğer tüm mekanlarda tavan sıva üzeri boya olarak bırakılmıştır. (Görsel 57) Üst katta ise odalar doğu ve güney kısımlarına konumlanmıştır. Doğu kısım idari amaçla kullanılırken, güneyde ise kulis, ışık odası teras gibi alanlar bulunmaktadır. Bu odaların duvar ve tavanında sıva üzeri boya uygulanmıştır. Bu hali ile mekanın eğlence alanı olarak kurgulanan bölümü bütüncül bir kurgu ile tasarlandığı diğer mekanların ise işlevlerine bağlı olarak yalın olarak bırakıldığı anlaşılmaktadır. Gazino-lokanta bölümünde zemin, duvar ve tavanın benzer bir dilde kolon ve pencerelere referanslı olarak bölüntülenerek tasarlandığı görülmektedir. Bu hali ile mekan yalın geometrik detaylar içeren, süslemeden uzak modern izler taşıyarak, yansıttığı batılı eğlence anlayışına uygun bir sahne olmuştur.

4.3 Gazinonun ve Parkın Gelişimi-Dönüşümü: 1940-70

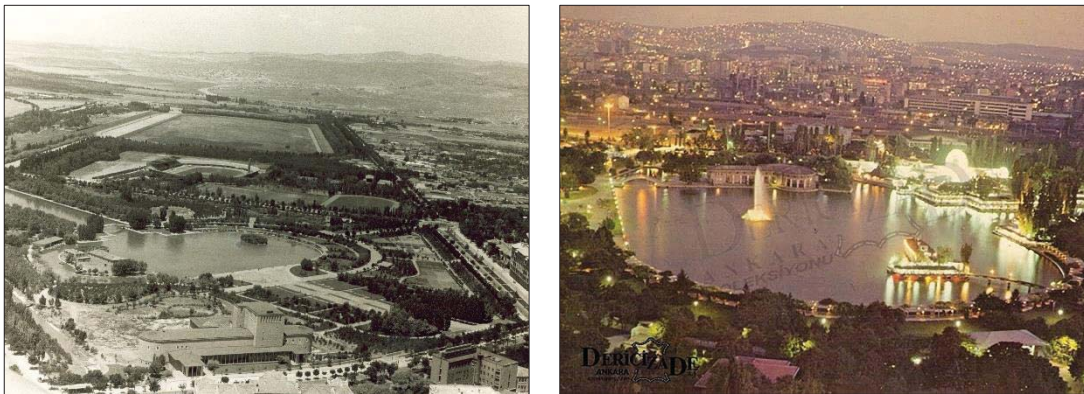
Estetik özelliklerinin yanı sıra gazino sahne olduğu eğlence anlayışı ile dönemin önemli mekanlarından olmuş, halkın ilgisi ile karşılaşmıştır. Henüz açıldığı dönemde bile sunduğu dans, caz ve özenli sunum içeren eğlence anlayışı ile ziyaretçilerinin boş zamanlarını keyifle geçireceğini taahhüt etmiştir (Ulus Gazetesi, 1946, s. 6). Açıldığı dönemden itibaren gazino sunulan eğlence fikrinin yanı sıra, kullanıcı profili ile de özel bir mekan olma özelliğini taşımaktadır. Bölgede bulunan en elit ve rağbet gören mekan olan Göl (Ada) Gazinosu,

seçkin denilebilecek ve devlet adamları, ünlüler gibi kişilerden oluşan, ekonomik durumu iyi olan kitlenin uğrak mekanı olmuştur (Demir, 2006/4, s. 75).

Görsel 58. Gençlik Parkı ile İlgili Gazete Manşeti, 18 Haziran 1946, Ulus Gazetesi, <https://bit.ly/3ijMEwt>, (Ulus Gazetesi, 1946)

1950'lere gelindiğinde Gençlik Parkı, yapılan yeni düzenlemelerle Ankaralıların daha çok rağbet gösterdiği bir sosyalleşme mekanı haline gelmiştir. 1952 senesinde parka eklenen eğlence parkı ve 1957'de devlet demiryolları öncülüğünde eklenen ve alanı turlayan iki küçük tren parkın sunduğu eğlence olanaklarını genişletmiştir (Özer, 2005/4, s. 21). Bu dönemde parktaki eğlence mekanlarının sayısı da artmıştır. Birçok lokanta, büfe, gazino ve çay bahçesi parkın çeşitli yerlerinde faaliyet göstermeye başlamıştır (Özalp, 2016, s. 173). Parka 1970'lere kadar olan süreçte yapılan düzenlemeler, parkın en başta Jansen ve Leveau'nun ortaya attığı kentsel yaşam alanı fikrinden uzaklaşmasına neden olmuştur. 1950-70 arası bu dönemde parkta popüler eğlence zevklerine uygun işletmeler açılmış, yeşil alanlar geri planda kalmıştır (Demir, 2006/4, s. 73). Parkın bu dönemde Ankara'nın eğlence merkezi olarak işlediği fakat çevre düzenlemeleri olarak orijinal planında uzaklaştığı görülmektedir.

Görsel 59. 1950-70 Arası Gençlik Parkı, Solda; Gençlik Parkı'nın Havadan Görünümü, 1953, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No: 0524, Sağda: Gençlik Parkı Gece Görünümü, 1970'ler, Dericizade Arşivi, <http://bit.ly/2XE38WD>, (Dericizade Arşivi, 1970)

1940'ların gözde mekanlarından olan Göl Gazinosu ise 1950'lere geldiğinde fiziksel birtakım düzenlemeler geçirmiştir. Önceki dönemlerde üzerine konumlandığı adanın park ile bağlantısını sağlayan köprü hasar gördüğü için, onarılmış, ihtiyaç dahilinde kullanılabilecek seyyar bir ek alan oluşturulmuştur. Bu düzenlemeler ile beraber mülkiyeti belediyeye ait olan gazino, tam anlamıyla şehirlinin sosyal yaşamına 1954 sonrasında dahil olmuştur (Özalp, 2016, s. 416). Çeşitli düzenlemeler geçirmiş hali ile gazino, sunduğu müzik anlayışındaki değişim ile de dönemin tanınmış isimlerinin sahne almaya başladığı ve güncel müzik zevkine uyumlu bir değişim geçirmiş bir eğlence mekanı haline gelmiştir. Demir bir yazısında bu durumu; "...1940'lı yıllarda Ada (Göl) Gazinosu "alafranga" yani Batı esintili müziklerin çalındığı bir yer iken, 1950'li yılların sonlarında hem "alafranga" hem de "alaturka" müziklere ve eğlence anlayışının birbirine karıştığı bir yer haline gelecekti" şeklinde betimlemiştir (Demir, 2006/4, s. 74).

Görsel 60. Göl Gazinosu'nda Sahne Alan Assolistler, Solda; Sahne Alan Assolist Sabite Tur, 27 Haziran 1959 Tarihli Gençlik Parkı Gazetesi, Sayfa 3, (*Gençlik Parkı Gazetesi, 1959*), Sağda; Sahne Alan Sevim Çağlayan, 3 Ağustos 1959 Tarihli Gençlik Parkı Gazetesi, Sayfa 1, (*Gençlik Parkı Gazetesi, 1959*)

Görsel 61. İstanbul'dan Gelen Bir Heyetin Ankara Devlet Büyükleri ile Göl Gazinosu'ndaki Buluşması, 3 Ağustos 1959 Tarihli Gençlik Parkı Gazetesi, Sayfa 1, (Gençlik Parkı Gazetesi, 1959)

Bu dönemde gazino sadece halkın yoğun ilgisi ile karşılaşmamış, bürokratik buluşmalara da ev sahipliği yapmıştır. Farklı şehirlerden gelen devlet adamları, Ankara'nın gözde mekanı haline gelen gençlik parkında bir geziden sonra, yeme içme ve eğlenme mekanı olarak, parkın önemli bir eğlence noktası haline gelen Göl Gazinosu'nu tercih etmişlerdir (Gençlik Parkı Gazetesi, 1959, s. 1). Bu bağlamda gazino sadece şehirli için önemli bir eğlence merkezi olmakla kalmamış, şehir dışından gelen devlet büyüklerine, Ankara'nın gazino eğlence kültürünün de sunulduğu simge bir mekan haline gelmiştir. Bu dönem dahilinde gazinoda gerçekleştirilen etkinliklerin gazetelerde yayınlanan fotoğraflarından okunduğu kadarıyla, kubbe biçimindeki sahne ahşap yükseltilmiş bir zemine sahip olup, lineer olarak bölüntülenmiş kumaş parçalardan oluşmaktadır. (Görsel 60)

Görsel 62. 1960 yılında Göl Gazinosu, Solda; Göl Gazinosu, Dericizade Arşivi, <http://bit.ly/2LQ4c6W>, (Dericizade Arşivi, 1960), Sağda; Göl Gazinosu ve Köprüsü, Dericizade Arşivi, <http://bit.ly/2LQ4c6W>, (Dericizade Arşivi, 1960)

1960'lara gelindiğinde gazino, Ankara'nın önemli bir eğlence mekanı olmaya devam etmekte, halkın yoğun ilgisi ile karşılaşmaktadır. Mekan Ankara dışından gelenler için ziyaret edilmesi gereken bir eğlence alanı olarak turizm eklerinde de yer bulmuştur. Bu yayınlardan birinde gazino hakkında, ünlü alaturka ve alafranga tarzda müzik yapan solistleri ile şehrin en çok iş yapan gazinolarından biri olarak bahsedilmiştir (Milliyet

Gazetesi, 1966, s. 3). Bu anlatımdan da anlaşılacağı şekilde gazinoda bu dönemde popüler olan alaturka ağırlıklı bir eğlence programı tercih edilmiştir. Çoğunlukla klasik Türk müziğine, programın sonuna doğru ise hareketli müziğe sahne olan, bu içkili mekanda eğlence, tanınmamış solistlerle başlarken, assolistle devam etmiştir. Sanatçılar sadece sahnede müzik yapmamış, dönemin kablolu mikrofonları ile mekan içinde gezinme imkanı da bulmuştur. Mekan müzikli eğlence sırasında, müşterilerin sessiz ve saygılı özeni ile kaliteli bir gazino olarak hizmet vermiştir (Özalp, 2016, s. 417).

4.4 Eğlence Anlayışındaki Evrim ve Gazinonun Sonu: 1970-90

1970'lere gelindiğinde ise gazino sunduğu eğlence anlayışını devam ettirememiş, işlev değiştirmiştir. Bu dönemde park içindeki işletmeler tüketim ihtiyaçları dahilinde bir değişim geçirmiş veya kapanmıştır. Bu durumdan etkilenen gazino ise nikah salonu olarak hizmet vermeye başlamıştır (Demir, 2006/4, s. 76). İşlev değiştirmesine rağmen bir önceki dönemde gazino eğlence kültürünün en önemli sahnelerinden biri olarak rağbet gören mekan, bu dönemde Ankara halkının nikah törenlerine ev sahipliği yapmış, birçok tanınmış kişi burada evlenmiştir.¹⁸

İşlev değiştirmiş olan gazino, nikah salonunun fiziksel gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmiştir. Dönem dahilinde çekilmiş nikah fotoğraflarından, sahne kısmına paralel oturma elemanlarının, ahşap bir kürsünün eklendiği anlaşılmaktadır. (Görsel 65) Kullanılan oturma elemanları mekanın içinde kullanılan malzemelerle uyumlu olarak ahşap ve deri tercih edilerek tasarlanmıştır. Oturmalar, birleşik sinema düzeninde kurgulanmıştır. Net formlu tasarımları, kolçak kısmındaki dairesel detaylarla tamamlanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde detaylı bir düzenleme geçirmediği bilinen yapının, gazino günlerinden kalma özellikleri bu dönemin nikah fotoğraflarından net biçimde okunmaktadır. Kolon ve duvarlar şerit halinde ahşap kaplanmış hem ahşap alanlarda hem de ahşap kaplı olmayan alanlarda bölüntüler yaratılmıştır (Görsel 63). Zemin de malzeme farklılıkları ile bölünmüş, kolon ve duvarlarda aplik aydınlatmalar kullanılmıştır. Bu dönemde yapının tamamının nikah salonu olarak kullanılmadığı iki farklı işvede işlediği bilinmektedir. Bir kısmı nikah salonu olarak

¹⁸ Konu ile ilgili detaylı bilgi için Milliyet Gazete Arşivi,
“14.09.1977 tarihli s.11”
“23.03.1984 tarihli s.3”
“28.10.1971 tarihli s.8”

faaliyet gösteren mekanın diğer kısmı ise dernek lokali olarak kullanılmıştır (Dinçer, 2017, s. 331). Bu hali ile mekan modern gazino eğlence anlayışına sahne olan bir yapı olma özelliğini yitirmiş olmasına rağmen, mimari özelliklerini koruyarak işlev değiştirmiştir.

Görsel 63. Göl Gazinosu'nun Nikah Salonu Olarak Hizmet Verdiği Dönemden Fotoğraflar, A, B, C,D,E: İç ve Dış Mekan Fotoğrafları, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No: TKV079, Nikah F,G: Bir Nikaha Ait Fotoğraflar, Erdoğan Menekşe Arşivi, 19 Ocak 1970

1970'lerle beraber Gençlik Parkı'nda köklü değişimler yaşanmıştır. 1970'lerin ikinci yarısından itibaren alan, artık şehirli için eski cazibesini kaybetmeye başlamıştır. Bu durumun nedenleri arasında Ankara'da bu dönemde yoğunlaşan sosyalleşme merkezlerinin tamamen Kızılay-Kavaklıdere bölgesine kayması ve orta sınıfın Ulus çevresinden artık tamamen uzaklaşmaya başlaması sayılabilir. Finansal olarak destek görmeyen parkta bulunan işletmeler, arabesk kültürün etkisi ile değişmiş, şehirlinin belleğinde iyi olmayan

çağrışımlar bırakmıştır (Demir, 2006/4, s. 76). Gençlik Parkı'nın 1940'lardan 1970'lere kadar kent içi yoğun sosyalleşme alanı olması durumu 80'lerle beraber tamamen son bulmuştur. Bununla beraber 1990'lara gelindiğinde, alanı canlandırmak adına çeşitli adımlar atılmıştır. 1990 yılında, parkın her kullanıcıya bedava olarak hizmet vermesi amacıyla, alanı saran çeper yıkılmış, girişler tam anlamıyla serbest hale getirilmiştir (Milliyet Gazetesi, 1990, s. 3). Halkın serbestçe kullanımına açılan park, bu dönemde iyileştirme adına bir değişim geçirmemiştir. 1992 senesinde, Ulus çevresini kapsayan bir yarışma düzenlenmiş, fakat Gençlik Parkı'nın yeniden düzenlenebilmesine olanak sağlayacak bu fırsat alanın proje sınırları kapsamına alınmaması ile gerçeğe dönüşmemiştir (Özer, 2005/4, s. 21). Park bu kararlar birlikte 90'larda büyük bir dönüşüm içine girmiştir. 1990'lar da belediye tarafından parkın canlanması adına çeşitli etkinlikler düzenlenmeye başlanmıştır. Bu etkinlikler; konserler, imza buluşmaları, dış mekan sinema izlenceleri gibi kültürel odaklı olmuş, ancak devamlı hale getirilememiştir (Demir, 2006/4, s. 77). Bu hali ile park 2000'lere girilirken kaliteli eğlence imkanları sunan eski görünümünden oldukça uzaklaşmış, konumuna rağmen şehirli tarafından tercih edilmeyen bir alan görünümündedir.

Görsel 64. Gençlik Parkı 1980-90 Arası Durumu, Solda, Gençlik Parkı 1980 yılı Görünümü, Koç Üniversitesi Vekam Kütüphanesi ve Arşivi, Envanter No: 2283, Sağda, Gençlik Parkı Girişi ve Henüz Yıkılmamış Çitler, Salt Araştırma Jean-François Pérouse Arşivi, 1990, <http://bit.ly/2LQTBtB>, (Salt Araştırma, 1990)

Görsel 65. Gençlik Parkı'nın 1994 Yılı'na Ait Görüntüleri, Ekrem Gürleyen Arşivi, (Ankara Gençlik Parkı, 1994)

Göl Gazinosu yapısı ise işlev değiştirmiş hali ile 1970'lerdeki işleyişini 80'lerin başında da devam ettirmiştir. Ankara'nın geniş nikah salonlarından biri olarak hizmet veren Nikah Salonu, 1980'lerin başında da evlenmek isteyen çiftlere ve davetlilerine uygun bir atmosfer

sağlamış, tanınmış simaların nikahlarına ev sahipliği yapmıştır (Milliyet Gazetesi, 1983, s. 11). Bu hali ile 80'lerde geçirdiği mimari değişime dair bir belgeye ulaşılamayan mekan, nikah salonu ve sanat kurumu olarak hizmet vermeye devam etmiştir. 1990'lara gelindiğinde mekana dair düzenlemeler ve işlev değişikliği gündeme gelmiştir. 1994 yılında yapılan açıklamada, kiralanması gündeme gelen mekanın, belediyeye ait olduğu sanat kurumu derneği olarak kullanılmayacağı, tahliye edildikten sonra bir dizi düzenleme ile radyo televizyon stüdyosu olarak işleyeceği belirtilmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 1994, s. 17). Bu açıklamadan sonra yapının akıbetine dair tutarlı bir bilgiye erişilememiştir. Yapılan arşiv çalışmasından eski nikah salonu yapısının sanat kurumu olarak işlediği ve düzenli olarak etkinliklere sahne olduğu anlaşılmıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 1996). Dönem dahilinde yapılan arşiv taramasında yapıya dair evlilik ilanlarının 90'larla son bulması ve gazete yazılarında yapıdan eski nikah salonu olarak bahsedilmesi nedeni ile, mekanın 1990'larda nikah salonu olarak kullanılmadığı anlaşılmıştır. Bir kısmı nikah salonu bir kısmı ise sanat kurumu olarak hizmet vermiş mekanın, çeşitli hukuki anlaşmazlıklar nedeni ile yenilenmediği bilinmektedir (Hürriyet Gazetesi, 2015) . Bu hali ile tarihi gazino mekanı, 2000'li yıllara, restorasyon işlemi geçirmemiş, 50 yaşından büyük, işlevsiz şekilde eskimeye bırakılmış bir yapı olarak girmiştir.

4.5 Gençlik Parkı 2000'ler

2000'li yıllara girildiğine Gençlik Parkı açılmasından o tarihe kadar olan en bakımsız görünümüne sahiptir. Yıllarca bakımsız kalmış alan, artan büfelerin, düzensiz ve peyzajı bozan işletmelerin varlığı, park içinin adeta araba park alanı gibi kullanılması, kültürel faaliyetlerin olmayışı ile amacından ve eski görünümünden uzaklaşmış bir alan izlenimi yaratmaktadır (Demir, 2006/4, s. 77). Bu durumun bir sonucu olarak parkı 2000'lerin başındaki iyice köhneleşmiş durumundan kurtarmak için girişimler başlamıştır. Gençlik Parkı bu dönemde, köklü bir değişim ve dönüşüm sürecine girmiştir. 2005 senesinde parkı eski günlerine kavuşturmak için çalışmalar başlatılmış, bir sonraki yıl ise yatırım düzeni oluşturulmuştur (Özer, 2005/4, s. 21). Düzenlemelerin odağında parka kaybettiği eski değerlerine kavuşturmak ve halk için şehir merkezinde aktif bir sosyalleşme alanı yaratmak olmuştur. 2008 senesinde yapılan açıklamadan, park içerisinde yapılması planlanan düzenlemelerin çoğunlukla var olanı koruma fikri üzerinden değil yıkıp yeniden yaratma üzerinden ilerlediği anlaşılmaktadır. Çalışmalarda gölün orijinal strüktüründe korunacağı

fakat çevresinin kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda yeniden inşa edileceği belirtilmiştir. Başkent için bir prestij parkı olarak düşünülen alana; kapalı otopark, eskisinin yerine inşa edilecek bir kültürel kompleks, tiyatro gibi mekanların eklenmesi gündeme gelmiştir. Ayrıca parkın en gözde mekanlarından olan eğlence parkının da yenilenmesi düşünülmüş, gün boyu açık kalacak bu mekanın güncel ekipmanlarla destekleneceği belirtilmiştir (Arkitera, 2008).

Görsel 66. Gençlik Parkı Yenileme Projesi, ABB Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı, Yeşil Alanlar Şube Müdürlüğü Arşivi

Parkın 2009 yılı uygulama projesi incelendiğinde¹⁹, korunan havuz alanının yanı sıra, alanda net biçimde okunan yeni yapılaşmalar görülmektedir. Plan okumasından bölgede, 15 çay bahçesi, 22 büfe, 3 pastane/kafe, 1 fast-food mekanı tespit edilmiştir. (Görsel 66) Plandan, Niveau'nun gölün kuzey ucuna konumlandığı adanın yok edildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, gençlik merkezi, kültür merkezi, tiyatro, kabul salonu hariç kalan tüm yapılar ticari amaçlı kullanılmakta olup, orijinal plandan farklı yerleşim göstermişlerdir. Planda kayık iskelesi olmayışından, havuzun önceki dönemlerdeki gibi kayık gezintileri için kullanılmayacağı da anlaşılmaktadır.

Bu düzenlemeler parkın çehresini değiştirirse de kullanım sıklığında ve amacında değişime neden olmamıştır. 2016 senesinde düzenlenen bir ankette kullanıcılarının parkı tercih etme nedenleri arasında ilk sırada diğer parklar için, yeşil alanlardan faydalanmak gelirken, Gençlik Parkı için bu neden yüksek oranla, erişimin kolay olması olmuştur. Gençlik parkı

¹⁹ "Ankara Büyükşehir Belediyesi, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı, Yeşil Alanlar Şube Müdürlüğü Arşiv"i'nden edinilen proje çiziminin oluşturulma tarihi 2009 yılıdır. Revize tarihleri bilinmemektedir.

için ise yeşil alanlardan faydalanma seçeneği tercih edilme nedenleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır. (Önal & Sağır, 2018, s. 81). Diğer rekreasyon alanlarıyla kıyasla kullanıcılarının mekanı tercih etmesindeki ana neden bakılarak, parkta yapılan düzenlemelerin tam anlamıyla alanı eski günlerine kavuşturmadığı sonucu çıkarılmaktadır. Park içerisinde uygulanan projelerin güncel halini incelemeye yönelik saha çalışmasından, yenileme planının, uygulamaya geçirilen izleri okunmuştur. Parkın güncel durumunun detayları incelendiğinde ise özellikle göl kısmında orijinal hatları korunmuş olsa da niteliğinde değişim tespit edilmiştir. Gölün kaskatlı havuz kısmının, fiskiyelerle aktif olarak çalıştığı fakat, ana göl kütlelerinin suyunun kısmen boşaltıldığı görülmüştür. Bu hali ile parkın ana girişinde yaratılan su vurgusu parkın geri kalanında devam etmemekte, tamamlanmamış bir park imajı oluşturmaktadır. (Görsel 67)

Görsel 67. Gençlik Parkı Yenileme Projesi Fotoğrafları, A: Giriş Kısmı, B: Havuz Kısmı, C- D: Kapama Sistemleri, Kişisel Arşiv, Kasım 2020

Gençlik Parkı ilk yıllarından itibaren her mevsim aktif kullanılan gölü ile “Ankara’nın Denizi” olma özelliği güncel olarak korunmamaktadır. Aynı zamanda, havuz zemininin yükseltilip, teknik aksamlarla doldurulmuş olduğu görülmüştür. Bu hali ile, göl önceleri olduğu gibi, yaz aylarında kayıklarla, kış aylarında ise buz pateni pisti olarak kullanılan aktif bir eğlence alanı olarak değil, durağan bir su kütlesi olarak çözülmüştür. Aynı zamanda park dahilinde tasarlanmış kapama sistemleri hem birbirleri ile hem de park estetiği ile ilişkili çözülmemiştir. Park içinde büfe sayılarının fazlalığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte,

önceki dönemlerin aksine, eğlence, yeme-içme mekanları parkın büyük bir kısmını oluşturan geniş su kütlesi ile ilişkili olarak değil, farklı alanlara serpiştirilmiş ya da dizilmiş olarak çözülmüştür. Göl, ada üzerine konumlanmış düğün salonu yapısı hariç, mekanlardan bağımsız, seyirlik olarak kalmıştır.

Görsel 68. Gençlik Parkı Yenileme Projesi Fotoğrafları, E: Kaskatlı Havuz, F: Havuz Detayı, Kişisel Arşiv, Kasım 2020

4.6 Göl Gazinosu 2000'ler

Park dahilinde tasarlanmış ve geçmişten günümüze varlığını sürdüren Göl Gazinosu yapısı da parkı etkileyen 2000 sonrası imar politikaları dahilinde değişim geçirmiştir. 2000'lere kadar sırasıyla gazino, nikah salonu ve sanat kurumu lokali olarak kullanılan yapıya dair ilk kapsamlı yenileme çalışmaları bu dönemde düşünülmüştür. 2000 yılı sonrasında yapının yeniden işlevlendirilmesi gündeme gelmiştir. 2000'li yıllara atıl olarak giren yapı, çizimlerine 2009 yılında başlanan park projesinde mimari olarak varlığı okunmakta fakat yapısal bir yenilemeye dair düzenleme görülememektedir. 2009 senesinde uygulanan Gençlik Parkı yeniden düzenleme çalışmaları sonrasında nikah salonu yapısı herhangi bir düzenleme geçirmemiş, aynı sene içinde yapılan saha çalışmasında herhangi bir işlev dahilinde kullanılmadığı tespit edilmiştir. Tarihi olarak tescillenmesi nedeni ile mekan, bu nedenle düzenleme uygulamaları dışında bırakılmıştır (Mimdap, 2009). Yapı 2012 yılına kadar yenilenmiş park içinde, metruk biçimde kalmıştır. 2012 senesine gelindiğinde Sanat Kurumu Yapısı olarak geçen gazino yapısı işlevinin uygun bulunmaması nedeniyle tahliye edilmiş, düğün salonuna dönüştürme iddiaları gündeme gelmiştir. Boşaltma işlemleri öncesinde de yapı birçok zarara uğramış, eski gazino yapısı bünyesindeki bazı değerli eserler çalınmıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 2012, s. 1-2).

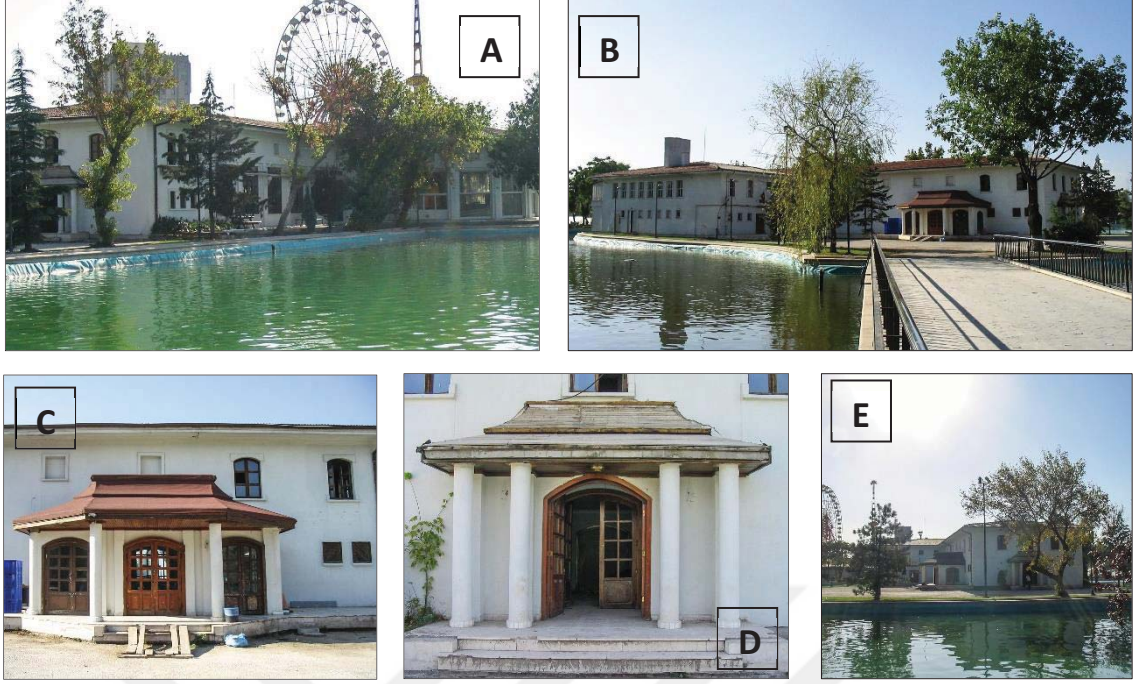
Ankara'nın hafızası siliniyor

Bir dönem Zeki Müren, Emel Sayın, Bülent Ersoy'un sahneye çıktığı, Gençlik Parkı içinde bulunan ve Eski Göl Gazinosu olarak da bilinen Sanat Kurumu binası, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na "amaca uygun kullanılmadığı gerekçesiyle" dün boşaltıldı. Kurumun başkanı İlker Çetin, duruma isyan ederek, "Hukuki mücademizi sonuna dek sürdüreceğiz" diyor. Binanın Anakent Belediyesi'nce "düğün salonu" olarak kullanılmak istendiği gelen duyurular arasında. Son sözü bakanlık veya yargı söyleyecek. ■ SELDA GÜNEYSU'nun haberi A2'de.

Görsel 69. Eski Gazino Yapısının Boşaltılmasına Dair Haberler, Solda;, 1 Mart 2012 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Ankara Eki, Sayfa 1, <http://bit.ly/2N2xAYu>, (Cumhuriyet Gazetesi, 2012), Sağda; Eski Gazino Yapısının Yenilenen Park İçindeki Durumu, 1 Mart 2012 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi, Ankara Eki, Sayfa 2, <http://bit.ly/2N2xAYu>, (Cumhuriyet Gazetesi, 2012)

Eski gazino yapısının bu dönem yayınlarda çıkan görsellerinden ve saha araştırmalarında çekilmiş fotoğraflarından, doğu batı aksında uzanan dikdörtgen kütlelerin göle bakan cephesindeki orijinalinde zemine kadar olan cam kütlelerinin, yükseltilecek standart pencere konumuna getirildiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda pencere üst kısımlarına da lineer kapamalar eklenmiştir. Yapının bu düzenlemeleri ne zaman geçirdiği, arşiv kayıtlarından bulunamamış, eski fotoğrafları ile karşılaştırılarak 1970-2000 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, fotoğraflardan bakımsız olsa da yapının özgün özellikleri de okunmaktadır. Güney ve doğu kısımlarındaki kolonlarla tarifiyenmiş kapamalı girişler göze çarpmaktadır. Güney kısmında giriş yarım sekizgen olarak çıkma yapmış, zemin yükseltilmiş ve pencerelerde de okunan form olan kavisli kapılar kullanılmıştır. Doğu ucundaki giriş ise, yine kolonlarla tarifiyenmiş yükseltilmiş dikdörtgen şeklindedir. Büyük olan giriş, direkt olarak önceden lokanta-gazino olarak işleyen ana salona açılmaktadır. Bu hali ile eski gazino yapısı bakımsız durumda olsa da özgün özelliklerinin okunabildiği bir mekan durumundadır. (Görsel 70)

Görsel 70. Eski Göl Gazinosu Yapısının Yeniden Projelendirilmeden Önceki Haline Ait Fotoğrafları, A: Kuzey Cephesi, B: Güney Cephesi, C: Güney Girişi, D: Doğu Girişi, E: Genel Perspektif, Umut Şumnu Arşivi, 2010

Yapının bu tarihten sonra erişilen görsel kayıtları binanın boşaltılmasının ardından başlayan yenileme öncesi inşaat çalışmalarındandır. Arşiv çalışmalarından elde edilen fotoğraflar genellikle sahne gibi mekânın belirli noktalarına odaklandığından, binanın inşasından bu döneme kadar, iç mekânın geneline dair en net referansı veren kaynaklardır. Bu halinde yapının orijinaline dair izler de net biçimde okunmaktadır. Yığma tuğla sistemi ile inşa edilmiş gazinonun, tüm cephelerinde kolon ve pencerelerle hizalı ve ahşap çiteler uygulanarak yaratılan bölüntüler görülmektedir. Aynı zamanda nikah salonu olarak kullanıldığı dönemdeki fotoğraflarından okunmuş olan, iç mekânı dolaşan şerit ahşap kaplamının izi de seçilmektedir. Yapının kiremit çatısını taşıyan metal konstrüksiyonun da net biçimde anlaşıldığı görsellerden, sahne kısmı ve iki yanındaki batı cephesine bakan açıklıklar okunmaktadır. Bu açıklıklar sayesinde gazino ve lokanta hacmi sadece su kütleşi ile değil, diğer cephe ile de ilişki kurmuştur. Sahne kısmının önünde zeminde okunan sekizgen metal konstrüksiyon, restitüsyon projesinden de okunmuş olan ek sahne uygulamasına referans vermektedir. Aynı zamanda, 2010 yılı referans fotoğraflarından okunmuş olan doğu kısmı lokanta bölümündeki pencere açıklıklarının küçültülmüş görüntüsü, bu dönem fotoğraflarından anlaşıldığı şekilde orijinal haline geri getirilmiştir. (Görsel 70)

Görsel 71. Göl Gazinosu Yapısının Yenileme Öncesi İnşaat Hali Fotoğrafları, A: Sahne Kısımı, B: Lokanta-Giriş Kısımı, C: Girişten Genel Perspektif, D: Kuzey Kısımı, E: Giriş Kısımı, F: Lokanta Kısımı, Güney Cephesi, Umut Şumnu Arşivi, 2012

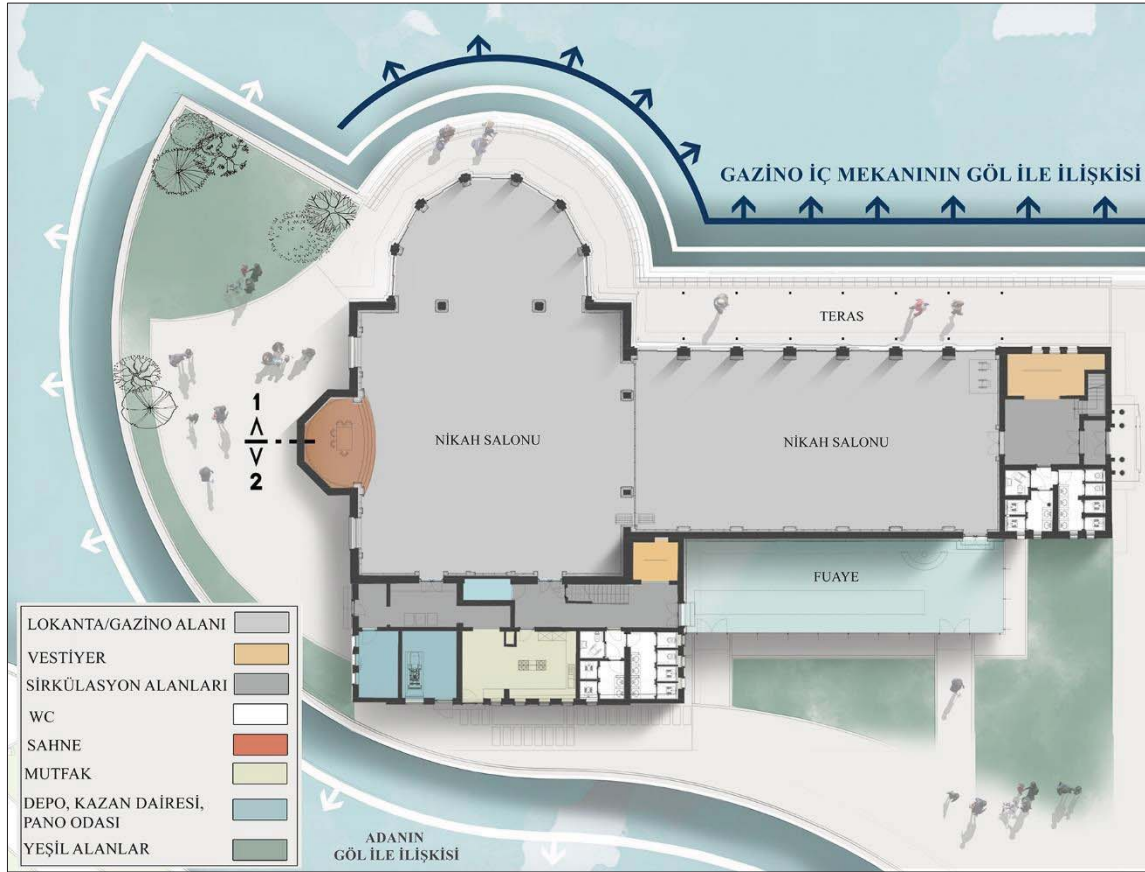
4.7 Göl Gazinosu Yapısının Günümüzdeki Durumu

2012 senesinde inşaat halinde belgelenen eski gazino yapısının yeniden düzenlenmesi çalışmalarına bir sonraki yıl içerisinde başlanmıştır. 2006 senesinden beri kullanım dışı olarak kalmış yapı, 2013’de yeniden projelendirilmeye başlanmıştır. Restorasyon kapsamındaki bu çalışmalarda amaç, yapının orijinal görünümüne bağlı kalınarak bir düğün salonu işlevinde yeniden çalışır hale gelmesi olarak belirtilmiştir (Ünverdi, 2013).

Yapının yeniden işlevlendirme çalışmalarına dair proje belgelerinden²⁰, tasarım çalışmalarının 2012 yılında başladığı anlaşılmaktadır. Bu teknik çizimlerden okunduğu

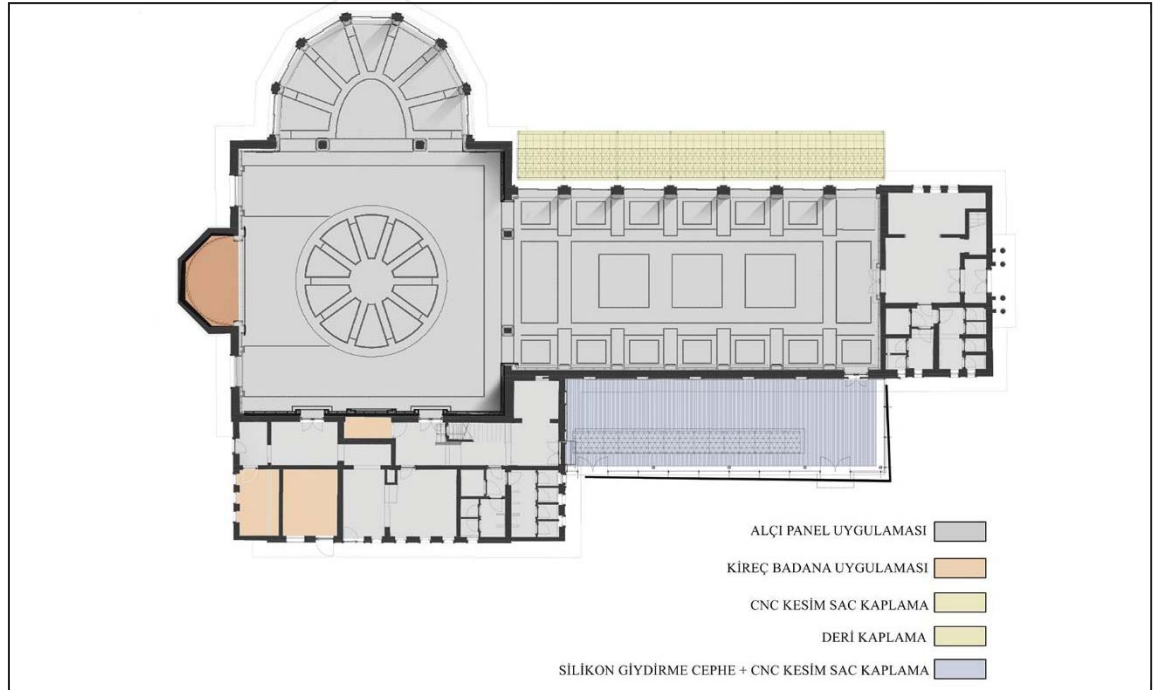
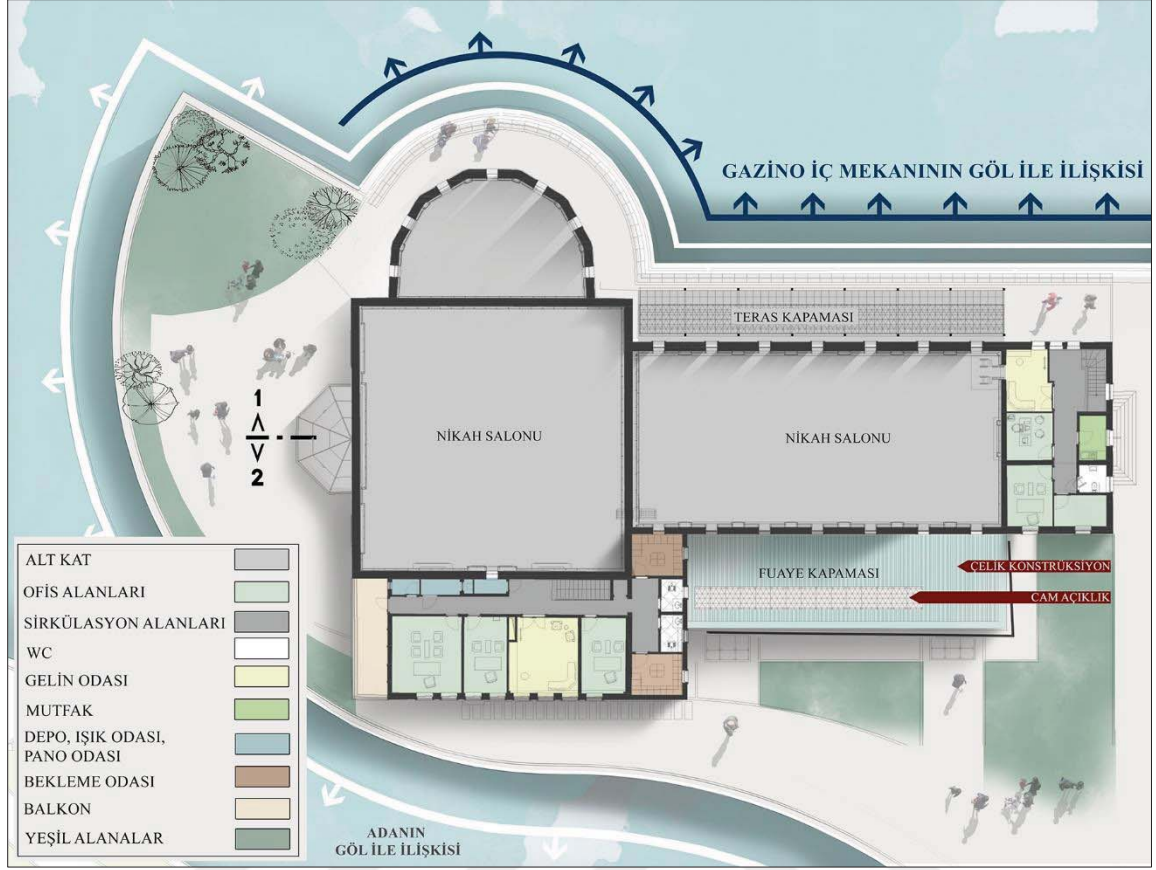
²⁰ Kullanılan teknik çizimler, “Ankara Büyükşehir Belediyesi” Koordinatörlüğünde, “Net Mimarlık Tasarım Ofis”i tarafından hazırlanmış çizimlerdir. Proje dosyası bilgilerinden 2012 tarihinde oluşturulduğu anlaşılmıştır.

kadarıyla, mekan kütleli olarak bütünlüğünü korur şekilde projelendirilmiştir. Fakat ek olarak güney kısmına ek işlev üstlenecek şekilde yeni bir kütle eklenmiştir. Mekanın plan ve cephe çizimlerinden okunduğu kadarıyla, bu kütle hem materyal hem de tasarım olarak, mekanın tasarımı ile tezat oluşturacak biçimde projelendirilmiştir. Silikon giydirme üzeri sac kaplama olan bu kısım projede fuaye alanı olarak belirtilmiştir. Eklenen fuaye alanı dışında, mekanın cephesel özelliklerini değiştirmiş, orijinalinden koparmıştır. (Görsel 72)

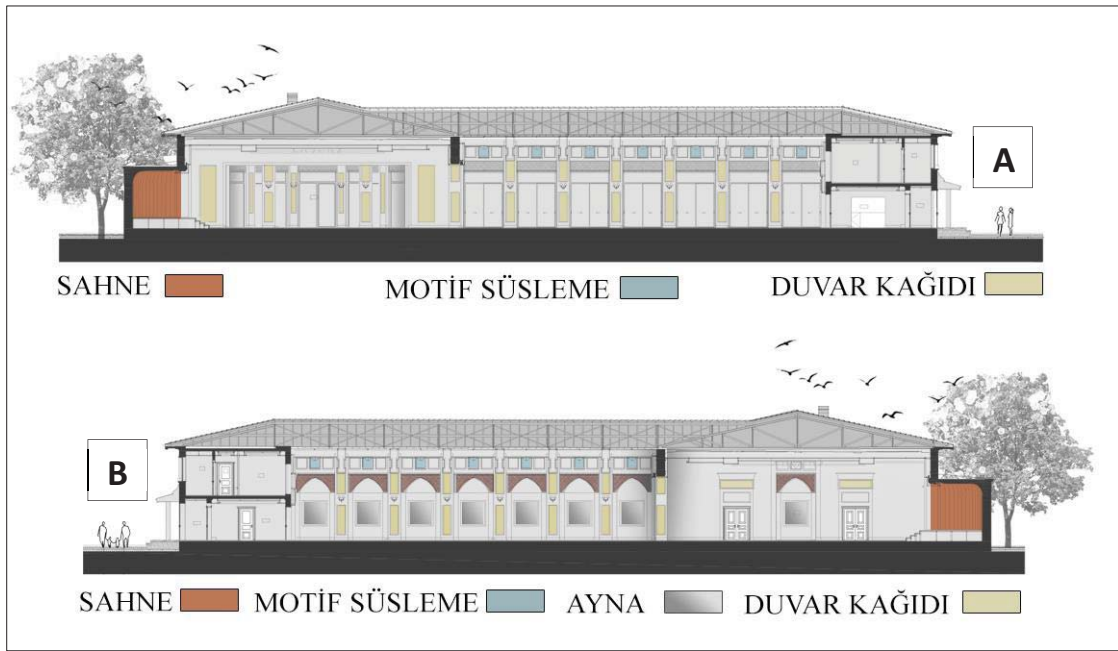
Görsel 72. Düğün Salonu Projesi Zemin Kat Planı, 1/500, 2012, Ankara Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

Yapının iç mekan tasarımı incelendiğinde, önceden gazino-lokanta olarak kullanılan ana kütleli tamamen nikah salonu olarak yeniden işlevlendirildiği görülmektedir. Sahne ise bu L biçimli alana, nikahın kıyıldığı odak merkez olarak hizmet vermektedir. Sahne, orijinalindeki gibi deri kaplama olarak düşünülmüştür. Sahnenin her iki yanında bulunan pencere açıklıkları kapatılmış, bu nedenle iç mekanın batı yönünde dış ortam ile ilişkisi kesilmiştir. Aynı zamanda zemin kat planından, salonu giriş hizasından ikiye bölmesi planlanan bir paravan da tasarlandığı anlaşılmaktadır. (Görsel 72)

Görsel 73. Düğün Salonu Projesi, Üst Kat Planı ve Zemin Kat Tavan Planı 1/500, 2012, Ankara Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

Bu alanın kesit çizimlerinden, bölüntüler halinde duvar kâğıdı uygulaması ve kubbe formlu ahşap süslemeler düşünüldüğü okunmaktadır. (Görsel 74) Ana salonun tavanında cam açıklıklar ve kolonlar ile referanslı, gizli alçı panel asma tavan uygulaması yapılacağı anlaşılmaktadır. Zemin katta nikah salonu dışında, tuvaletler, servis alanları ve teknik hacimler de bulunmaktadır. Bu alanlarda, mekanın iç duvarlarında farklılaşmaya gidilmiş, yeni hacimler oluşturulmuştur. Güney kısımda iki olan merdiven sayısı bire düşürülmüş, tuvaletlerin yerleri değiştirilmiş ve ebat olarak genişletilmiştir. Bu mekanlarda teknik hacimler hariç alçı panel asma tavan uygulaması projelendirilmiştir.

Görsel 74. Düğün Salonu Projesi Kesitleri A: 1-1' Kesiti, B: 2-2' Kesiti 1/500, 2012, Ankara Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

Yapının üst katı orijinalindeki gibi doğu ve güney ucundaki odalardan oluşmaktadır. Bu mekanların duvar bölüntüleri de değiştirilmiş yeni hacimler yaratılmıştır. Doğu kısmında iki olan mahal sayısı altıya çıkarılmış, bu mekanlara ofis ve gelin odası gibi işlevler yüklenmiştir. Gelin odasından nikah salonuna inen bir engelli asansörü de eklenmiştir. Güney kısımdaki mahaller ise ofis, bekleme alanı ve teknik hacimler için kullanılmaktadır. Üst katta da teknik hacimler hariç, alçı panel asma tavan uygulaması planlanmıştır.

Görsel 75. Düğün Salonu Projesi, Ön Cehesi, 1/500, 2012, Ankara Belediyesi Çevre Koruma Müdürlüğü Arşivi

Mekanın güncel halini incelemek adına tamamlanan saha çalışmalarından, 2012 senesinde projelendirilen halinin uygulamaya geçirildiği anlaşılmaktadır. Yapı güncel halinde Şehr-i Ahter Düğün Salonu olarak hizmet vermektedir. Yapının güncel cephe özellikleri incelediğinde, güney kısımdaki giriş cephesi hariç diğer cepheler, orijinaline yakın şekilde korunmuştur. Proje çizimlerinde fuaye alanı olarak geçen, yarı şeffaf kütle yapıya iliştirilmiş, tasarım olarak bağımsız bir görüntü oluşturmuştur. Yapının giriş kısmındaki kolonlar boyanmıştır. Güney cephesinde bina dışına yerleştirilmiş teknik aksamın görüntüsü yapay çimlerle kapatılmıştır. Bu hali ile eski gazino yapısı, kuzey cephesinden orijinaline çok yakın bir perspektif sergilerken, güney cephesi eklentilerle farklı bir yapıya dönüşmüş, kütleli bütünlüğünü kaybetmiştir.

Görsel 76. Şehr-i Ahter Düğün Salonu, A: Giriş Kısmı Perspektifi, B: Güney Cehesi, C: Fuaye Alanı, D: Kuzey Cehesi, Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Yapının iç mekan incelemesi giriş bölümünden başlayarak yapılmıştır. Giriş kısmı iç mekanı, krem-kahve renk skalasında tasarlanmıştır. Katmanlı bir asma tavanla tanımlanmış mekanda, benzer geometriye sahip, iki renkli bir zemin uygulaması yapılmıştır. Giriş kısmında, kapı yüzeyleri ve merdiven kısmı zemin döşemesinde yapının ait olduğu tarihi aralıktan bağımsız olarak, altın rengi detaylarla, Selçuklu yıldızı motifi uygulaması yapıldığı görülmektedir. Benzer uygulama giriş kısmı tuvaletlerinde de okunmaktadır. Bu hali ile mekana giriş, cephesinden bağımsız olarak yapının tarihine ve orijinal estetik değerine referans verecek detaylara sahip değildir. (Görsel 77)

Görsel 77. Şehr-i Ahter Düğün Giriş Alanı ve Tavaletleri, Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Görsel 78. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Kısmı Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Nikah salonu kısmı, planda yatay ve dikey olarak uzanan iki kütlede oluşmaktadır. Yatay uzanan kütle, ortası geçiş için boş bırakılacak biçimde, her iki yanı oturma alanı olarak ayrılmış biçimde projelendirilmiştir. Mekanın zemininde verimli gridal bir tasarım düşünülmüşken, tavanı kubbevari bir biçimde konkav olarak tasarlanmıştır. (Görsel 78) Asma tavan detaylarında altın rengi kullanılmış, aydınlatma avize ve spotlarla sağlanmıştır. Mekanın duvarlarında, parçalı biçimde oryantal desenli duvar kağıdı uygulanmıştır. Mekanın her iki duvarında da üst pencere kısımlarında Selçuklu yıldızı motifli süslemeler görülmektedir. Alanın suya bakan cephesindeki, tüm pencereler açılabilir olarak tasarlanmış fakat teras kısmı kullanılmadığından, mekanın göl ile ilişkisi sadece iç mekandan manzara

olarak kalmıştır. Alanın güney duvarlarında ayna uygulaması yapılmış, aynı zamanda kubbe hatlı, ahşap süslemeler kullanılmıştır.

Görsel 79. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Güney Duvarı ve Teras Alanı Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Görsel 80. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Sahne Kısmı Fotoğrafları Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Nikah salonu giriş kısmının devamında ziyaretçileri sahne bölümünü de kapsayan ve planda dikey doğrultuda uzanan kısım karşılamaktadır. (Görsel 80) Bu alanda odak olan sahne, orijinaline uygun olarak deri kaplanmıştır. Sahnenin nikahın kıyıldığı alan olma işlevi bilinse de mekanda ayrı bir nikah masası da bulunmaktadır. Sahnenin her iki yanında bulunan açıklıklar kapatılmış, duvar kağıdı uygulaması yapılmıştır. Sahne kapsayan kare alanın tavanı dairesel ve farklı kotlardan oluşturulmuş ve renkli led aydınlatmalar döşenmiş bir asma tavana tariflenmiştir. Yatay kütlede okunan, birbirinden tasarım dili anlamında bağımsız duvar kağıdı ve ahşap süsleme detayları bu alanda da okunmaktadır. Mekanın kuzey ucunda bulunan kırma cephe alanında oturma alanlarının devam ettiği tespit edilmiştir. Bu alanda kolon ve pencereler ile hizalı farklı seviyede katmanlardan oluşan asma tavan

uygulaması göze çarpmaktadır. Salonun genelinde uygulanan tasarım bu alanda da devam ettirilmiştir. Nikah salonu alanının bütünü bu hali ile yoğun ve tasarım tutarsız bir görünüm oluşturmaktadır.

Görsel 81. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu Sahne ve Köşeli Kısım Fotoğrafları Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Görsel 82. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu, Alt Kat Servis Alanları Kısım, A: Fuaye Alanı, B: Servis Alanlarına Geçiş, C: Servis Alanları Sirkülasyon Alanı, D: Mutfak Hacmi, Kişisel Arşiv, Ekim 2020

Giriş katın göle bakmayan cephesinde fuaye ve servis alanları bulunmaktadır. (Görsel 82) Nikah salonundan geçiş sağlanan fuaye alanı güncel olarak depo olarak kullanılmaktadır. Silikon giydirme olan bölümün cephesinde de iç mekandaki gibi Selçuklu yıldızı deseni baskı olarak kullanılmıştır. Fuaye alanlarından direkt olarak geçile bilen servis alanları kısmı mutfak ve teknik hacimlerden oluşmaktadır. Bu alanlarda mevcut tavan asma tavan uygulaması ile düşürülmüştür. Servis bölümünün dolaşım alanlarında giriş kısmındaki tasarımın devamlılığı okunmaktadır. Tuvalet alanları ise giriş kısmı ile aynı dilde tasarlanmıştır. Bu alandaki merdiven ile direkt olarak üst kat güney kısmı odalarına ulaşılabilir.

Görsel 83. Şehr-i Ahter, Nikah Salonu, Üst Kat Doğu Odaları, A: Doğu Kısmı Sirkülasyon Alanı, B: Doğu Kısmı Sirkülasyon Alanı 2, C: Doğu Kısmı Gelin Odası, D: Güney Kısmı Sirkülasyon Alanı, E: Güney Kısmı Sirkülasyon Alanı 2, F: Güney Kısmı Mescit, Ekim 2020

Yapının güncel halini incelemeye yönelik saha çalışmalarından, mekanının ikinci katında odaların doğu ve güney kısımlarında toplandığı anlaşılmaktadır. (Görsel 83) Giriş kısmı merdivenlerinden ulaşılan doğu kısmı odaları, hazırlık odaları, mutfak, ofis hacimleri ve tuvaletlerdir. Üst koridor incelendiğinde zemindeki halı kaplamada, kapı detaylarında alt katta uygulanan motiflerin devam ettirildiği anlaşılmaktadır. Merdiven korkulukları yanına ve pencere önüne eklenen oturma elemanlarından, bu alanın bekleme kısmı olarak tasarlandığı anlaşılmaktadır. Gelin hazırlanma odası, zemini halı olarak çözülmüş, çift katmanlı asma tavan uygulanmış bir mekandır. Bu mekanda altın renkli detaylar göze çarpmaktadır. Aynı zamanda gelin odasından direkt nikah salonuna inen ve projede engelli asansörü olarak geçen kısmın gelinlerin salona girişi için kullanıldığı anlaşılmıştır. Üst katın güney kısmında bulunan mahaller planda teknik hacim, hazırlık odası, ofis, bekleme alanları olarak görülse de bekleme alanlarına uygulama projesinde mescit işlevi yüklenmiştir. Teknik kısım hariç tüm odalarda asma tavan uygulaması göze çarparken, mescitler hariç diğer mekanlar depo olarak kullanılmıştır. Bu hali ile üst kat mekanları da yapının estetik değerlerinden bağımsız olarak düşünülmüştür.

BÖLÜM 5. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ankara'da Cumhuriyet Dönemi dahilinde projelendirilmiş gazino yapıları, yeni başkent olmuş şehrin, sosyal hayatını şekillendiren önemli mekanlar olmuşlardır. O döneme kadar coğrafyası ve geleneklere bağlı halkı nedeni ile sınırlı olan sosyal yaşam, şehrin göç alması ve sıfırdan planlanması nedeni ile yeni eğlence alışkanlıkları ve mekanları ile desteklenmiştir. Bu mekanlar arasında gazino yapıları, 1923 yılları ile beraber ortaya çıkmaları ve sundukları çağdaş eğlenme kültürü ile Ankara'nın modern yüzünü oluşturan kamusal eğlence mekanlarının başında gelmişlerdir. Ankara'nın başkent ilanından sonra oluşmuş gazino kültürü, 1960-80 yılları gelişerek en canlı zamanlarını yaşamış ve 1990'lara doğru sona ererek günümüze ulaşamamıştır. Ankara özelinde, belirli ilk dönem gazino mekanları, şehrin planında yer seçimleri ve çevreleri ile ilişkileri bakımından özenle projelendirilmiştir. Su kütlesi yanına konumlanmalarının yanında, mimari projeleri de su göz önüne alınarak çözülmüş bu yapılar, yıllarca kurak bir görünüme sahip şehrin halkı için, yeni ve modern birer eğlenme mekanı oluşturmuşlardır. Bu bağlamda, Ankara genelinde listelenmiş aile gazinoları içinde, Marmara, Çubuk, Göl Gazinoları yaygınlaştırılmaya çalışılan modern eğlence pratiklerinin, hem dönemin modern mimarı yaklaşımına uygun olarak, mekansal; hem de su ile kurdukları ilişki bakımından çevresel birer örneği olmuşlardır.

Ele alınan, su ile ilişkili üç gazinodan Marmara ve Çubuk Gazinoları, Ankara'da modern eğlence mekanlarının ilk örneklerinden olmalarına rağmen günümüzde mekânsal bütünlüklerini kaybetmişlerdir. Bu mekanlar sandal gezintileri gibi aktivitelerle aktif olarak kullanılan büyük su kütleleri ile direkt olarak ilişkilidir. Sadece suyun yanına eklenmiş değil, kütsel ve cephe özellikleri ile su ile ilişkileri azami ölçüde olacak biçimde çözülmüştür. Güncel politikalar dahilinde bütünlüklerini kaybetmiş bu alanlar, şehrinin Cumhuriyet Dönemindeki aksine, suya erişiminin olmamasına, şehrin o dönemde yok edilmek istenen bozkır görünümünün, güncel olarak giderilememesine neden olmuştur.

Belirlenen su ile ilişkili üç gazino yapısından biri olan Gençlik Parkı Göl Gazinosu yapısı, günümüzde ayakta olması ve su ile yakından ilişkili projelendirilmiş bu mekanın, güncel olarak ne durumda olduğuna anlamak adına çalışma içerisinde incelenmiştir. Mekanın içine konumlandığı ve Ankaralı için şehrin içinde sosyalleşebilecek büyük bir su kütlesi olan Gençlik Parkı, konumu ve sunduğu imkanlar ile kurak şehrin modern görünümüne

kavuşmasını sağlayan en önemli projelerden biri olmuştur. Barındırdığı imkanlar ile çeşitli gereksinimlere cevap veren bir kompleks gibi işleyen alanın yerleşkesinde, yeme-içme, eğlenme-dinlenme alanları çözülmüştür. Göl gazinosu üzerine konumlandığı ada ve su ile ilişkisi ile, parkın Ankaralıya sunduğu önemli ve özgün bir eğlence mekanı olmuştur. Yapı kütle-cephe-iç mekan özellikleri bakımından, döneminin yalın tasarım fikrini yansıtmış, kullanıcılarının belleğinde hem sunulan eğlence anlayışının kalitesi hem de mekansal özellikleri ile yer etmiştir. Yıllar içinde gazino, nikah salonu, dernek lokali gibi işlevlerle kullanılan mekan özgün özelliklerini korumuş fakat herhangi bir yenileme işlemine tabii tutulmadığından 21.yy'a köhneleşmiş şekilde girmiştir.

Yapının geçmiş ve günümüz durumu karşılaştırıldığında (Tablo 5) dramatik farklılıklar okunmaktadır. Yapının kütle ve cephe özelliklerinin günümüze aktarılması sadece suya bakan kuzey cephesi üzerinden korunmuş, arka cepheler, yapının karakterine zıt kütleli eklemeler, kapatılan açıklıklar, kamufle edilmeye çalışılan teknik aksamlar ile farklılaşmış, orijinalliğini yitirmiştir. Dış mekanda terasın geçmişe kıyasla günümüzde aktif olarak kullanılmaması yapının su ile ilişkisini zedelemiştir. Önceleri hem Gençlik Parkı gölünün aktif olarak kullanılması, hem de gazinonun iç ve teras kısmının aktif kullanımı sayesinde su ile yakından ilişkili bu mekanın güncel halinde göl ile ilişkisi yalnızca iç mekandan izlenebilen bir manzara olarak kalmıştır. Yapının orijinal hali yalın bir mekan organizasyonu ile projelendirilmişken, yeniden oluşturulan güncel iç mekan organizasyonunda (servis alanlarındaki oda bölüntüleri farklılaştırılmış ve sıkıştırılmıştır) tutarlı bir tasarım okunmamaktadır. Bu hali ile mekan sadece ana salon odaklı düşünülmüş geriye kalan alanlar salona hizmet edecek şekilde orijinalinden koparılarak yeniden kurgulanmıştır.

İç mekan tasarım uygulamalarında özellikle İslami motifler göze çarpmaktadır. Aynı zamanda yapının tamamında kullanıcıların dolaşım aksı dahilindeki alanların, diğer mahallerden tasarım dili olarak farklılaştığı görülmektedir. Orijinalinde mekana hakim olacak şekilde net formlu ve bezemesiz olarak seçilmiş mobilyaların yerini güncel halinde abartılı ve birbirleri ile uyumsuz mobilyalar almıştır. Geçmişte kamusal bir eğlence mekanı olarak, tüm şehirlie hitap edecek nitelikte olan bu mekan, güncel olarak sadece düğün organizasyonu için gelen kişiler tarafından kullanılmaktadır.

	Gazino/Nikah Salonu/Sanat Kurumu (1946-2006)	Düğün Salonu (2013-Günümüz)
Konum	Ada Üzeri	Ada Üzeri
Kütle Özellikleri	Cumhuriyet Dönemi modern mimari anlayışa uygun yalın hacimler, batı cephede sahne kısmının kütle dışına taşması	Orijinal kütle korunurken, orijinalinden bağımsız silikon giydirme hacim eklemesi
Cephe Özellikleri	Göle bakan cephede açık, güney cephede daha küçük açıklıklar, kolonlarla tanımlanmış iki farklı kullanıcı girişi	Yeni eklenen kütle ile yapının özgün kuzey cephesinin değiştirilmesi, teknik aksamlar ile net cephe görüntüsünün bozulması, girişin teke düşürülmesi
Çatı Özellikleri	Kırma kiremit çatı	Kırma kiremit çatı
Su ile İlişkisi	Aktif teras kullanımı sayesinde su ile ilişkili iç-dış mekan	İşlevden dolayı iç mekan odaklı organizasyonunu, dış mekanın aktif olarak kullanılmaması
Açıklıklar	Kuzey cephesinde altta büyük üstte küçük, güney cephesinde ise altta küçük üstte büyük ritmik açıklıklar	Batı ve güney cephesinde kapatılmış pencere ve giriş bölümleri
Zemin Kat İç Mekan Organizasyonu	Göle bakan kuzey kısmında gazino-lokanta, güney cephesinde servis alanları ve teknik odalar	Göle bakan kuzey kısmında düğün salonu orijinal geometrisinde, güney cephesinde servis alanları ve teknik odalar iç duvar yerleşimleri değiştirilmiş
Birinci Kat İç Mekan Organizasyonu	Doğu kısmında ofis hacimleri, mutfak; güney kısmında teknik hacimler, kulis, balkon, tuvaletler	Doğu kısmında ofis hacimleri, gelin odası, mutfak, tuvaletler; güney kısmında teknik hacimler, mescit, tuvaletler
İç Mekan Tasarım Anlayışı	Yapının ait olduğu dönemle uyumlu, modern, sade tasarım	Yapının ait olduğu dönemle ve cephesi ile uyumsuz; eklektik, yoğun tasarım
İç Mekan Malzeme/Mobilya Kullanımı	Duvarlarda ahşap bölüntüler, alçı çıtılar ile dinamikleştirilmiş, yalın mobilyalar ile desteklenmiş sade tasarım	Duvarlarda İslami motiflerin ve altın detayların kullanılması, yoğun ve süslü mobilya kullanımı
Eğlence Anlayışı	Batılı eğlence fikrinin, modern anlayışla tasarlanmış sahnesi	Popüler eğlence fikrinin, yaygınlaşmış kopya bir tasarım anlayışında mekanı
Kullanıcı Profili	Orta sınıf, ada ve gazino kamuya açık mekan niteliğinde	Ada ve gazino sadece düğün için gelen kullanıcılar tarafından kullanılmakta

Tablo 5. Göl Gazinosu Yapısının Geçmiş/Günümüz İncelemesi

Düğün salonu olarak yeniden işlevlendirilmiş gazino yapısının güncel hali değerlendirildiğinde ise, mekana yapılan müdahalelerin hem orijinalinden kopuk hem de kendi içinde tutarsız olduğu tespit edilmiştir. Eski gazino yapısı yenilenirken, cephesi ve kütle özellikleri kısmen korunmuş olsa da iç mekan çözümlemesinde yapının ait olduğu döneme dair hiçbir referans okunmamıştır. Bu anlamda Cumhuriyet döneminin günümüze kalan sayılı örneklerinden, aynı zamanda Ankara’da su ile ilişkili, ayakta kalan tek gazino yapısı olan mekanın içi ve dışı birbirinden tamamen koparılmıştır. Yapının iç mekanı hem orijinalinden bağımsız hem de kendi içinde tutarsız biçimde çözülmüştür. İç mekan

uygulamaları, farklı tasarım anlayışlarından izler içeren yoğun ve eklektik proje olarak uygulanmıştır. Özellikle iç mekanı, günümüzde sıkça tekrarlanan ve farklı dönemlere ait tasarımların yalnızca motif ve desen tekrarları ile bir araya getirilmesinden oluşmuş sahte bir stille işlenmiştir. Bu iç mekan tasarımı, mekana özgü olmayıp, herhangi bir düğün salonunda görülebilecek kopyalama bir anlayışla düzenlenmiştir.

Bu hali ile mekan, sadece kabuk olarak konunmuş, iç mekan özellikleri olarak ise hem orijinalinden koparılmış hem de bu yapıya özgün olmayacak biçimde düzenlenmiştir. Yapı bütünlüğünü büyük ölçüde koruyor olsa da konumu, estetik değeri, su ilişkisi ikinci plana atılarak, yaygınlaşmış ve rağbet gören bir düğün salonu iç mekanı yaratmak adına estetik değerlerinden koparılmıştır. İnşa edildiği dönemde, şehrin en gözde buluşma noktalarından biri olmuş Gençlik Parkı'nın çeşitli imar politikaları dahilinde değerini kaybetmesi, Göl Gazinosu yapısını da etkilemiş, yapı ticari olarak getiri sağlaması hedeflenen bir işletme olarak görülüp, anlamsal ve yapısal bütünlüğü bir kenara bırakılarak popüler isteklere göre projelendirilmiştir. Mekan gerek orijinal haline atıfla yeniden işlevlendirme, gerekse farklı bir amaçla kullanılma durumunda, yüklenecek işlevin, hem adanın hem de yapının daha geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından kullanılabilmesi hedeflenerek belirlenmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra su ile ilişkisi herhangi bir mekandan daha direkt olan mekanın sadece iç mekan odaklı bir organizasyonla çözülmesi yerine, su ile ilişkili biçimde yalın ve özgün olarak projelendirilmesi gerekmektedir. Mekan, orijinal değerlerini ortaya çıkaracak ve daha geniş kullanıcı kitlesine hitap edecek bir işlevde yeniden düzenlenmelidir.

Bununla birlikte, tezin ilk kısmını oluşturan Ankara'da 1923-90 yılları arasında faaliyete başlamış aile gazinolarının listelenmesi ve detaylandırılması çalışması, bu mahallere yönelik arşiv ve kütüphanelerde yeterli kaynağın bulunmadığı sonucunu doğurmuştur. Mekanların günümüze ulaşan çoğu fotoğraf ve belgelerinin, o mekanların kullanıcılarının kişisel arşivlerinden olduğu bilinmektedir. İç mekanın belgelenmesi, incelenmesi açısından önemli olan bu envanterlerin korunmasına dair bir profesyonel yöntem bulunmayıp, bu belgelere, kullanıcılarla bireysel etkileşim dışında herhangi bir yöntemle erişim mümkün değildir. İncelenen dönem yapılarının, kullanıcılarının fotoğraf ve arşiv belgelerini de kapsayan profesyonel bir belgencilik uygulaması, iç mimarlık alanında ortaya konulan somut verilerin geleceğe taşınmasını sağlaması açısından oldukça önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Akşam Gazetesi. (01.07.1929). Milli Kütüphane Web Sitesi. Erişim: 11.11.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/140332>
- Akşam Gazetesi. (18.05.1929). Milli Kütüphane Web Sitesi. Erişim: 28.10.2020 Milli
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/142368>
- Akşam Gazetesi. (15.06.1935). Ankara Mektupları. Erişim: 15.09.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/145785>
- Akşam Gazetesi. (02.03.1936). Milli Kütüphane Web Sitesi Erişim: 01.12.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/155581>
- Akşam Gazetesi. (06.09.1938). Ankara Nasıl Eğleniyor? Erişim: 13.11.2020
http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/aksam/aksam_1938/aksam_1938_eylul/_aksam_1938_eylul_6_.pdf
- Akşam Gazetesi. (08.04.1939). Milli Kütüphane Web Sitesi. Erişim: 23.11.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/155476>
- Akşam Gazetesi. (19.05.1943). Gençlik Parkı Bugün Açılıyor. Milli Kütüphane Web Sitesi,
s. 1. Erişim: 13.12.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/155163>
- Aktüre, Sevgi. (1998). 1830'dan 1930'a Ankara'da Günlük Yaşam. *Tarih İçinde Ankara 2* (s. 35-75). Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Alatan, Yavuz. (20.05.2016). Atatürk'ün Halka Armağan Ettiği Köşkü De Yıkıldılar. Sözcü Gazetesi. Erişim: 28.11.2020 <http://www.aocmucadelesi.org/index.php?Did=1687>
- Alpagut, Leyla. (2012). Marmara Köşkü: "Atatürk İçin Modern Çiftlik Evi". *Metu, Journal of the Faculty of Architecture*, s. 69-94.
- Alpagut, Leyla. (2017). Hermann Jansen İçin Ankara'da Yeni Bir Görev: "Gazi Orman Çiftliği Planlaması". *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s.1-26.
- Altan Ergut, Elvan. (2009). Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı: "Tanımlar, Sınırlar, Olanaklar". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 121-130.

- Altun, A. D., & Uzun, İ. (2012). Yeşilçam Sinemasında Mekan Kullanımı. *Mimarlık Dergisi*, 50-56.
- Ankara Enstitüsü Vakfı. (2004). *Ankara "Başkentin Tarihi, Arkeolojisi, ve Mimarisi"*. Ankara: Ankara Enstitüsü Vakfı.
- Ankara Gençlik Parkı. (1994). Ankara. Erişim: 14.01.2021
<https://www.youtube.com/watch?v=YdBKY0xftFU>
- Arkitera. (2008, Haziran 20). Gençlik Parkı Yeniden Doğuyor. Erişim: 20.12.2020
<https://v3.arkitera.com/h30536-genclik-parki-yeniden-doguyor...html>
- ASKİ. (28.10.2020). Çubuk-1 Barajı Rekreasyon Alanı. Ankara. Erişim: 30.11.2020
<https://www.aski.gov.tr/tr/HABER/Cubuk-1-Barajı-Rekreasyon-Alanı-Baskentlileri-Bekliyor/363>
- Aslanoğlu, İnci. (1984). Ernst A. Egli, "Mimar, Eğitimci, Kent Plancısı". *Mimarlık Dergisi*, 15-19.
- Aslanoğlu, İnci. (1998). 1930-50 Yılları Ankara'sının Eğlence Yaşamı İçinde Gazino Binaları. *Tarih İçinde Ankara 2, Aralık 1998 Seminer Bildirileri* (s. 327-340). Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Aslanoğlu, İnci. (2005). Baraj Gazinosu. *Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, s. 6-8. Erişim: 25.09.2020 <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-31.pdf>
- Atak, E., & Şahin, S. (2004). Atatürk Orman Çiftliği'nin 79 Yılı ve Çiftliğin Korunmasına Yönelik Politika Arayışları. *Planlama Dergisi*, 80-88.
- Atatürk Araştırmaları Merkezi. (2006). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*. Ankara: Divan Yayıncılık.
- Aydın, S., Emiroğlu, K., Türkoğlu, Ö., & Özsoy, E. (2005). *Küçük Asya'nın Bin Yüzü: "Ankara"*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Aytepe, Oğuz. (2004). Ankara'nın Merkez ve Başkent Olması. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, *Atatürk Yolu Dergisi*, s. 15-22.
- Bardakçı, İlhan. (1998). *Taşhan'dan Kadifekale'ye*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

- Başaran, Recai. (2019). Recai Başaran: "Öte Geçede" Bir Çankırlılı. (K. Çimen, Röportaj Yapan) Erişim: 28.11.2020 <https://www.cankiripostasi.com/‘ote-gecede-bir-cankirili-roportaj,9.html>
- Batuman, Bülent. (2002). Mekan, Kimlik ve Sosyal Çalışma: "Cumhuriyetin Kamusal Meykanı Olarak Kızılay Meydanı". A. G. Sargın içinde, *Başkent Üzerine Mekan-Politik Tezler, Ankara'nın Kamusal Yüzleri* (s. 41-77). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baydar, Nasuhi. (04.06.1938). Ankara Gençlik Parkı'nı Yapıyoruz. *Ulus Gazetesi*, s. 2. Erişim: 08.12.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/131249>
- Bayındırlık Bakanlığı Yayın Direktörlüğü. (1937). *Bayındırlık İşleri Dergisi* (Cilt 10). Ankara: Bayındırlık Bakanlığı Yayın Direktörlüğü.
- Bayraktar, Nuray. (2016). Başkent Ankara'da Cumhuriyet Sonrası Yaşanan Büyük Değişim: Modern Yaşam Kurgusu ve Modern Mekânlar. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s. 67-80.
- Bayraktar, Nuray. (2017). *Ankara Yazıları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Beken, Münir Nurettin. (2003). Aesthetics and Artistic Criticism at the Turkish Gazino. *Journal of Musical Anthropology of the Mediterranean*, s. 8-19.
- Belediye Kanunu. (2005). Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi. Erişim: 15.08.2020 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
- Berlin Teknik Üniversitesi Arşivi. (1934). Gesamtbebauungsplan Ankara. Teilbebauungsplan Jugendpark
- Berlin Teknik Üniversitesi Arşivi. (1936a). Parkanlage für Atatürk Orman Cifligi bei Ankara. Erişim: 20.12.2020, <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?p=79&POS=5>
- Berlin Teknik Üniversitesi Arşivi. (1936b). Parkanlage für Atatürk Orman Cifligi bei Ankara. Erişim: 20.12.2020, <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?p=79&POS=1>

- Berlin Teknik Üniversitesi Arşivi. (1936c). Parkanlage für Atatürk Orman Cifligi bei Ankara. Erişim: 20.12.2020, <https://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?p=79&POS=2>
- Bilgen, Hürriyet. (1985). Ankara'da Günlük Yaşam, 1928-38. *Mimarlık Dergisi*, s. 17-21.
- Bozdoğan, Sibel. (2002). *Modernizm ve Ulusun İnşası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Burat, Sinan. (2011). "Yeşilyollarda Hareketle İstirahat": Jansen Planlarında Başkent'in Kentsel Yeşil Alan Tasarımları ve Bunların Uygulanma ve Değiştirilme Süreci. (1932-1960. *İdeal Kent Dergisi*. s. 100-127
- Cantek, Funda Şenol. (2003). *"Yabanlar" ve Yerliler: "Bir Başkent Olma Sürecinde Ankara"*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Cantek, Funda Şenol. (2019). Zıtlar Mecmuası Web Sitesi. Erişim: 14.01 2021 <https://zitlarmecmuasi.com/ugur-kavasla-son-kitabi-ankaradan-sahneler-kaderin-mahkumlari-uzerine/>
- Cengizkan, Ali. (2011). Türkiye için Modern ve Planlı bir Başkent Kurmak: Ankara 1920-1950. *Bir Başkent'in Oluşumu, Avusturyalı, Alman, İsviçreli Mimarların Ankara'daki İzleri* (s. 24-42).
- Cumhuriyet Gazetesi. (22.02.1969). Cumhuriyet Arşivi Web Sitesi. Erişim: 12.11.2020 https://www.cumhuriyetarsivi.com/sign/buy_page.xhtml?news=3268948&no=6
- Cumhuriyet Gazetesi. (01.12.1982). Cumhuriyet Arşivi Web Sitesi. Erişim: 22.06.2020 https://www.cumhuriyetarsivi.com/sign/buy_page.xhtml?news=3243068&no=11
- Cumhuriyet Gazetesi. (16.04.1993). Cumhuriyet Arşivi Web Sitesi. 12 11, 2020 tarihinde Cumhuriyet Arşivi: <https://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml> adresinden alındı
- Cumhuriyet Gazetesi. (04.07.1994). Cumhuriyet Arşivi. Erişim: 06.12.2020 https://www.cumhuriyetarsivi.com/sign/buy_page.xhtml?news=3213593&no=16
- Cumhuriyet Gazetesi. (27.06.1996). Cumhuriyet Gazetesi Arşivi. Erişim: 04.12.2020 https://www.cumhuriyetarsivi.com/sign/buy_page.xhtml?news=3212859&no=7
- Cumhuriyet Gazetesi. (01.03.2012). Cumhuriyet Arşivi Web Sitesi. Erişim: 02.01.2021 https://www.cumhuriyetarsivi.com/sign/buy_page.xhtml?news=3325005&no=1

- Cumhuriyet Gazetesi. (15.11.2014). Çubuk "Lağım Barajı" Oldu. Cumhuriyet Gazetesi, Ankara Eki.
- Cumhuriyet Gazetesi. (16.01.2020). Cumhuriyet Arşivi Web Sitesi. Erişim: 11.12.2020 https://www.cumhuriyetarsivi.com/sign/buy_page.xhtml?news=3597353&no=14
- Çavdar Sert, Selin. (2017). Bir Fikir Mirası Olarak Atatürk Orman Çiftliği'nin Somut ve Somut Olmayan Değerleri. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s. 225-256.
- Çınar, Tayfun. (2000). Bahçekent Modelinin Düşünsel Kökenleri ve Kentbilime Katkıları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 27-51.
- Çoşkan, Tahsin. (10.06.1933). Çubuk Barajı. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1-12.
- Dedeoğlu, Taner. (27.11.1985). Milliyet Gazete Arşivi Web Sitesi. Erişim: 17.09.2020 http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/nV5CVaFmbquaUzYUBN_x2B_zNg_x3D_x3D_
- Dedeoğlu, Taner. (09.01.1986). Spor Tutkusu. *Milliyet Gazetesi*, Renk Eki, s. 1-4.
- Demir, Erol. (2006/4). Toplumsal Değişme Süreci İçinde Gençlik Parkı: Sosyolojik Bir Değerlendirme. *Planlama Dergisi*, s. 69-78.
- Dericizade Arşivi. (1960). Dericizade Arşivi Web Sitesi. Erişim: 05.10.2020: <http://dericizade.blogspot.com/search/label/Gençlikparkı%20Eski>
- Dericizade Arşivi. (1970). Dericizade Arşivi Web Sitesi. Erişim: 14.11.2020 <http://dericizade.blogspot.com/search?q=gençlik+parkı>
- Devlet İstatistik Enstitüsü. (1973). *Kültür ve Eğlence Yerleri İstatistikleri*. Ankara: Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Dinçer, Güven. (1996). *Ankara'nın Başkent Oluşunun Anlamı*. (s. 225-247). Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı.
- Dinçer, Güven. (2017). Cumhuriyet Döneminde Ankara'da Kurulan Toplumsal Yaşam Alanları. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s. 321-345.
- Duru, Bülent. (2012). Mustafa Kemal Döneminde Ankara'nın İmarı. F. Ş. Cantek içinde, *İcad Edilmiş Şehir: Ankara* (s. 107-123). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.

- Eğilmez, Ertem. (Yöneten). (1974). *Köyden İndim Şehre* [Sinema Filmi]. Erişim: 14.11.2020
https://www.youtube.com/watch?v=yM2r8H8A_P0&list=PL1gBz4Y8HBjw9v2xfL-4gN6mOHwCbxbHv&index=1
- Eğlence ve Dinlenme Yerleri Postası. (05.06.1966). Eğlenceler. Türkiye, *Eğlence ve Dinlenme Yerleri Postası*, s. 1-4.
- Eldem, Burak. (19.09.1993). Televizyonda Müzik: "Aile Gazinosu". *Cumhuriyet Gazetesi*, Dergi Eki, s. 4-5.
- Eldem, Sedat Hakkı. (1973). Elli Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı. *Mimarlık Dergisi*, s. 5-11.
- Eş, Sertaç. (30.10.2020). Cumhuriyetin Endüstri Tarihi Koruma Altına Alındı, Çubuk Barajı Halkın Kullanımına Açılıyor. Erişim: 12.11.220
<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/cumhuriyetin-endustri-tarihi-koruma-altina-alindi-cubuk-baraji-halkin-kullanimina-aciliyor-1787075>
- Evren, Burçak. (1998). *20'li Yılların Bozkır Kasabası Ankara*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Evrensel Gazetesi. (19.05.2016). Mimarlar Odası: Marmara Köşkü Yıkıldı. Ankara. Erişim: 13.11.2020
<https://www.evrensel.net/haber/280459/mimarlar-odasi-marmara-kosku-yikildi>
- Fakir, Cem. (Yöneten). (2020). *Assolistler* [Belgesel].
- Fakir, Cem. (Yöneten). (2020). *Gazinolar* [Belgesel].
- Gençlik Parkı Gazetesi. (03.08.1959). Göl Gazinosu'ndaki Skandalın İç Yüzü. *Gençlik Parkı Gazetesi*, s. 1.
- Gençlik Parkı Gazetesi. (03.08.1959). İstanbuldan Gelen DP Heyeti Şehrimizde. *Gençlik Parkı Gazetesi*, s. 1.
- Gençlik Parkı Gazetesi. (27.06.1959). Sabite Tur Ne Yapıyor? *Gençlik Parkı Gazetesi*, s. 3.
- Gençlik Parkı Gazetesi. (20.06.1959). Şadırvan Lokantası. *Gençlik Parkı Gazetesi*. s. 4
- Gençosman, Kemal Zeki. (29.03.1942). Gençlik Parkı. *Ulus Gazetesi*, s. 2. Erişim: 10.10.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/137545>

- Gültekin, N., & Onsekiz, G. (2005). Ankara Kentinde Eğlence Mekanlarının Oluşumu ve Yer Seçimi. *Gazi Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 137-144.
- Haber Gazetesi. (08.05.1938). İstanbul Üniversitesi Gazeteden Tarihe Bakış Projesi. Erişim: 16.11.2020
[http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/haber\(aksam%20postasi\)/haber\(aksam%20postasi\)_1938/haber_1938_mayis_/haber_1938_mayis_8_.pdf](http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/haber(aksam%20postasi)/haber(aksam%20postasi)_1938/haber_1938_mayis_/haber_1938_mayis_8_.pdf)
- Hakimiyet-i Milliye Gazetesi. (13.12.1929). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 14.01.2021 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/128926>
- Hürriyet Gazetesi. (09.04.2015). Gençlik Parkı Nikah Salonu. Ankara. Erişim: 10.12.2020
<https://www.hurriyet.com.tr/genclik-parki-nikah-salonu-37089233>
- Hürriyet Gazetesi. (24.09.2018). Onun Gibisi Bir Daha Gelmedi. Erişim: 14.10.2020
<https://www.hurriyet.com.tr/galeri-1957-ankara-piyade-okulu-40965769>
- İpekeşen, Erdal. (13.06.2010). Tarihi figürler sayesinde 90 yıllık mönüye kavuşmak. Erişim: 20.09.2020 <https://www.hurriyet.com.tr/tarihi-figurler-sayesinde-90-yillik-monuye-kavusmak-15007608>
- İpekeşen, Erdal. (17.07.2011). Ankara'nın dünden bugüne 88 yıllık sosyal yaşamı (III). Erişim: 15.11.2020 <https://www.hurriyet.com.tr/ankara-nin-dunden-bugune-88-yillik-sosyal-yasami-iii-18270517>
- İpekeşen, Erdal. (31.07.2011). Ankara'nın Dünden Bugüne 88 Yıllık Sosyal Yaşamı (IV). Erişim: 15.11.2020 <https://www.hurriyet.com.tr/ankara-nin-dunden-bugune-88-yillik-sosyal-yasami-18379894>
- Kadıköy Life. (19.01.2020). Kadıköy Life Web Sitesi. Erişim: 27.10.2020 Kadıköy Life: <https://www.kadikoylife.com/amp/buyuk-kulupte-aile-gazinosu/>
- Karakuş Candan, Tezcan. (2015). Cumhuriyetle Hesaplaşmanın Zirve Mekanı, "Atatürk Orman Çiftliği ve Kaçak Saray". *Dosya* 34, 8-20.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. (2018). *Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Karay, Refik Halid. (2009). *Deli*. İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Kemalettin, Muallim Mimar. (1976). Ankara'nın İmarı. *Arkitekt Degisi*, s. 179.

- Keskinok, Çağatay. (2000). Atatürk Orman Çiftliği: Kuruluşu, Sorunları ve Gelişme Seçenekleri İçin Öneriler. *Mimarlık Dergisi*, s. 43-46.
- Koca, Duygu. (2015). Türkiye’de Çağdaş Konut Üretiminin Yeniden Okunması. *Tasarım Kuram Dergisi*, s. 19-36.
- Kurun Gazetesi. (04.11.1936). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim:14.01.2021 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/177207>
- Lefebvre, Henri. (2014). *Mekanın Üretimi*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Milliyet Gazetesi. (26.09.1966). Milliyet Gazete Arşivi Web Sitesi. Erişim: 13.09.2020 http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/trnPmkgXgYaQpC6ygPdjrA_x3D_x3D_adresinden_alindi
- Milliyet Gazetesi. (12.05.1966). Ne Görülür, Ne Yapılır? Erişim: 13.10.2020. http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/CM8KLyPBIMZXeKRkKjPLeA_x3D_x3D_
- Milliyet Gazetesi. (25.03.1983). Nikah Masasında Reislik Tartışması. Erişim: 12.12.2020 http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/yvoeblQaUD6_x2B_mV5ayjDJPQ_x3D_x3D_
- Milliyet Gazetesi. (11.01.1984). Zerrin’in Punk Çılgınlığı. *Milliyet Gazetesi*, s. 1-6.
- Milliyet Gazetesi. (01.07.1990). Karayalçın Duvarları Yıkıyor: Gençlik Parkı Ücretsiz. *Milliyet Gazetesi*, s. 3.
- Milliyet Gazetesi. (19.05.2016). AOÇ Mücadelesi Web Sitesi. Erişim: 10.08.2020 <http://www.aocmucadelesi.org/index.php?Did=1737>
- Mimdap. (02.12.2009). Geçmişten Günümüze Gençlik Parkı. Ankara. Erişim: 01.01.2021 <http://mimdap.org/2009/12/gecmithten-gunumuze-genclik-parky/>
- Mimdap. (15.07.2009). Lörcher’in Ankara’sı. Erişim: 14.01.2021 <http://mimdap.org/2009/07/lorcherin-ankarasy/>
- Mutlu, Erol. (02.01.2005). Arkadaşımın Aşkısın! İstanbul, Türkiye. Erişim: 18.10.2020 <http://www.radikal.com.tr/radikal2/arkadasimin-askisin-872162/>
- ODTÜ Mimarlık Fakültesi. (2014). ODTÜ Mimarlık Fakültesi AOÇ Araştırmaları. Erişim: 14.09.2020 <http://aocarastirmalari.arch.metu.edu.tr/files/2014/06/comp-8.jpg>

- Oğraş Çolak, Öznur. (16.01.2020). Büyük Kulüp'te Aile Gazinosu Günleri Başlıyor: Eski Günlere Dönüş. *Cumhuriyet Gazetesi*, 14. İstanbul. Erişim: 18.11.2020 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/eski-gunlere-donus-1714596>
- Önal, S., & Sağır, M. (2018). Ankara Kent Parklarının Kullanımının Belirlenmesi. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s. 77-90.
- Önder, Demet. (2012). Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Kentsel Eğlence-Dinlence Coğrafyasının Değişimi: Toplumsallaşmanın Mekânından Tüketimin Mekânına. *TÜCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu* (s. 245-255).
- Özaloğlu, Serpil. (2009). Sakinlerinin Anılarında Ankara'nın Mekansal Yaşanmışlığı. *Dosya* 16, 25-35.
- Özalp, Nazmi. (2016). *Bir Başkent'in Anatomisi: 1950'lerde Ankara*. Ankara: İdeal Kent Yayınları.
- Özer, Mehmet Nazım. (2005/4). Bir Kültürel Miras Olarak Gençlik Parkı. *Planlama Dergisi*, s. 16-25.
- Özgen, Y., & Büyüktolu, R. (2016). Cumhuriyetin İlk Barajı: Çubuk Barajı (1929-1936). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 87-110.
- Özkan, Timur. (2008). *Gezgin'ce*. Ankara: Külsanat.
- Öztürkcan, N., & Tunçel, A. (1977). Ankara'da Yeşil Alan Sorunu. *Mimarlık Dergisi*, s. 67-74.
- Salik, Rüya. (2018). Gazino Kültürü, 60'lardan 90'lara Türkiye'de Eğlence. *Milliyet Gazetesi*, Erişim: 05.01.2021, <https://www.milliyet.com.tr/gazino-kulturu--60-lardan-90-lara-turkiye-de-eglence--molatik-9787/>
- Salt Araştırma Arşivi. (20.10.1937). Fotoğraflarla Yeni Ankara Garı. Erişim: 14.11.2021 <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/195591>
- Salt Ararştırma Arşivi. (1990). Salt Araştırma Arşivi Web Sitesi. Erişim: 11.10. 2020 <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/8417>
- Salt Araştırma Arşivi. (1990). Çankaya manzarası. Erişim: 10.10.2020 <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/7799>

- Salt Araştırma Arşivi. (1990). Köprübaşı'nda Gecekondular. Erişim: 14.01.2021 <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/7829>
- Şenyapılı, Önder. (1970). Ankara '70. *Mimarlık Dergisi*, s. 25-44.
- Şenyapılı, Önder. (2013). *Geçmişten Bugüne İsim İsim Ankara*. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Şenyapılı, Tansı. (2004). "Baraka"dan Gecekonduya, Ankara'da Kentsel Mekanın Dönüşümü: 1923-1960. İstanbul: İletişim Yayınları.
- T.C. Ankara Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2014). 2013 Yılı Ankara İl Çevre Durum Raporu. Ankara. Erişim: 20.11.2020 https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/Ankara_icdr2013.pdf
- Tankut, Gönül. (1988). Ankara'nın Başkent Olma Süreci. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, s. 93-104.
- Tankut, Gönül. (1998). Ankara'nın Planlı İmarı ve Şehir Mimarisi. *Mimarlık Dergisi*, s. 20-21.
- Tanrıkulu, Deniz. (1985). Ankara'da Eğlence Yaşamı. *Mimarlık Dergisi*, s. 22-27.
- Taşdiken, Atalay. (Yöneten). (2020). Tarihin Ruhu, Atatürk Orman Çiftliği [Belgesel]. Erişim: 27.10.2020 <https://www.trt2.com.tr/tarih/tarihin-ruhu/tarihin-ruhu-or-aturk-orman-ciftligi-or-50-bolum-1484858>
- Tekeli, İlhan. (2009). *Cumhuriyet'in Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İlhan. (2009). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Teleon Aile Gazinosu Jeneriği. (tarih yok). İstanbul. Erişim: 05.11.2020 <https://www.youtube.com/watch?v=IELL3ZIVLTk>
- TMMOB Ankara Şubesi. (23.01.2007). Aoç'nin Geleceğini Tartışıyoruz. Ankara. Erişim: 05.11.2020 <http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=2705>
- TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. (19.03.2009). *Bina Kimlikleri Söyleşisi*
- TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. (14.06.2012). AOÇ Mücadelesi Web Sitesi. Erişim: 24.10.2020 http://www.aocmucadelesi.org/_media/4/3239.pdf

- TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. (22.01.2016). Mimarlar Marmara köşkünü Yıkımına Işık Hızıyla Dava Açtı. Ankara. Erişim: 04.11.2020
<http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=7079>
- TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Basın Birimi. (07.06.2016). Mimari Vandalizm: Baraj Gazinosu'nu da Yıkmişlar. Ankara. Erişim: 26.11.2020
<http://www.mimarlarodasiankara.org/index.php?Did=7873>
- Tunçer, Mehmet. (2019). Ankara'nın Kaybolan Doğal ve Kültürel Değerleri. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, s. 108-138.
- Türkyılmaz, Mehtap. (2015). Ankara'da Havuzbaşları: 1923-1950. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, s. 105-136.
- Uludağ, Zeynep. (2005). Geçem Modern Zamanların Ardından Kaybolan Anlamlar. *Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, s. 30-34.
- Ulus Gazetesi. (13.06.1935). Keçiören Nasıl Bir Yerdir? *Ulus Gazetesi*, s. 3. Erişim: 14.09.2020 <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/8737>
- Ulus Gazetesi. (13.06.1935). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 14.01.2021
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/127779>
- Ulus Gazetesi. (20.07.1935). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 14.12.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/133350>
- Ulus Gazetesi. (16.05.1939). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 15.11.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/125860>
- Ulus Gazetesi. (01.09.1941). Gaste Arşivi Wevb Sitesi. Erişim: 08.11.2020
<https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1941-09-01/8>
- Ulus Gazetesi. (02.10.1941). Gençlik Parkı. *Ulus Gazetesi*, s. 2.
- Ulus Gazetesi. (26.07.1941). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi Web Sitesi. Erişim: 12.12.2020
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126308>
- Ulus Gazetesi. (14.07.1944). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 14.01.2021
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/130347>

- Ulus Gazetesi. (31.08.1944). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi Web Sitesi. Erişim: 10.12.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/130524>
- Ulus Gazetesi. (18.06.1946). Gaste Arşivi Web Sitesi. Erişim: 11.12.2020 <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1946-06-18/6>
- Ulus Gazetesi. (14.16.1946). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 14.01.2021 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/163593>
- Ulus Gazetesi. (19.05.1948). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 12.10.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/134571>
- Ulus Gazetesi. (13.10.1948). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 10.10.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/128549>
- Ulus Gazetesi. (14.07.1948). Milli Kütüphane Süreli Yayınlar Arşivi. Erişim: 23.11.2020 <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/129864>
- Ulus Gazetesi. (03.08.1949). Gaste Arşivi Web Sitesi. Erişim: 20.08.2020 <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1949-08-03/4>
- Ünverdi, Burak. (24.08.2013). Kimler Geldi Kimler Geçti. Ankara. Erişim: 03.01.2021 <https://www.hurriyet.com.tr/kimler-geldi-kimler-gecti-24577640>
- Yalım, İnci. (2002). Ulus Devletin Kamusal Alanda Meşruiyet Aracı: Toplumsal Belleğin Ulus Meydanı Üzerinden Kurgulanma Çabası. G. A. Sargın içinde, *Başkent Üzerine Mekan-Politik Tezler, Ankara'nın Kamusal Yüzleri* (s. 157-215). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yavuz, Fehmi. (1966). Ankara ve Şehirciliğimiz. *Mimarlık Dergisi*, s. 43-46.
- Yavuz, Fehmi. (1972). Şehirleşme Sorunu. *Mimarlık Dergisi*, s. 21-24.
- Yavuz, Yıldırım. (1973). Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Mimari Biçim Endişesi. *Mimarlık Dergisi*, s. 26-44.
- Yılmaz, Burcu. (2017). Bozkırdaki Cennet: Gençlik Parkı. F. Ş. Cantek içinde, *Sanki Viran Ankara* (s. 211-237). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yutkeviç, S., & Arnstam, L. O. (Yönetenler). (1934). *Türkiye'nin Kalbi Ankara* [Belgesel]. Erişim: 20.10.2020 https://www.tccb.gov.tr/ata_ozel/video/

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- 1 Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- 1 görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- 1 başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- 1 atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- 1 kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- 1 bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

...../...../.....

BAŞAK LALE

Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: Su ile İlişkili Cumhuriyet Dönemi Ankara Gazinolarını Yeniden Okumak:
Göl Gazinosu Üzerine Mekansal Bir İnceleme

Yukarıda başlığı verilen Tez Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
17.01.2021	122	187.680	05.02.2021	%6	1489009770

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (.../...../.....)

İmza
BAŞAK LALE

Öğrenci No.: N1818444

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Anabilim Dalı

Program:

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Duygu Koca

Master's Thesis/ Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY

Institute of Fine Arts

Title: Re-Reading The Republican Era Ankara Casinos Designed With The Water: A Spatial Study On The Lake Casino

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
17.01.2021	122	187.680	05.02.2021	%6	1489009770

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (.../...../.....)

Signature
BAŞAK LALE

Student No.: N18138444

Department: Interior Architecture and Environmental Design Department

Program:

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Assoc. Prof. Dr. Duygu Koca

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporunun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren yıl ertelenmiştir. (1)
- Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....

BAŞAK LALE

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

(1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ile ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metodların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ş ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü teze ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

